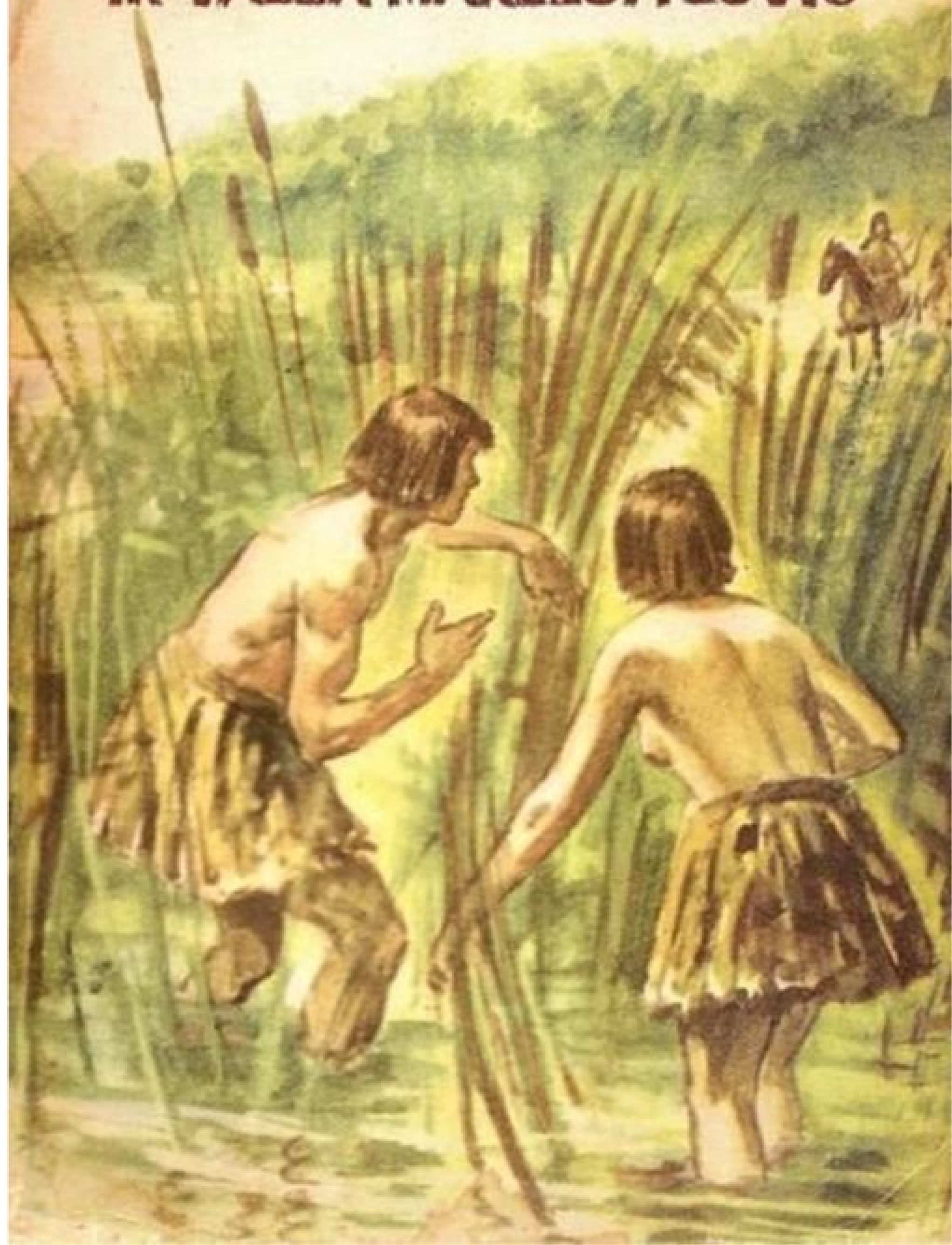
F. Aderca

IN VALEA MARELUI FLUVIU

COLECŢIA CUTEZĂTORII

FELIX ADERCA

ÎN VALEA MARELUI FLUVIU

Versiunea digitală 1.0 – martie 2025

Realizată după volumul apărut la Editura Tineretului, Bucureşti, 1955

UN TRIB FUGĂRIT

Ca şi azi, soarele se înălţa încet din şesul răsăritean acum vreo patru-cinci mii de ani, luminând crestele vinele ale munţilor din Miazănoapte şi Apus. Valea Marelui Fluviu era acoperită cu apă, iar prin tufişele de trestii şi rogoz mişunau păsări şi tot felul de vieţuitoare, unele aproape aidoma cu cele din zilele noastre.

Vara fusese secetoasă, şi o parte a apelor se scurse în Marele Fluviu, o parte secă lăsând în loc un mâl adânc pe toată întinderea, până-n zarea de Miazăzi.

Şerpi se zbăteau în nămoluri, urmaşii piperniciţi ai unor reptile uriaşe. Se mai opintea târându-se câte o namilă grasă şi moale să urce pe dâmbul înalt. De-aci începea pădurea deasă de mesteceni, arţari, fagi şi goruni, între care îşi mai desfăşura pe alocuri măreţul evantaliu, feriga lemnoasă de odinioară, legănându-şi vârful mult deasupra copacilor frunzoşi.

Domnea o linişte prelungă, abia sfâşiată de ţipătul vreunei păsări ciudate, urmaşa unor reptile care cu mii de ani în urmă izbutise a se smulge din nămoluri şi a se căţăra în copaci.

Soarele începu a dogorî puternic, prevestind una din acele ploi năprasnice, repezi, în stare să umple iar Marele Fluviu şi să-nece valea. Dogoarea crescu şi mai mult spre amiaz. Spre înserat norii care se adunaseră în jurul culmilor sure din Apus se-ntinseră încoace, cuprinseră toate zările şi pe la miez de noapte se porni o ploaie repede care ţinu până-n zori.

Pădurea, care scobora din munţii de la Apus până la dâmbul înalt din marginea văii, toată noaptea vui de izbiturile vântului, de bubuitul tunetului, de rostogolirea copacilor doborâţi. Fulgerele se-ncrucişară în văzduh şi loviră crestele înalte ale arborilor; unii demult uscaţi începură să ardă asemenea unor torţe, cu toată ploaia care-i izbea dintr-o parte, dintr-alta.

Printr-un asemenea iad scobora din munte şi înainta o ceată de oameni puţin numeroasă, unii golaşi, dârdâind de frig, alţii abia acoperiţi cu piei de animale sau numai de crengi cu frunza rărită. Cu greu îşi făceau loc prin firele dese ale plantelor agăţătoare, care asemeni unor şerpi lungi şi reci împânziseră copacii şi pe care fugarii le tăiau cu ascuţişul pietrei, le sfâşiau nerăbdători cu dinţii.

Ploaia stătu deodată, apoi căzu şi vântul.

Nu se mai auzea decât gâfâitul înfundat al fugarilor şi rareori behăitul câtorva oi şi capre lovite de ramuri şi pe care oamenii le purtau în cârcă, spre a nu le pierde în fuga lor grăbită, îngrozită.

Începu a se lumina de ziuă.

Codrul se rări şi oamenii se pomeniră într-un luminiş.

De pe podeaua de crengi groase, pe care patru oameni goi o purtau pe umăr, se ridică un trup umflat ca un sac, care până atunci stătuse întins. În cap purta un bot căscat de berbec cu două coarne răsucite-n sus, cu blana miţoasă căzându-i pe umeri şi cu coada groasă pe spate. Tot timpul, cu faţa ascunsă-n palme, şoptise descântecele şi vrăjile cele mari împotriva urmăritorilor, de săgeţile cărora seminţia Berbecului ca şi cea înrudită, a Ţapului, abia scăpase.

Purtătorii podelei se opriră. Fugarii zărind înaintea lor coarnele Marelui Vrăjitor dădură chiot de bucurie. Ştiau că duşmanii lor, care purtau la gât coada ursului roşcat unii, capul vulturului cu gâtul golaş alţii, şi aveau săgeţi ascuţite care loveau de departe, nu-i vor mai urmări. De vreme ce Vrăjitorul-Berbec ridicase iar coarnele, era semn că descântecul biruise.

Pe stânga, din tufişele pădurii, răzbiră-n luminiş şi fugarii care purtau pe podeaua de arăci pe Vrăjitoarea lor, cam slabă şi uscată, clătinând în creştet capul şi coarnele Ţapului.

Podelele se apropiară. Vrăjitorul şi Vrăjitoarea cu un oftat adânc îşi surâseră. Vrăjitorul arătă colţi lungi, moşteniţi din seminţie în seminţie şi care-i fuseseră ascuţiţi în unghiuri scurte, ca dinţii ferăstrăului.

El gemu scurt de trei ori şi scârţâi în acelaşi timp prelung, frecându-şi colţii de sus pe cei de jos.

Să fi scăpat într-adevăr de urmăritori? De câte zile, de câte nopţi fugeau astfel, nehrăniţi, nedormiţi? Atâtea zile câte degete sunt la o mână, dacă nu chiar la amândouă.

Neînţelegerea cu tribul Ursului şi al Vulturului se stârnise de la o vânătoare de zimbri din cealaltă parte a muntelui, când numai unul fusese doborât în groapa cu ţepi – ceilalţi scăpaseră cu fuga de-a lungul râului.

Fusese un pui, şi Căpetenia din tribul Ursului îl păstră numai pentru el şi ai lui. Se cam rărise vânatul şi flămânzii din tribul Vulturului care-şi aveau sălaşele spre piscuri, începuseră a se aţine la oamenii din vale, pe care-i vânau, îi spintecau şi îi mâncau pe loc. Zadarnic încercase Căpetenia din tribul Ţapului şi apoi Căpetenia din tribul Berbecului să-nduplece pe cei din creierii munţilor să nu mai vâneze oameni, făpturi asemănătoare, înrudite, ci fiarele răufăcătoare.

— Foame! Foame! strigase atunci Căpetenia Vulturului către cei doi trimişi, bătrânii din vale. Nu vedeţi? Nu mai pot aduce vânătorii noştri nimic! Foame! Foame! Nu vedeţi? Vă ospătăm aci cu rădăcină de ţelină fiartă. Mare ruşine! Nu cu o ciozvârtă de zimbru sau măcar de lup gras. Mare ruşine!...

Şi Căpetenia Vulturului scuipase cu dezgust alături şi apoi îşi acoperise faţa cu amândouă mâinile.

La poalele munţilor, seminţia Berbecului şi seminţia Ţapului, cu vânători mai puţin ageri, lipsiţi de arcuri, nu adăstaseră stârpirea sălbăticiunilor, ci adunaseră în jurul sălaşelor câteva blajine animale, oi şi capre, care se hrăneau cu frunze şi scoarţă de copac tânăr, nu muşcau, nu otrăveau, se lăsau mânate cu uşurinţă şi de la care dobândeau lapte, carne şi blană miţoasă. Prinseseră şi câţiva boi mici, dar nu-i putură ţine.

Când vânătorii de pe creste începură a vâna şi mai amarnic oamenii din vale, urmărindu-i cu săgeţi pe care le trimiteau de departe fără a fi măcar zăriţi, supuşii Berbecului şi ai Ţapului se-ncredinţară că nu mai era decât o singură scăpare: fuga!

— Sau lupta! Lupta! strigă Marele Vrăjitor într-o noapte, când se adunaseră la sfat cele două jumătăţi ale tribului.

Căpetenia aleasă de cei din seminţia Berbecului, dădu din cap cu neîncredere. El băgase demult de seamă că bărbaţii Berbecului şi cu deosebire ai Ţapului nu prea erau bătăioşi de felul lor, trăgeau mai curând spre vieţuitoarele blajine care puteau fi prinse cu mâna-ntinsă – ba erau şi mai piperniciţi ca cei din munte, luptători vajnici cu capete şi fălci mari, în stare să doboare fiecare un zimbru în luptă dreaptă.

Căpetenia seminţiei Berbecului, cam scund de felul lui, ridicându-şi mai bine pe umeri cu o mişcare blana miţoasă, făcu deasupra focului cu nuieluşa un cerc şi încă unul, pe care le tăie de-a curmeziş scurt – şi bombăni:

— Nu!... Aceia din piscul muntelui, cu capete mari, ne vor ucide şi mânca pe toţi.

— Atunci ce facem? întrebă Vrăjitoarea seminţiei Ţapului, clintindu-şi cu mâna stângă oscioarele lucioase atârnate de grumaji.

Şi întoarse ochi mici, sfredelitori, spre Căpetenia aleasă de seminţia ei, vlăjganul îmblănit, cu un pămătuf de păr negru, înalt, păstrat în creştetul capului răzuit.

Vlăjganul se ridică dintr-o săritură, aruncă o privire rotată asupra sfatului înfricoşat şi întinse braţul acoperit de cicatrice şi alte semne colorate. Domnea o tăcere grea. Nici vântul nu mai adia prin ramurile aplecate ale copacilor de la poalele muntelui. Un copil scânci la sânul mamei. Dar femeia îl legănă repede şi-l amuţi, lipindu-l şi mai strâns de ea.

— Să alegem Căpetenie de luptă! strigă scurt vlăjganul şi cu ochii mari, neliniştiţi se ciuci iar lângă foc.

Cele două seminţii, ca stârnite de un duh rău, se încăierară într-o ciorovăială de cuvinte nesfârşite şi gesturi, ca două stoluri de păsări certăreţe. Seminţia Berbecului nu mai avea demult Căpetenie de luptă, iar

Căpetenia de luptă a seminţiei Ţapului zăcea în bordei pe o pătură groasă de cetină uscată, suferind de o lingoare pe care în zadar căutase să i-o alunge Vrăjitoarea Ţapului cu descântece, Vrăjitorul cel Mare al Berbecului cu fum, unsori şi jivine moarte şi cântece furioase. Mai încăpea oare îndoială că cei din piscul muntelui îl deochiaseră şi cu cine ştie ce ticălos descântec îl ţineau întins, supt de puteri, pe rămurele de brad? Poate că numai o făptură mică de lut ars, căreia i s-ar da numele vrăjmaşului şi înfăţişarea lui, ar veni în ajutorul bolnavului. Căci de s-ar smulge făpturii mici de lut un braţ sau capul, s-ar lua şi braţul şi capul duşmanului de moarte. Dar iată, nu ştia nimeni nici chipul, nici numele vrăjmaşului.

Marele Vrăjitor al Berbecului şi Vrăjitoarea Ţapului îşi şoptiră unul altuia. Vorbiră apoi repede cu cele două Căpetenii şi căzură la înţelegere să facă numaidecât alegerea câte unei Căpetenii de luptă pentru fiecare seminţie. Dar cum să-l aleagă oamenii? Pe ce temei? Că luptă între ele sau luptă cu alte triburi, cele două seminţii nu mai dăduseră demult şi astfel nu puteau cunoaşte pe cel mai neînfricat şi mai destoinic dintre ei.

— Cine din seminţia Berbecului a adus în obşte mai mult vânat? strigă Vrăjitorul stând în patru labe pe podeaua de crengi împletite.

— Cine din seminţia Ţapului a vânat mai mult? strigă şi Vrăjitoarea de pe podeaua ei.

Se făcu linişte. Toţi erau nedumeriţi. E drept că cele două seminţii cam de multă vreme nu mai avuseseră parte de vânat îmbelşugat, încât se hrăneau mai ades cu vietăţi mici şi cu buruienile muntelui, alese şi pregătite de femei.

— Ea! Ea! strigară deodată mai multe mame cu prunci pe umeri şi în desaga de pe spate, arătând o femeie măruntă, slăbuţă, dar cu ochii mari, înflăcăraţi.

— Şi ea! Şi ea! strigară câţiva bărbaţi, arătând alături o femeie cu faţa prelungă şi cu braţele încrucişate pe pieptul uscat.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea se priviră îndelung. Căpeteniile râseră înfundat. Cum să fie alese Căpetenii de luptă două muieri? Aci trebuia bărbat voinic şi fără teamă, în stare să înfrunte pe acei vânători din pisc, cu tidvele lor mari, ca de piatră. E drept că vieţuitoare mici, pui de iepuri, un soi de şopârle şi melci, ba şi unele păsărele de pădure care-şi aveau cuiburile atât de sus că nu le putea ajunge nicio suliţă, fuseseră singura hrană mai bună a celor două seminţii, după zile de foamete. Şi hrana o aduseseră – cine ar putea şti cum? Cine ar putea spune de unde? – într-adevăr cele două femei lipsite de copii, atât de stinghere între celelalte mame.

— Cum vă numiţi? întrebă Marele Vrăjitor cu glas îngroşat.

Femeile nu răspunseră.

Între bărbaţi trecu un murmur.

— N-au să spuie! N-au să spuie! şopti Marelui Vrăjitor repede Vrăjitoarea, apucându-i braţul.

Nimeni nu-şi destăinuieşte numele, cu deosebire în ceasurile de mare cumpănă. Numele e şi el purtătorul Duhului care însufleţeşte făptura. Blestemând sau pocind numele, poţi nimici sau numai poci un om.

— Păstrează-şi femeia numele! făcu Marele Vrăjitor către cele două seminţii adunate la sfat, deşi aceste cuvinte nu mai aveau niciun rost.

— Pe alt temei să alegem Căpeteniile de luptă, dacă tot e vorba să ne batem cu cei din munţi... grăi domol Căpetenia seminţiei Berbecului.

— Să ne batem! Să ne batem! strigară câteva glăsuiri de bărbaţi.

Glasurile erau însă atât de istovite, atât de subţiri că păreau de copii.

Căpetenia îi căută cu ochii şi dete de câteva mutre scofâlcite de nemâncare şi nesomn, de păreau lipite, nu crescute smocurile de păr lăsate în cap şi sub bărbie.

— Suliţa! Să iasă înainte ăl cu suliţa lungă! lungă! strigă deodată Căpetenia înaltă a Ţapului, cu glasul cel mai ascuţit.

— Şi ăl de are toporul mai greu! adăugă cealaltă Căpetenie.

Nu se clinti nimeni din adunare.

— Ăl cu ciomagul mai gros să nu iasă? întrebă din fund un bătrân scund rezemat într-o bâtă mare cât o făptură omenească.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea şoptiră câteva clipe între ei, aplecaţi unul către celălalt pe marginea podelei. Dar n-apucară să cadă la înţelegere, că se auzi răcnind o femeie cu răsufletul gâfâit, mutând pruncul de pe un braţ pe celălalt.

— Suliţa? Ptiu... (Şi scuipă dinaintea ei). Topor? Ptiu! Ciomag? Ptiu! Oftă, apoi urmă cu glas de parcă ocăra: Arc! Arc ne trebuie! Şi săgeţi, săgeţi care să zboare iute! Că ei cu săgeţile, cu săgeţile din arc ne doboară!

— Aşa e! Aşa e! se auzi în adunare murmurul glasului bărbătesc amestecat cu cel femeiesc.

Uitară cu toţi de alegerea Căpeteniei de luptă, căci, într-adevăr, pentru a înfrunta şi a răpune pe ţintaşii din piscuri, se înţelegea uşor că uneltele obişnuite, toporul, suliţa, ciomagul sau pietroiul erau de puţin folos, ba chiar deloc! Fără arcuri şi săgeţi erau pierduţi! pierduţi!

În teama care-i cuprinse iar, li se stinse tuturor graiul. Se auzi deodată liniştit, stăpân pe sine, glasul bătrânului scund rezemat în bâta-i groasă. El era de părere să i se dea câteva zile carne friptă de purcea, dar numai carne fără niciun fel de legumă sau pită de făină de ghindă şi apoi să se urce în munte, pe chip cu mască de duh rău, cu multe coarne şi dinţi rânjiţi, lungi în colţuri, ca la porcii mistreţi. Să i se îngăduie a lua cu sine un flăcăiandru nepregătit încă pentru nunta obştească şi care să fie ţinut la post, numai cu

apă câteva zile, spre a fi el uşor ca fulgul, în stare să se caţere cu uşurinţă şi sprinteneală în bradul cel mai nalt. Amândoi se vor duce în sus, până la marginea pădurii şi vor sta de pândă. Când se va ivi un ţintaş din cei cu tidva mare ca de piatră în căutarea vânatului, flăcăiandrul din vârful bradului să-i sară-n cap, să-l doboare, iar el, bătrânelul, cu ciomagul lui fără pereche, să-l răpuie – şi smulgând mortului arcul dimpreună cu săgeţile, să vie în fuga mare devale. Şi după chipul acelui arc, nu va fi greu seminţiilor ameninţate, să-şi făurească şi ele oricâte arcuri şi săgeţi vor avea nevoie.

— Aşa! Aşa! strigară deodată femeile, bucuroase că numai bătrânul şi un copilandru vor porni în sus, la crestele de piatră, iar ceilalţi bărbaţi vor rămâne la sălaşe, să mai caute vânat şi la nevoie să le ocrotească.

Mai erau vreo trei scroafe în jurul sălaşelor şi numai două cu purcei. Orbite ca să nu fugă, ele zăceau grohăind într-un smârc săpat anume, ferite de vierii sălbatici, care nu cutezau a se apropia de focurile aprinse noaptea.

Fu tăiată scroafa stearpă, iar bătrânul cel voinic se înfruptă ziua toată cu o carne mustoasă şi sângerândă, în vreme ce flăcăiandrul, legat lângă podelele Vrăjitorilor, se chinuia de foame, în mirosul îmbietor al fripturilor, potolindu-şi când şi când jarul lăuntric cu apă din oala de alături.

— Bea apă! Bea apă! îl îndemna cu încredinţare bătrânul. Ciomagul uriaş zăcea la picioare, pe întinderea căruia mâncăciosul răzuia cu o custură de piatră părul de pe fâşiile lungi ale purcelei pârjolite la repezeală.

— Numai apă! Numai apă! lămurea pe băieţandru bătrânul lacom, cu fălcile umflate de carne grasă. Ca să fii uşor! Să sări drept în cârca arcaşului, nu cumva să-l scapi! Că pe urmă, cu ciomăgelul ăsta, ţi-l dobor eu de-a binelea! Şi vezi colea? Jumătatea asta de purcea o las neatinsă. E a ta!... Cum ne-om întoarce zdraveni, ne repezim şi o mâncăm toată amândoi!...

Cu o zi înainte de a porni spre piscurile de piatră, bătrânul veni şi se opri în mijlocul sălaşului, privit cu ochi mari şi încrezători de Căpetenii şi de bărbaţii celor două seminţii. Femeile spre a nu-l deochia se închiseră singure în bordeie. Îşi puse masca de Duh rău vopsită cu alb şi roşu, îşi răsuci în toate părţile ochii bulbucaţi şi colţii prelungi. Apoi dănţui pe ciucite, apropiindu-se, depărtându-se, dând ocol bradului gros din mijlocul sălaşelor, până la urmă îl izbi cu ciomagu-i uriaş, de se clintiră toate ramurile.

Bărbaţii chiuiră.

Bătrânul apucă de o mână flăcăiandrul golaş, îl duse lângă bradul cel mai înalt din împrejurimi, îl lovi pe spate uşor cu ciomagul, strigând înfundat:

— Sus! Sus!

Băiatul se căţără cu iuţeala veveriţei, dar ostenit, se opri curând.

— ...Sus! Sus! mai strigă bătrânul apropiindu-se cu ciomagul ridicat.

Dar ciomagul nu-l mai putea ajunge.

Bărbaţii strigară deodată ameninţători, înălţând braţele, şi băieţaşul se repezi şi mai sus. Se pierdu între ramuri. Toţi văzură curând legănându-se vârful bradului.

Ajunsese.

Bărbaţii chiuiră iar, voioşi.

De câteva ori repetară vraja – până apuse soarele.

Băiatul fu legat din nou alături de podeaua Marelui Vrăjitor, iar bătrânul adormi în apropiere, cu ceafa pe ciomag, spre a nu-şi strica masca.

— Mâine, înainte de plecare, să daţi copilului o pită mică de făină de ghindă, sfătui femeile Căpetenia seminţiei Berbecului.

— Să-i daţi! Să-i daţi! întări şi Căpetenia Ţapului, deşirându-şi deodată făptura parcă şi mai lungă.

Dar ceea ce s-a petrecut a depăşit prevederea celor două Căpetenii, iar Vrăjitoarea a lămurit în sfatul de seară, după întoarcerea băieţandrului cu arcul şi vreo câteva săgeţi, că-n acelaşi timp lucraseră şi puterile răufăcătoare ale vracilor din piscuiri care bănuiseră şi se aşteptau la ceva!

Căci după ce bătrânul şi băiatul au ajuns la marginea de sus a codrului, cei din creste au simţit apropierea lor. Tocmai s-a ivit şi s-a repezit un porc mistreţ. A luat în colţi pe bătrânul care aruncase ciomagul fără a nimeri fiara, în vreme ce băiatul speriat s-a urcat repede în vârful bradului. La strigătele bătrânului s-a ivit un alt vânător din piscuri, cu arc mare în mâna stângă şi multe săgeţi, asemeni unor pene de vultur prinse în jurul frunţii. A ucis porcul trimiţându-i o săgeată în pântece, în vreme ce fiara cu râtul şi colţii scormonea măruntaiele bătrânului. Tocmai atunci a sărit şi băiatul de la acea mare înălţime în cârca vânătorului, care, doborât şi speriat – căci de nimic nu se temea mai cumplit ca de Duhurile de sus – s-a scuturat de povara copilului şi a rupt-o de fugă spre pisc, fără arc, fără săgeţi. Şi astfel au ajuns ele în stăpânirea seminţiei Berbecului şi seminţiei Ţapului.

La o cercetare mai apropiată a săgeţilor, s-a văzut că nu se deosebeau prea mult de suliţele scurte de lemn, cu vârf de os sau de piatră ascuţită, folosite de cele două seminţii la vânătoarea de cerbi. Săgeata, mai scurtă, cam de lungimea unui cot, avea şi ea un vârf prelung de piatră ascuţită. Ciudat era arcul: cu o coardă de maţ răsucit în trei şi cu lemnul îngroşat la mijloc de o împletitură deasă de fire lemnoase. Născocire a duhurilor rele, căci altminteri ce minte de om s-ar fi putut gândi la înjghebarea unei asemenea unelte care te ţine departe de vrăjmaş şi îţi îngăduie totuşi să-l dobori? Numai că-n pădurea deasă nu prea era de folos, căci săgeata se-ncurca în ramuri şi ca o pasăre moartă cădea la rădăcina copacului. Poate de aceea nu se-ncumetaseră încă vânătorii din piscuri să cadă cu toţii asupra

seminţiilor Berbecului şi Ţapului de la poalele codrului, ci se mulţumiseră a vâna câte unul, doi, prin luminişuri.

Dar n-apucară să caute bine lemn de corn cu îndoitura largă şi abia ascuţiră câteva săgeţi subţiri, că tot muntele hăulind dinspre Apus de strigăte, urlete de lup, fu năpădit de un soi nemaivăzut de vânători, unii cu arcuri mari cât un stat de om, alţii cu ocrotitoare de lemn, dinapoia cărora se puteau ascunde, în vreme ce mânuiau cu dreapta suliţi lungi, cu vârfuri scăpărătoare.

Cine mai ştie ce soartă au avut vânătorii din piscuri, seminţia Ursului, seminţia Vulturului?... Încotro puteau fugi? Şi dacă n-au fugit au fost prinşi, ucişi.

Nimeni nu se mai putea gândi la o împotrivire făţişă, dinaintea unui trib atât de numeros şi puternic. Parcă şi lupii codrului – după spusa unor fugari – se ţineau după acei vânători, în mijlocul cărora lătrau şi se aruncau furioşi, hămesiţi, asmuţiţi. Cum de-şi însuşiseră năvălitorii acele fiare? Cu ce groaznice vrăji?

Nici seminţia Berbecului, nici a Ţapului, în graba pericolului şi teama morţii crâncene, nu mai apucară să-şi aleagă o Căpetenie de luptă – când de luptă de altfel nici nu mai putea fi vorba.

Îşi luară în spinare puţinele dobitoace pe care le aveau şi, într-un miez de noapte, părăsiră văgăunile şi sălaşele de crengi ale codrului şi purceseră spre Miazăzi. În fruntea alaiului erau purtaţi pe podele Vrăjitorul şi Vrăjitoarea. Urmau bărbaţii cu armele de piatră şi apoi bătrânii de mână cu copiii, femeile cărând în spinare oalele cu rădăcini, apă şi ghindă, cele două Căpetenii tăcute, ruşinate de această fugă, îndurerate de asemenea năpastă.

O zi şi o noapte străbătură cele două seminţii un podiş nisipos, îndemnate mereu de glasul tot mai istovit al Căpeteniilor. Abia a doua zi dimineaţă, după ce trecură un râu uscat, scoborâră o vale verde, mărginită de o luncă de copaci ghimpoşi, aproape fără frunze.

Aci, atât de departe, erau încredinţaţi că nu-i vor mai căuta, nu-i vor mai ajunge crunţii vânători cu săgeţile şi lupii lor lătrători.

Cu un cărbune încins, păstrat în câte o scorbură de lemn şi ocrotit de cenuşă, femeile aţâţară focul, puseră lapte la foc şi fierseră rădăcini dulcege, în vreme ce bătrânii pisau ghinda amăruie ca să scoată făina pe care o coceau apoi în spuză.

Vrăjitorul şi Vrăjitoarea scoborâră de pe podele şi porniră de-a buşilea în adâncul luncii. Fiind purtătorii amintirii şi puterilor Strămoşului, Berbecul şi Ţapul, erau îndatoraţi să meargă în patru labe.

Şi păreau într-adevăr, văzuţi din spate, cum înaintau în mâini, acoperiţi de blănuri şi cu coarnele mari deasupra capului, a fi un berbec dolofan şi un ţap slab, înaintând în căutarea unor tufe de zmeură.

Dar din pricina uscăciunii pierise pe alocuri orice verdeaţă, crăpase pământul văros şi nu mai vieţui au decât tulpinele şi florile seci ale unor uriaşe plante cu ţepi.

La umbra unui tamarin care nu-i putu ospăta decât cu mireasma lui răcoritoare, Vrăjitoarea se opri istovită, îşi scoase din cap blana cu coarnele de ţap, îşi scutură pe umeri şuviţele împletite şi oftă:

— Nu mai pot! Somn deloc! În gură n-am pus nimic! Of! Of!

— Nu plânge, soră, nu plânge! scânci scurt şi gros Vrăjitorul.

— Aş lua în gură o oală cu lapte de capră, o bucată uscată de carne de ţap...

Marele Vrăjitor se încruntă şi o certă:

— Nu e voie! Nu e voie! Ţap şi capră – în ei trăieşte Duhul seminţiei tale. Ai uitat? Ai uitat de foame! De osteneală! Cine va mai ocroti seminţia? Duhul Ţapului supărat se va răzbuna! Ai uitat? Ai uitat? Duhul Strămoşului care s-a mutat în Ţap te va urmări cu mânia lui şi te va ucide!

Vrăjitoarea îşi împreună mâinile uscăţive deasupra capului şi lăsând privirile în jos, gemu:

— Duhul Strămoşului Ţap... Duhul Strămoşului Ţap... Se va ridica! Mă va lovi!...

Marele Vrăjitor o mângăie cu glas împăciuitor:

— E voie să bei lapte de oaie. Duhul Strămoşului tău nu e în oaie, nici în berbec. În ei s-a mutat Strămoşul meu... Strămoşul seminţiei mele... Tu mănânci berbec, eu mănânc ţap. Aşa, e voie! Aşa, e voie!

Şi făcu un semn cu mâna.

La acest semn se apropiară cu băgare de seamă, ciuciţi, în mâini cu suliţe de piatră, trăgând cu ochi speriaţi într-o parte şi alta patru bărbaţi înveliţi în blăni de urs.

Se aruncară şi ei în patru labe dinaintea Vrăjitorului, sărutară pământul uscat, apoi gemând fără întrerupere se aşezară cu spatele la el şi zvârliră suliţele înainte, la câţiva paşi.

Seminţiile fugărite, lipsite de Căpetenia de luptă ştiau că numai Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea îi mai puteau ocroti acum cu puterea descântecelor, cu Duhurile de care ascultau şi pe care uneori le puteau îndupleca.

— Un ţap tânăr, nu o capră! zise Marele Vrăjitor cu blajinătate.

— Un ţap tânăr, nu o capră! repetară cei patru bărbaţi.

— Un berbec tânăr, nu o oaie! zise şi Vrăjitoarea cu glas cântător.

— Un berbec tânăr, nu o oaie! repetară oamenii.

Bărbaţii înţeleseră ce doreau Vrăjitorul şi Vrăjitoarea: cât mai repede să li se aducă spre tăiere un ţap şi un berbec de un an. Şi vor păstra legea ocrotirii Strămoşului lor, mâncând Vrăjitorul carnea ţapului şi Vrăjitoarea pe a berbecului, faţă de care n-aveau nici teamă, nici îndatorire.

Oamenii o rupseră la fugă, adunându-şi în goană fiecare suliţa cu vârful de piatră, şi pieriră printre copaci.

Vrăjitoarea începu un cântec prelung, bătu într-un fel deosebit cu un corn al ţapului în copacul de-alături – apoi adăstă, privind drept înainte.

Dar nu se întâmplă nimic.

Vrăjitoarea se ridică în genunchi şi începu iar cântecul, lovind şi mai tare în copac.

Se ivi o femeie înfăşurată într-o împletitură de curmei, în spate cu un mic leagăn din blană de veveriţă în care un copilandru bâiguia, da din mâini şi se juca, trăgând cosiţele răsucite ale mamei, pe care le tot lega şi dezlega, chicotind când de furie, când de bucurie. Închizând ochii, femeia se aruncă dinaintea Duhului văzut al seminţiei ei, apoi întorcându-i spatele se aşeză jos şi scutură o dată puternic leagănul din cârcă, să se mai potolească zburdalnicul de fecior.

Vrăjitoarea ceru femeii în şoaptă, ca un cântec, să-i aducă buruienile cu miresme care dau gust bucatelor.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea împăcaţi acum şi mai liniştiţi în adăstarea cărnii fragede, îşi amintiră de seminţiile flămânde, istovite, înfricoşate. Văzură cum cele două Căpetenii puseră să se taie un berbec pentru cei din seminţia Ţapului, un ţap pentru cei din seminţia Berbecului.

Dar veni deodată dinspre marginea luncii vuietul unei mulţimi înfuriate, strigăte, apoi un bufnet înfundat urmat de plânsul prelung, neîntrerupt, de tânguirea răguşită a unei femei.

— Mi se pare că nu vor să dea nici puiul de berbec, nici puiul de ţap! făcu Vrăjitorul mânios, ridicându-se în picioare, împotriva datinei. Mă duc să-i afurisesc.

Şi vru să pornească. Dar îşi aduse aminte că-n două picioare neavând voie să stea şi-ar pierde dinaintea oamenilor vaza de proroc al Berbecului – şi se lăsă iar în patru labe.

Zarva se apropia. Ce se întâmplase?

Doi urşi, prelungi, de peşteră, urmaţi de un pui, care simţiseră din bârlogul lor duhoarea unor oameni strânşi laolaltă, năvăleau acum cu paşi repezi, arătându-şi colţii, gemând înfundat. Pâlcurile de fugari osteniţi, adunaţi în jurul femeilor, se ridicară deodată căutând o scăpare. Se îmbrânceau între copacii ghimpoşi şi, îngroziţi, se loveau între ei, se poticneau de cioturi, cădeau de-a latul.

Larma creştea. Cele două Căpetenii în mijlocul seminţiei lor se ridicară în picioare, privindu-se cu uimire. Înţeleseră. Dar cum ar fi putut ei ocroti de năvala urşilor fioroşi pe aceşti bieţi oameni istoviţi şi înfricoşaţi?

Un ţipăt străbătu pădurea ţepoasă. Ursoaica se apropiase, urmată de puiul ei săritor, de locul unde se chirciseră câteva femei cu pruncii la sân. Alte ţipete urmară. Bărbaţii, din fugă, priviră înapoi. Se opriră câţiva, căci se temeau şi de femei, păstrătoarele hranei. Unul se întoarse. Cu suliţa întinsă năvăli spre ursoaică, oprită cu botul în laptele vărsat din oale şi cu o singură mişcare îi înfipse dintr-o parte vârful suliţei în pântecele supt. Fiara horcăi o dată, ridică botul spre cer, încercă să-şi lingă rana, dar se prăbuşi în sângele care ţâşnea, bolborosea. Puiul de urs, neştiutor, se apropie şi începu a lipăi cu limba-i scurtă în sângele mamei.

Oamenii prinseră curaj, căci celălalt urs, urmărit de un pâlc de suliţe întinse, ameţit de izbitura capului în trunchiul uscat al unui bătrân copac descojit, se oprise cu ochii înroşiţi. Bărbaţii deteră strigăte spre a se îndemna, şi câteva suliţe îi pătrunseră pielea miţoasă, roşcovană. Fiara o rupse la fugă înainte, câteva din suliţe se frânseră, şi ursul ar fi scăpat dacă nu i-ar fi ieşit înainte ceilalţi fugari, care se credeau urmăriţi. Unul mai cutezător, înţelegând că fiara nu mai avea puterea-i obişnuită, că s-ar fi mulţumit numai cu fuga, îi repezi în cap o măciucă de piatră grea. Fiara nu mai putu înainta. Cu ţeasta spartă prin care i se scurgeau acum creierii înroşiţi, se prăbuşi deodată horcăind. Un val de sânge îi năpădi pe nări.

Oamenii deteră strigăte de bucurie. Ceilalţi aruncară suliţele în văzduh, ţopăind în jurul celor două leşuri.

Puiul de urs fu prins cu uşurinţă. Un bărbat îi ţinea fălcile cu amândouă mâinile şi o mamă îşi puse călare copilul pe blana lui moale. Dar o bătrână se apropie, vorbind repede şi porunci mamei să-şi ia copilul în cârcă. Făcu un semn bărbaţilor din jurul ei, care se aruncară asupra puiului, în mâini cu cremene ascuţite, îl tăiară şi-l jupuiră pe loc.

Ursul şi ursoaica fură jupuiţi la fel – şi femeile împărţiră carnea între cei de faţă.

În vremea aceasta, Vrăjitoarea şi Marele Vrăjitor, nemaiţinând seama de starea lor, o rupseră la fugă în picioare, ca oamenii obişnuiţi, strigând, dând din mâini, chemând după ei pe cei pe care-i mai credeau rămaşi în viaţă.

Se opriră abia pe-nserat la cealaltă margine a pădurii rărite, de unde se-ntindea nisipul unui uriaş lac uscat.

Seminţiile, în mijloc cu Căpeteniile lor, îi ajunseră din urmă. Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea pe cele două podele îşi luară iar locul în patru labe. Oamenii aprinseră un foc mare de uscături şi Căpeteniile puseră paznici cu suliţele cele mai lungi, la oarecare depărtare, spre cele patru zări.

SFATUL DIN PĂDURE

Femeile, pentru foamea Marelui Vrăjitor şi a Vrăjitoarei, dădură numaidecât un ţap şi un berbec tânăr, spre a fi tăiaţi. Căci, de bună seamă, Duhul cel neîmblânzit adusese asupra lor ursul fioros de peşteră cu ursoaica şi puiul, şi numai Vrăjitorul şi Vrăjitoarea puteau împăca Duhul.

Cele două seminţii se micşoraseră îngrijorător, bărbaţii erau puţini – şi câţi vor mai rămâne după ce vor jertfi, cum cere datina, la Lună Nouă pe pruncii de o săptămână, la Lună Plină pe bătrâni? De altfel, bătrânii demult cereau să fie înjunghiaţi sau îngropaţi de vii. Cât să mai aştepte spre a intra în viaţa veşnică, în sânul marelui Duh al Strămoşului? Căci cine pleca mai tânăr, mai tânăr ajungea şi rămânea în viaţa de dincolo.

Dar pericolul de moarte care ameninţase cele două seminţii în munţi nu pierise, doar se schimbase. Nu mai erau vânaţi acum de oameni cumpliţi, întovărăşiţi de lupi sfâşietori, dar puteau fi mereu loviţi de fiarele din vizuini, puternice şi nesăţioase, împotriva cărora n-aveau altă scăpare decât fuga – sau nicio scăpare.

Marele Vrăjitor puse întrebarea dinaintea femeilor şi bărbaţilor în sfatul din pădure, dacă n-ar fi mai cuminte să se înapoieze cele două seminţii la poalele munţilor, unde se aflau rădăcini şi buruieni gustoase, păşune pentru acele câteva purcele, oi şi capre, ghindă pentru pită? Să cadă la înţelegere cu vânătorii cei crunţi ca-n tot anul la topirea zăpezilor să le ducă daruri, câţiva miei, câţiva iezi, ba şi o purcea cu pui, iar ei să făgăduiască...

— Au să făgăduiască! Au să făgăduiască! Dar numai cu vorba, făcu blajin ca de obicei şi chibzuit Căpetenia seminţiei Berbecului. Când vine foamea, vânătorul cu săgeata uită făgăduiala! Vânează ce găseşte. Şi pe noi ne găseşte numaidecât.

Marele Vrăjitor gândise că o întoarcere la poalele munţilor, cu toate pericolele, îl scutea de multe osteneli – şi se punea capăt unei bejenii în necunoscut, cu ameninţări şi fiare tot atât de necunoscute.

— ...Ne-ntoarcem? Ne-ntoarcem? întrebă el privind drept în ochii scăpărători ai Căpeteniei înalte a Ţapului, apoi către bărbaţii păroşi, bărboşi. Şi mai roase o dată zgârciul de pe osul pe care nu se îndura să-l arunce.

Nu răspunse nimeni.

Hămesiţi cu toţii, femeile, bărbaţii gândeau mai curând la potolirea foamei lor, acum aţâţată de puţinătatea cărnii urşilor, decât la o întoarcere în munţi sau la o nouă călătorie.

În spuza focului se mai rumenea o parte din berbecul şi ţapul jertfiţi.

Vrăjitoarea trase măruntaiele animalelor de sub ea, le descântă, scuipă de câteva ori în dreapta şi stânga, apoi în mijlocul lor şi le împărţi femeilor care

hrăneau şi pe bărbaţi: măruntaiele berbecului celor din seminţia Ţapului, măruntaiele ţapului celor din seminţia Berbecului.

În preajma femeilor şi luptătorilor dârdâiau de frig şi foame bătrânii, adăstând şi ei o parte din puţina hrană. Şi tocmai în margine se ciuciseră copiii, la picioare cu bietele oi, capre şi câteva scroafe, sărmane vieţuitoare care, istovite, lipsite de apă, abia mai puteau roade frunzişul ţepos, adunat în grabă sub botul lor.

Paznicii cu suliţe care vegheau tabăra de noapte a fugarilor se pomeniră cu un şir întreg de ciudate animale acoperite de carapace dungate, de mărimea unui cap de berbec, foşnind în jurul lor. Erau broaştele ţestoase ale lacului învecinat. Din pricina uscăciunii, ele se refugiaseră în umezeala sărăcăcioasă a copacilor ghimpoşi.

Paznicii săriră deoparte speriaţi, necutezând a lovi în carapacea tare, dar nici în capul de şarpe al nemaivăzutelor jivine, care când şi când ieşea de sub acoperământul lucios. Cu piciorul, unul din paznici împinse o târâtoare în jeraticul focului şi privi cu ochi mari. Nu se întâmplă nimic deosebit. Carapacea se răsuci de câteva ori, apoi se auzi o plesnitură.

— Mâncăm! Mâncăm! strigară ceilalţi paznici, fără a mai face încercarea gustului cărnii, al bunătăţii sau răutăţii ei, punând să mestece întâi vreo femeie bătrână a tribului.

Se-nfruptară toţi cu o carne zgrunţuroasă, dar zemoasă la mijloc, dulce parcă-n fierbinţeala ei.

Broaştele ţestoase foiau cu duiumul. Paznicii le adunară şi unul le duse în grabă femeilor din tabără.

A doua şi a treia zi, fete şi băieţi porniră în goană în toate părţile să descopere vreun râu, vreun izvor. Hrană aveau acum pe-ndestulate. Broaşte ţestoase, fără număr, ocoleau neîntrerupt lacul uscat.

De apă nu dădu nimeni nicăieri. Oamenii îşi umezeau buzele cu roua de pe frunze. Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea băură sângele unui ţap şi al unui berbec, cerut şi jertfit din nou Duhului nevăzut pentru mântuirea seminţiilor.

Copiii sugeau cu furie la ţâţele oilor, caprelor, purcelelor care mai aveau un strop de lapte.

A patra zi, cele două seminţii deşi istovite, odată cu ivirea zorilor, o rupseră la fugă, fără vreo rânduială, drept înainte, să scape mai curând de aceste locuri prea seci şi pustii. Cu sufletul la gură goniră ziua toată peste nămolul uscat şi crăpat al lacului, ce părea fără capăt. Multe bătrâne se poticneau când şi când. Lihnite, nu se mai putură ridica să se ţie după ceilalţi fugari. Gemând, lăsară capul în palme şi aşteptară moartea, plecarea din piept a celui din urmă răsuflet.

Purtătorii celor două podele lăsară Vrăjitorii pe jos, aruncară lemnele şi se amestecară în mulţime. Marele Vrăjitor făcea paşi mari, gâfâind. De câteva ori căzu în mâini. Vrăjitoarea, mai slabă, ţopăia mărunt şi des ca o vrabie, aruncând înapoi priviri speriate, cu albul ochilor măriţi, să nu se piardă de Vrăjitor. Dar Vrăjitorul, neobişnuit cu mersul, se prăbuşi deodată asemenea unui sac golit.

Vrăjitoarea se-ntoarse şi ridică în capul oaselor pe tovarăşul gemând.

— Hai! Nu mergi? ţipă ea.

— Să mai stăm... scânci Vrăjitorul din pântecele uriaş, cu glas subţirel ca de prunc.

— Nu se poate! Nu se poate! Vin urşii din vizuină!... făcu Vrăjitoarea, arătând înapoi cu o mişcare a capului şi dând din mâinile lungi şi subţiri, cum bat aripile.

Marele Vrăjitor părea bătrân. Vrăjitoarea, deşi uscăţivă, îşi păstrase toate puterile.

Cu hotărâre desfăcu picioarele slabe, se propti de pământ în mâini şi strigă neputinciosului de alături:

— Treci în cârcă! Eşti un copil! Hai!...

Marele Vrăjitor se urcă gemând în cârca Vrăjitoarei şi se pomeni deodată înălţat în văzduh, purtat atât de repede în fuga Vrăjitoarei, că trebui să-nchidă ochii spre a nu ameţi.

Seminţiile alergară destrămate ziua toată şi jumătate din noapte. Părăsind pe-ncetul orice nădejde de scăpare, bătrânii, femeile, bărbaţii şi puţinele animale care-i mai întovărăşeau căzură la pământ adăstând sfârşitul – moartea de foame şi sete sau moartea crâncenă între fălcile fiarelor flămânde.

Dar fură treziţi deodată de o ploaie răpăitoare care-i puse iar pe picioare, silindu-i să fugă înainte, mereu înainte.

Astfel ajunseră în pădurea care acoperea malul înalt, de unde începea valea Marelui Fluviu. Aci găsiră rădăcini bune, omizi şi alte vieţuitoare mărunte pentru potolirea foamei lor, frunze şi ramuri fragede pentru animale.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea se urcară iar pe podelele de crengi împletite, apoi amândoi pe o singură podea, de unde vorbiră fugarilor de crunta pedeapsă a Strămoşului Berbec şi Strămoşului Ţap, ale căror porunci nu fuseseră totdeauna urmate.

Marele Vrăjitor clătină puternic capul împodobit de coarnele Berbecului, iar Vrăjitoarea coarnele înalte, răsucite ale Ţapului.

Tremurând de frică, bărbaţilor le scăpară suliţele de piatră din mâini, bătrânii se ascunseră după copaci pândind cu ochii micşoraţi spre cele două

Duhuri văzute de pe podea, iar femeile cu micile animale la picioare îşi strânseră şi mai bine pruncii la sân.

Ştiau că pentru păcatele lor trebuia să urmeze o poruncă îngrozitoare a Strămoşului Berbec şi a Strămoşului Ţap prin glasul acestor doi prevestitori – o cumplită pedeapsă!

Se lăsă o tăcere grea asupra sfatului.

Soarele răzbea prin frunzişul rar al copacilor, printre uriaşele ferigi şi cădea pe trupurile firave ale fugarilor.

Ce va porunci Marele Vrăjitor? Ce va hotărî Vrăjitoarea?

Scrâşnind din colţi, Marele Vrăjitor izbucni într-un hohot de plâns care-i zgâlţâi cărnurile molâi, revărsate ale trupului, ridică braţele pe care le zbătu cu pumnii strânşi, apoi cu degetele răsfirate – şi tăcu deodată. Privi încruntat, cu ochii scăpărători la cei din jur, de la picioarele podelei şi zise aproape în şoaptă:

— M-aţi lăsat pe mine, Duhul cel văzut, m-aţi lăsat singur în câmp să mă ajungă din urmă jivinele cerului şi ale pământului. De această batjocură m-a scăpat Duhul cel văzut al Ţapului! El m-a luat în cârcă şi m-a purtat până-n această pădure mântuitoare. Dar batjocura nu se uită! Şi cu voi, făpturi nerecunoscătoare şi mereu flămânde, – strigă el deodată din toate puterile, – nu mai pot rămâne. Voi pleca pe urma Tatălui meu care s-a dus iarna în munţi şi a fost primit de Duhul marelui nostru Strămoş! Îi voi istorisi tot ce am păţit între voi şi-l voi lăsa pe el să hotărască blestemul şi pedeapsa ce vi se cuvin. Blestemul! Pedeapsa! Blestemul! Pedeapsa!

— Dacă pleci tu, plec şi eu! făcu speriată Vrăjitoarea şi, cuprinzându-i grumazul gros cu braţele-i subţiri, începu a plânge cu lacrimi adevărate.

Marele Vrăjitor vru să scoboare de pe podea, dar din mulţime se ridică un vuiet atât de puternic alcătuit din strigăte, plânsete, sughiţuri şi gemete, că pădurea le amestecă în ecourile ei într-un singur zvon neîntrerupt. Bărbaţii ridicară suliţele şi le îndreptară către pieptul lor, voind să-l străpungă, femeile începură a-şi smulge pletele în ţipete prelungi şi a-şi întinde pruncii către Marele Vrăjitor. Oile, caprele speriate începură şi ele a behăi. Scroafele grohăiră prelung.

Marele Vrăjitor nu se lăsă împăcat atât de uşor. Cu ochii încruntaţi îi privi o vreme, desfătându-se la priveliştea disperării lor, apoi făcu semn cu mâna întinsă:

— Duhul cel văzut se va îndupleca pe-ncetul, se va îndupleca... şi poate va rămâne cu voi! Se făcu tăcere. Marele Vrăjitor vesti din nou: Nu mai pleacă dintre voi Duhul cel văzut! Dar trebuie împlinită vechea lege şi rânduială, fără de care nu vom putea îmbuna Duhul Strămoşului nevăzut. Unde sunt bătrânii, ei care ne fură măduva şi ne mănâncă degeaba carnea de care au

nevoie bărbaţii cu suliţe? Ei nu vor să moară? Să iasă înainte! Îi aşteaptă Duhul cel nevăzut. Îi aşteaptă! Îi aşteaptă!

Bătrânii şi bătrânele îşi făcură loc printre luptători şi dinaintea podelei se opriră. Se aplecară, sărutară pământul.

Vorbi un moşneag înalt şi uscăţiv, cu toate culorile care-i mânjiseră chipul, acum amestecate cu smocurile încurcate în părul crescut mare la loc:

— Demult, demult trebuia să plecăm! Pedeapsă grea să rămânem cu voi! Între Duhuri vom umbla bătrâni, căci ne-am pierdut tinereţea. Îngropaţi-ne! strigă el deodată către cei din jur. Îngropaţi-ne numaidecât, sau ne îngropăm singuri!...

Femeile dădură din cap! „Așa! Așa!” Bărbaţii priveau în jos cu ochi măriţi de spaimă. Suliţele, ciomegele scurte de piatră tremurau în mâinile acum nesigure.

Căpetenia seminţiei Berbecului înţelese că nicio poruncă, nicio ameninţare nu va putea opri pe acei nefericiţi bătrâni, împiedicaţi de împrejurări să intre mai curând în rândul Duhurilor fericite şi de-a pururi tinere, de a-şi împlini dorinţa. Încercă rugămintea, atingând simţirea lor cea mai adâncă:

— Şi dacă pleci, moşule, zise el blajin ca de obicei, dacă pleci cu toţi ceilalţi la fericirea voastră, cui lăsaţi femeile şi copiii voştri? Cui? Bărbaţii s-au împuţinat! Împuţinat! Fiarele mişună în jur şi între ele fiara fără cruţare: omul întovărășit cu lupul sfâșietor!

— Fiara!... Fiara! Lupul! Lupul! strigară câteva femei şi săltară pruncii din cârcă.

După o tăcere, Căpetenia cercetând cu stăruinţă căutătura speriată a bătrânilor, care adesea auziseră de la el o vorbă caldă şi un sfat, zise iar cu tărie:

— Nu vă-nmormântaţi! Nu plecaţi! Nu lăsaţi femeile! Tineri tot nu mai sunteţi!

— Nu mai suntem! Nu mai suntem! se jăluiră câteva glasuri dintre bătrâni şi bătrâne.

— Tot bătrâni vă veţi înfăţişa acum dinaintea marelui Strămoş, adăugă repede şi cealaltă Căpetenie, care înţelesese şi el mai de mult că slăbiciunea seminţiilor însemna pieirea lor cu totul.

— Ne va mai primi? întrebă speriat deodată bătrânul nalt şi uscăţiv. Dacă nu plecăm acum, degrabă, ne va mai primi?

— De bună seamă! răspunse cu glasul încredinţat întâia Căpetenie. De bună seamă! Căci el vede pricina întârzierii voastre. Pricina! Să ocrotiţi mamele şi pruncii, să le ridicaţi sălaşe noi. Sălaşe noi! Marele Strămoş vă va

ierta – şi după aceea numaidecât vă va primi cu bucurie, căci aţi fost de partea făpturilor lui!

— Vă va primi! Vă va primi! întări repede şi Căpetenia seminţiei Ţapului.

Bătrânii făcură sfat scurt între ei. Femeile le aduseră pruncii şi îi puseră în braţele lor. Cum ar mai fi putut pleca? Cine se putea împotrivi rugii mute, surâzătoare a copilului? Femeile întinseră bătrânelor oale cu puţin lapte, pită ţinută caldă la sân.

Bătrânii nu deteră niciun răspuns. Bătrânele oftară.

Marele Vrăjitor sări de pe podea şi urmat de Vrăjitoare înaintară amândoi în patru labe, clătinând coarnele, până-n marginea malului înalt.

În faţa lor se întindea valea însorită a Marelui Fluviu.

Bătrânii celor două seminţii întovărăşiţi de câţiva mai tineri cercetară până departe şi deteră de un mal de piatră. Zgâriind cu ghearele, au dezgolit în partea de răsărit straturi piezişe de calcar. Dedesubt au dat de o cremene aproape neagră care ţâşnea din miezul pământului. Cu micile lor ciocane de piatră loviră multă vreme, unul după altul, până izbutiră să facă-n stâncă o spărtură. Apoi zi şi noapte valea răsună de loviturile lor, de scrâşnetul cremenei.

Cu asemenea piatră negricioasă şi tare, bune unelte se mai puteau face!... Bărbaţii aleseră din pădure ramuri mai lungi şi mai groase pentru suliţe puternice, în stare să oprească şi săritura fiarei, dacă suliţele erau bine aruncate, înainte ca duhoarea jivinei uriaşe să atingă faţa omului.

Astfel fură înarmaţi cu suliţe noi, cu ciomege şi cuţite de toate mărimile, nu numai bărbaţii în putere ci şi tinerii, spre a se deprinde cu povara şi mânuirea lor. Femeile şi fetele cu noi cuţite prelungi scormoneau acum pământul mai adânc şi aduceau la focul de seară rădăcini noi, cu alt gust. Caprele nu mai alergau după ramuri fragede, pierzându-se prin desişuri. Erau ţinute în preajma taberei, unde copiii le aduceau verdeaţă şi rămurele tăiate de noile cuţite de piatră, înfipte în mânere lungi de salcie uscată.

Câteva bătrâne care porniseră pe marginea văii încă înecată pe alocuri de apă, intrând în nămoluri până la mijloc după buruieni şi vietăţi mai mici, nu se mai întoarseră seara la sălaş. Nu se mai întoarseră nici a doua seară. Nu se mai întoarseră niciodată.

Vrăjitoarea trimise în căutarea lor un bărbat cu suliţă lungă şi nu-l mai văzu de-atunci nimeni nici pe el.

— Am să mă duc însumi! Fără suliţă! Cu Strămoşul în braţe! gemu Marele Vrăjitor scrâşnindu-şi colţii şi clătinând furios coarnele-i de berbec.

Apoi ridică în văzduh, gemând din greu, un berbec de cremene, cioplit de bătrâni la porunca lui. Piatra fusese mare, oamenii se temură s-o spargă şi ieşi un berbec destul de greu. Marele Vrăjitor nu putu ţine multă vreme idolul negricios. Îl scăpă din mâini pe laba piciorului.

Un răcnet sălbatic – şi Marele Vrăjitor sări într-un picior de pe podea, cuprinzându-şi cu amândouă mâinile laba strivită şi tânguindu-se acum cu glas ascuţit, ca de copil.

Vrăjitoarea, sărind de pe podea, făcu semn bătrânelor din jur să-i ajute să oblojească rana cu frunze late şi moi de buruiană descântată.

La sfatul din acea seară unii fură de părere că valea Marelui Fluviu era bântuită de amarnice duhuri, dacă cei plecaţi prin nămolurile tăcute nu s-au mai întors.

Dar după făurirea armelor și uneltelor, cei mai vârstnici, speriați de întârzierea în viață, veniră și cerură iar cu strigăte împlinirea vechii datine. Unii se-ntinseră pământului, săpându-l cu unghiile, alții îl loviră cu fruntea, gâfâind din adânc. Doreau să fie îngropați de vii sau tăiați, spre a nu ajunge prea bătrâni în împărăția Strămoșului celui nevăzut.

— Înapoi! Înapoi! strigă Vrăjitoarea înălțându-se în două picioare și amenințând cu pumnii. Înapoi!... Veniți la Lună Plină! Atunci!... Trebuie să așteptăm porunca Strămoșului nevăzut!...

— Parcă v-ați legat să rămâneți alături de femei și copii, zise iar cu glas bun și parcă acum mai mâhnit, Căpetenia Berbecului. S-au înălțat sălașele? Nu s-au înălțat. S-au încheiat colibele? Nici ele! Cui lăsați voi semințiile, asupra cărora veghează Duhul Strămoșului?

Bătrânii, bătrânele nu puteau lăsa deoparte cuvintele Căpeteniei.

— ...Vă gândiți numai la voi! Numai la voi! urmă el. Aflați că sunt seminții departe, departe, unde răsare Soarele, care demult au înduplecat pe bătrânii lor să rămâie în viața pământească. Toți râd! Toți joacă! Și Strămoșul lor îi bucură cu darurile vieții pământești și îi ocrotește.

— Să trimitem pe unul din bătrânii noștri în acea parte a Soarelui-răsare... Ca să ne încredințăm! fu de părere bătrânul cel înalt și uscățiv.

Toți găsiră bun acest gând.

Fură aleși pe loc un bătrânel priceput în graiul semnelor pe degete și al nodurilor pe fire răsucite, precum și o babă cu duhul plin de descântece, să aducă de departe datina păstrării în viață pământească a celor cărunți.

Porniră înainte de a se lumina de ziuă, pe furiș, spre a nu stârni prin împrejurimi vreo putere potrivnică.

Toată ziua aceea până noaptea târziu plânse Marele Vrăjitor cu sughițuri. Își smulse pletele, se lovi peste brațe și peste picioare cu noua podoabă, greul colan de pietre negricioase pe care și-l scosese de pe grumaz. Suferi cumplit că aici, în nou loc al celor două seminții, trebuia să părăsească o veche datină, o atât de veche datină! Dacă toate datinile se vor strica – ce se va alege din cele două seminții?

— Ne vom ruga Duhului nevăzut! Ne vom ruga mult! îl mângâie Vrăjitoarea după spargerea sfatului.

Și-l ospătă cu o fiertură dulce de omizi grase. Apoi îl îmbie cu o mână de melci copți în spuză.

A doua zi Marele Vrăjitor se trezi mahmur și se plânse Vrăjitoarei că-l cercetase în vis Strămoșul Berbec, în mâini cu un bătrân și o bătrână din care mușca pe rând, mesteca și înghițea cu poftă.

— De ce nu i-ai spus că-n curând îi vom aduce în dar carnea îmbelșugată a jivinelor din codru? Vorbesc oamenii că umblă și se ascund prin desișuri

nişte zimbri mari. Carne grasă, carne bună, carne multă! O să ne lingem pe buze! Noaptea va veni Strămoşul tău în braţe cu bouri umflaţi de grăsime! îi şopti Vrăjitoarea.

Îl lovi încet pe umăr şi râse scurt.

Cioplitorii aduseră şi un Ţap de cremene.

În seara când se ivi deasupra pădurii de gorun, fagi şi ferigi secera subţire, ca de argint, a Lunii Noi, Marele Vrăjitor stătu mult de vorbă cu cele două Căpetenii. Nu-i plăcu deloc nici vorba, nici sfatul lor. Apoi chemă la sine mamele cu prunci, le scuipă de sus pe toate, şi întorcându-şi capul de la ele, cu mâna dreaptă făcu semn să se depărteze numaidecât:

— *Hailà!... Hailà!...* bombăni el nemulţumit, întunecat.

Rugul de uscături, din vecinătate podelii ardea pârâind şi risipind un fum usturător, amărui, pe care ar fi trebuit să-l îndulcească îndată – după datina Lunii Noi – carnea friptă a noilor născuţi.

Femeile se priviră uimite, la piept cu pruncii golaşi, speriate de dispreţul Marelui Vrăjitor şi de soarta nouă menită copiilor lăsaţi în viaţă împotriva datinei.

Vrăjitoarea se apropie în patru labe de marginea podelei, clătină de trei ori din coarnele-i înalte de ţap şi strigă la ceata înfricoşată a mamelor:

— Fugiţi! Fugiţi! A poruncit Strămoşul să amânăm jertfele, să le amânăm! Paznici, stingeţi rugul!

— Să le amânăm! bâigui o mamă, făcând ochii mari, nedumeriţi.

— Să le amânăm! strigă Vrăjitoarea şi mai tare. Aşa a poruncit: Să le amânăm! Pruncii să crească mari, să trăiască în amintirea Strămoşului. Mari! Mari! Şi arătă cu mâna ridicată până la coarnele din creştet cât de înalţi trebuiau să crească pruncii. Să-i păstraţi! Să-i păstraţi! urmă Vrăjitoarea. Nu cumva să afle Strămoşul că i-aţi aruncat! Auzitu-m-aţi? Că hrană pentru ei vom găsi din belşug, numai să crească ei mari! Aşa porunceşte Strămoşul! La Duhul Strămoşului tot vor ajunge, dar după ce vor fi mari, după ce vor vâna şi vor alunga vrăjmaşii care ne pândesc ascunşi împrejur. Auzitu-m-aţi? Şi-i mai aşteaptă pe pruncii noştri şi alte isprăvi!

Femeile împietriră îngrozite. Nu se mai întâmplase niciodată de când vreo mamă ţine minte, ca pruncii născuţi la Lună Nouă să fie lăsaţi în viaţă... Toată nădejdea lor în Duhul, în Strămoşul cel nevăzut se clătină, începea să se risipească. Şi ce jertfă ar putea ele să-i aducă în loc, spre a-şi feri pruncii de o năpastă şi mai cumplită?

Unele mame îşi strânseră mai cu drag, deşi tremurând, pruncii la sân. Sărmanii prunci... Sărmanii de ei... Dar vor trăi! Vor trăi! Nu-i mai cere Strămoşul, Duhul cel nevăzut!

Mamele mai tinere care născuseră întâia oară își dezmierdară pruncii în taină și chicotiră, jumătate plâns, jumătate râs.

— Fugiți! Fugiți! zbieră deodată și Marele Vrăjitor, temându-se că și-ar putea lua cuvântul înapoi.

Mamele se depărtară.

De la locul ei, Vrăjitoarea făcu un semn paznicilor, care scoaseră din jar un țap bine rumenit, răspândind în jur, odată cu aburii măruntaielor, un miros plăcut de friptură, și-l puseră pe podea la picioarele Marelui Vrăjitor.

— Ia de gustă și potolește foamea Strămoșului din tine, îi zise blajină Vrăjitoarea. Și în oala asta ți-am păstrat o băutură acrișoară de zeamă de poame, care mustește de multe zile și multe nopți. Te va înveseli, te va adormi. Și Duhul cel nevăzut te va primi cu mulțumire la sânul lui, până-n zorii zilei. Oftând din greu, gemând, Marele Vrăjitor începu să-nghită hălci de carne friptă. Domol, domol, șopti Vrăjitoarea căreia îi lăsa gura apă, dar care nu se-ncumeta să se-atingă de carnea oprită a Strămoșului ei. Iar ți se vor umfla măruntaiele și te va mușca înăuntru Duhul Țapului. Domol și mestecă bine!

Marele Vrăjitor, după ce se-ndestulă cu jumătate de țap, întinse și Vrăjitoarei o ciozvârtă:

— Pulpa asta dinapoi poți s-o mănânci.

— Nu e voie, nu... Strămoșul! Strămoșul! Oprit! Oprit! făcu Vrăjitoarea speriată.

— Dacă-ți spun eu!... Mănâncă! Strămoșul nu stă dinapoi. El stă dinainte. Și partea dinainte am mâncat-o eu.

Vrăjitoarea mușcă la început cu sfială, se opri, închise ochii – și simți că dumicatul alunecă lin.

Paznicii ciuciți lângă podea, răzemați în sulițe, înghițeau în sec și trăgeau cu ochii spre gustoasa friptură, din care nădăjduiau să se-nfrupte. Unul se ridică deodată și arătând cu sulița spre fundul codrului, strigă:

— Foc!...

Într-adevăr, focuri începuseră a luci între copacii deși, în preajma tufișelor care adăposteau încă semințiile.

— Foc!... strigară și ceilalți paznici.

O larmă neobișnuită venea dintr-acolo. Marele Vrăjitor se ridică deodată în picioare și sună de trei ori din cornul de berbec care-i atârna pe piept. Se-ntoarse către celelalte zări și sună de câte trei ori.

Curând, cele două seminții se adunară dinaintea podelei. Căzură cu fața-n jos, sărutând pământul, dinaintea idolilor de piatră.

Marele Vrăjitor află din spusele unui bătrân uscățiv și înalt, de părea că umblă pe picioroange, că bărbații nu crezură-n cuvântul mamelor și nici în

dezlegarea Strămoşului celui nevăzut, care lepădase de la sine pruncii născuţi la Lună Nouă. Aprinseră focuri şi înşişi voiră să arunce copiii. Dar mamele se-mpotriviră şi numai câteva îşi pierdură pruncii, care ard şi acum în foc.

Cu mare greutate izbutiră cele două Căpetenii ale seminţiilor precum şi Vrăjitoarea să-mpace cugetul nedumerit şi speriat al bărbaţilor şi să-i încredinţeze că Strămoşul cel nevăzut nu renunţa la copiii lui, ci îi menea numai unor isprăvi şi munci noi, pentru ocrotirea seminţiilor de vrăjmaşii care se înmulţiseră, pentru bunăstarea mamelor şi a întregii obşti.

Sfatul ţinu toată noaptea. Cine putea crede cu uşurinţă că Strămoşul schimba deodată rânduiala vechilor datini? Glasul femeilor şi cu deosebire al mamelor acoperi de câteva ori, ameninţător, bâiguiala furioasă a bărbaţilor.

Nu s-ar fi ajuns la nicio înţelegere, dacă n-ar fi ieşit înainte o bătrână, meşteră în alegerea buruienilor de leac.

— Am o soră departe, departe... În Apus! Şi arătă cu mâna spre Apus. A plecat de mică şi a fost păstrată de seminţia Pisicii Sălbatice, care trăieşte în sălaşe pe lacuri adânci. S-a mai întors o dată la mine în munte, în braţe cu doi ţânci, un băieţel şi o fetiţă. În seminţia Pisicii Sălbatice, Strămoşul nu cere pruncii născuţi la Lună Nouă. Nu-i cere! Nu!

— E adevărat ce spui? Ai înţeles bine cuvintele soru-ti? întrebă Căpetenia Berbecului, apropiindu-se de ea cu paşi domoli.

— Adevărat! Adevărat! strigă femeia şi mai arătă o dată cu mâna spre Apus.

Căpetenia văzu uşor, după chipul lor, că bărbaţii nu prea credeau, nu prea voiau să creadă.

Ieşi cu paşi mari din mijlocul seminţiei lui, Căpetenia naltă a Ţapului. Se propti scurt în ciomagul de gorun pe care-l purta cu el de la o vreme.

— Cineva să plece spre sălaşele de pe lacuri! făcu el, cu glas hotărât. Şi-şi pipăia moţul din creştet. Dacă e adevărat ce spune bătrâna despre sora şi copiii ei, se va vedea atunci prea bine! Aşa, se va vedea!

Şi prins de un cutremur al întregii lui fiinţe, strigă deodată:

— Plec eu! Plec!

Toate privirile erau îndreptate spre el.

— Să pleci! Să pleci! încuviinţă Căpetenia Berbecului cu chibzuială. Şi apropiindu-se, îi puse o mână pe umăr. Cu glas prietenesc urmă: Dar să nu pleci singur! Să te întovărăşească doi din seminţia mea, doi din seminţia ta. Să vă ocrotiţi pe cale. E drumul greu spre Apus! Greu şi lung! Şi luaţi cu voi în sân chipuri mici de lut, bine descântate.

Cu bărbia în piept, tremurând încă de curajoasa lui hotărâre, Căpetenia Ţapului nu mai răspunse.

Gândul era bun. Bărbaţii erau mulţumiţi. Mamele fericite începură a chicoti.

Beznele nopţii se mai răriră. Oamenii se traseră copleşiţi, istoviţi, nedormiţi şi cam înfricoşaţi spre culcuşurile lor.

Paznicii şi purtătorii podelei primiră din mâna Marelui Vrăjitor măruntaiele ţapului, după ce Vrăjitorul le cercetă cu luare-aminte şi nu văzu în ele niciun semn rău. Se întoarse apoi către fundul podelei, să se culce. Băutura Vrăjitoarei îl cam ameţise şi-i furnica toată pielea.

Dar cum era să adoarmă?

Nici nu aţipi, că-l făcură deodată să tresalte glasurile paznicilor, furioase, care alungau parcă pe cineva:

— Fugiţi!... Fugiţi!... Înapoi!... Înapoi!

O FATĂ ŞI UN BĂIAT

Două femei înfăşurate-n frunze şi liane împletite, cu mâinile pe umerii golaşi ai unei fete şi ai unui băiat rămaseră drepte în faţa podelei, cu ochii mari deschişi. Ele nu mai erau prea tinere. Copiii aproape nu mai erau copii, căci trupurile lor crescuseră zvelte şi-n ochi scăpărau luminile înţelegerii, ale voinţei socotite. Mamele păreau speriate şi parcă tremurau. Tinerii neclintiţi, cu trupurile coapte, înnegrite de ploi şi soare, turnaţi ca din bazalt, priveau cu ochi mari, curioşi, cercetători spre Marele Vrăjitor şi spre Vrăjitoare.

— Fugiţi!... îi ameninţă de-a dreptul unul din purtătorii podelei, înaintând cu suliţa-ntinsă.

Mamele încercară să facă un pas înapoi, dar tinerii nu se clintiră.

— Ce vreţi?... întrebă de sus, nemulţumită, Vrăjitoarea uscată, punându-şi iar în cap coarnele de ţap.

Marele Vrăjitor, întins în frunze, cu capul pe coarnele de berbec, pe jumătate adormit, căscă ochii şi-i privi pe sub gene.

Mamele începură a plânge deodată, îşi acoperiră faţa cu palmele, apoi îşi dădură cu pumnii în cap, cerând cu glas mare iertare Strămoşului Ţap şi Strămoşului Berbec – căci nu erau din aceeaşi seminţie. Vrăjitoarea află îndată marea lor vină. Ele arătară o dată cele zece degete ale mâinilor şi apoi încă cinci ale mâinii drepte, destăinuind că demult, cu vreo cincisprezece ani mai înainte, aceşti copii veniseră pe lume în săptămâna Lunii Noi. Dar mamele care mai dăruiseră Strămoşului câteva rânduri de prunci, îşi înăbuşiseră spaima, iar inima lor bucuroasă nu-i mai dete şi pe aceştia.

— Unde i-aţi ascuns? se auzi glasul târât şi leneş al Marelui Vrăjitor, trezit de-a binelea. Unde? Spuneţi repede, nelegiuitelor!...

Femeile care ştiau acum că porunca Strămoşului se schimbase, nu se mai temură şi vorbiră deschis.

Ele îşi ascunseseră pruncii multă vreme la sânul lor, apoi prin tufişe, departe de ochii bărbaţilor şi când copiii se ridicară-n picioare îi duseră departe, într-o vizuină a muntelui. Curgea un izvor pe-acolo, unde se adăpau păsările pădurii şi căprioarele cu puii lor. O asemenea căprioară îi alăpta în zilele când mamele nu izbuteau să scape din sălaş, să vină până la ei sau să mulgă vreo oaie.

— Şi nu i-au mâncat urşii? întrebă Vrăjitoarea.

— Nu, răspunse o mamă. Iată-i!

— Şi nici lupul? întrebă Marele Vrăjitor, ridicându-se uimit în capul oaselor, clintind cu o mână colanul de pietroaie lustruite care-i atârna pe piept, alături de corn.

— Văd că nu! răspunse cealaltă mamă.

Toţi tăcură o vreme. Paznicii şi purtătorii podelei ascultau cu gurile căscate la asemenea minune.

Marele Vrăjitor se-ntoarse către tovarăşa lui şi scrâşnind o dată din colţii ferăstruiţi, gemu înăbuşit:

— Copiii ţin de datina veche, de acum cincisprezece ierni. Sunt ai Lunii Noi. Trebuie fripţi! Numaidecât!

Se aşeză în patru labe şi vru să facă un semn paznicilor.

Dar Vrăjitoarea îl trase iar jos, lângă sine.

— Acum trăim în legea nouă, îi şopti. Strămoşul cel nevăzut are nevoie de oameni vii! Să trăiască şi aceşti copii. Să fim mulţi! mulţi! Ca cei care-ne-au alungat din munte! Aşa a hotărât sfatul seminţiilor! Aşa au chibzuit şi Căpeteniile! Ai uitat?

Marele Vrăjitor gemu nemulţumit şi mai trase o duşcă din băutura care-i gâdila gâtlejul.

— Atunci să plece! făcu el cu dezgust şi vru să se-ntindă iar în frunze. Dar îşi aduse aminte. Se ridică iar în capul oaselor şi meni cu braţul întins: La nunta în obşte băiatul rămâne cu dinţii din faţă, fata fără semnul Strămoşului pe spate! Să nu-i văd la jocuri şi la ospeţe! Să pască oile şi caprele! Atât!... Iar după o clipă de gândire: Au voie să dea şi la purcele.

Mamele începură a plânge, de data aceasta potolit, plânsul de uşurare că după cincisprezece ani îşi vor putea vedea copiii în voie, fie şi copii oropsiţi, îndepărtaţi de la marile bucurii.

— Dar ce strânge băiatul în mână? întrebă Vrăjitoarea tocmai când mamele voiau să plece.

— Ia, o piatră! A luat-o cu el din munte şi nu se desparte niciodată de ea. Spune că alta n-are.

— E plină valea de pietroaie, făcu Vrăjitoarea.

— Dar nu ca asta! zise deodată băiatul cu glas limpede, cu ochi plini de bucurie şi ridică mâna, în care ţinea piatra.

Era o cremene pe jumătate teşită.

— Şi de ce o păstrezi? Ce faci cu ea?

Băiatul lăsă capul în jos, niţel ruşinat.

— E jucăria lui, căută să-l ajute mama.

— Ce fel de jucărie?

Băiatul şovăi o clipă, apoi ridică şi mâna cealaltă în care ţinea o piatră mai mică, roşcată, ca de rugină. La mică depărtare de nasu-i scurt ciocni o dată puternic cele două pietre. În albăstriul nopţii sări din cremene o scânteie gălbuie. Băiatul mai lovi o dată, cu şi mai multă putere. Scânteia care străbătu întunericul fu albă şi luci o secundă întreagă.

Marele Vrăjitor adormise de-a binelea şi sforăia în neştire pe câteva tonuri.

Vrăjitoarea îl trezi, zgâlţâindu-l cu spaimă şi Marele Vrăjitor privi uluit, socotindu-se încă în vis, la scânteile albe ţâşnind asemenea unui roi de stele din mâinile băiatului care lovea cremenea fără întrerupere.

— Cu piatra asta îşi făcea focul în munte, în vizuină, iarna, lămuri mama. Adună din pădure un soi de bureţi pe care-i usucă şi care se aprind numaidecât la întâiul scăpărat. Se aprind! Se aprind!

Vrăjitoarea mai zgâlţâi o dată cu necaz pe Marele Vrăjitor, să-l trezească bine şi începu a-i vorbi repede, dând din cap, din mâini, ba şi din picioare. Băiatul ăsta îşi alesese un joc nemaipomenit! Ce nevoie era de scânteia lui? Focul îl aveau şi-l păstrau femeile în cioturi scobite. Oamenii cunoşteau şi ei scăpărările pietrei de foc, dar fuseseră opriţi de a o folosi spre a nu aprinde sălaşele de ramuri uscate şi pădurea.

— Pune pietrele aici. Amândouă! porunci Marele Vrăjitor, după ce-şi dete seama de ce era vorba. Băiatul le potrivi cu luare-aminte pe marginea podelei şi se trase iar la locul lui.

— ...Sunt pietre afurisite! Ele pot da foc pădurii, ne pot lăsa fără acoperământ, la voia vulturilor răi, şi altor jivine!... zise Marele Vrăjitor îngrijorat, clătinând coarnele. Scăpără şi el o dată. Dar scânteia îi sări drept în ochi şi-i arse pleoapa. Se frecă repede. Piatră afurisită! Piatră afurisită! bombăni el furios.

Băiatul râse încet.

— Mi-e teamă, făcu repezit mama băiatului, că acum are să fugă iar înapoi în munte, să caute altă piatră încărcată cu focuri. Că de jocul ăsta nu se lasă!

— Să se lase! Să se lase! răcniră amândoi deodată, Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea.

Întunericul se rărise. Focul din marginea podelei unde vegheau paznicii pălise. Prin văzduh trecură întâiele adieri ale dimineţii apropiate. Deodată izbucniră din spatele celor două femei câteva ţipete mici şi caraghioase, urmate de o mică bătaie de aripi.

— Hi! Hi! râse fata şi repezindu-se dintre mâinile mamei, ridică de-alături un coşuleţ de răchită în care un cocoşel cu pene strălucitoare, verzi, albastre şi o creastă roşie îşi mişca încă aripile, ţinându-se drept pe ghearele răşchirate. O puicuţă cu penele albe ca laptele privea uimită c-un singur ochi rotund, deschis mare, spre podeaua pe care umblau neliniştiţi oamenii cu coarne.

— Cucurigu!... mai trâmbiţă o dată cocoşelul cu vitejie, ridicându-se şi mai mult în vârful ghearelor şi dând din aripi.

Puicuţa albă, speriată, se ascunse cu totul sub cocoşel.

— Ha! Ha! Ha! râse şi băiatul.

Dar îşi duse mâna la gură şi privi sfios către mama lui.

— De ce aţi adus fiarele astea? Ce vreţi cu fiarele astea? strigă furios Marele Vrăjilor şi apropiindu-se de marginea podelei ameninţă cu semnul Strămoşului pe care-l scosese din cap.

— De ce ne vrăjiţi? zise mai blajină Vrăjitoarea, înţelegând că fiarele din coşuleţul de răchită nu puteau fi chiar atât de periculoase.

Mama fetei vru să-i ia coşuleţul din mână, dar fata se-mpotrivi, adăstând cu bucurie al treilea cucurigu.

Cocoşelul gârâi prelung în dreapta şi în stânga, apoi se ciuci şi el, liniştit, alături de găinuşa albă.

— Nu sunt fiare, şi n-am venit să vrăjim cu ele! zise repede mama fetei. Sunt un cocoşel şi o găinuşă de munte pe care le-a prins de mici din cuibul lor fata mea când trăia departe de sălaş. Era jocul ei. Şi am învăţat-o să-i crească binişor cu seminţe şi ierburi în vizuină, să-i ţie de urât.

Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea ascultau cu uimire. Mama istorisi cum fata şi băiatul băgară apoi de seamă că era bun cocoşelul, căci de trei ori pe noapte striga şi vestea apropierea dimineţii, iar găinuşa făcea nişte ouşoare atât de gustoase, încât copiii le-au mâncat pe toate. Mai târziu au aflat de la cuiburile altor găinuşe din codru că ouăle încălzite la sân dau pui şi aşa au prăsit şi crescut mulţi cocoşei, multe găinuşe în jurul vizuinii lor din munte. Când mamele şi-au luat copiii în fuga cea mare, au purtat cu ei mai multe perechi de păsări, dar au pierit pe drum. Şi le-au rămas numai perechea asta. Fata de-atunci nu mai face un pas fără păsările ei.

— Hi! Hi! Hi! râse fata iar şi scoţând din coşuleţ două pene, una verde, alta albastră, şi le prinse în păr.

— Ha! Ha! Ha! râse şi băiatul.

Penele erau frumoase şi se vedea bine că fuseseră smulse din coada cocoşelului. Vrăjitoarea nu-şi lua ochii de la ele.

— Dacă n-aţi venit să ne vrăjiţi, de ce fac copiii: *Ha! Ha! Ha! şi Hi! Hi! Hi!* întrebă ea.

Mamele râseră şi ele-ncet:

— Hi! Hi! Hi!

Apoi mama fetei zise:

— Să nu se supere Strămoşul nostru cel văzut! Dar noi nu ştim.

Mama destăinui obiceiul ciudat al acestor doi copii oropsiţi, de a râde mereu, din te miri ce. Ba uneori fără nicio pricină, numai din bucuria de a trăi şi a fi laolaltă. În schimnicia lor în pădure, toată ziua râdeau, ba se şi chemau unul pe celălalt când se căutau prin pădure: *Ha! Ha!* striga fata, după râsul băiatului – *Hi! Hi!* striga băiatul, după râsul fetei. Încât şi mamele

acum, la nevoie, ca să-i deosebească de ceilalţi copii, strigă după băiat: *Ha!* şi după fată *Hi!*

— Sunt luaţi de Duhuri! făcu după o vreme Marele Vrăjitor către Vrăjitoare.

Şi-şi puse iar coarnele în cap, umblând repede încoace şi încolo în patru labe prin frunzele culcuşului, pufăind din nări, ridicând din umeri. Apoi se repezi spre marginea podelei şi întrebă cu glas ridicat:

— ...Dar din carnea fiarelor voastre cu pene aţi gustat? E bună? Nu otrăveşte?

— Noi n-am mâncat: răspunse mama băiatului, că nu ne-au lăsat copiii, să nu piardă prăsila. Dar în munte ei au mâncat că aveau mai multe. Şi văd că nu s-au otrăvit deloc.

Vrăjitoarea şopti Marelui Vrăjitor:

— Să le smulgem penele! Mie-mi dai pe cele albe.

Marele Vrăjitor ceru păsările.

Fata s-ar fi împotrivit, dar mama îi trase coşuleţul din mână şi-l puse pe marginea podelei.

Marele Vrăjitor întinse mâna cu oarecare sfială, apoi o retrase repede. Vrăjitoarea mai curajoasă se aplecă, apucă deodată cocoşelul cu amândouă mâinile şi-l duse la pieptul Marelui Vrăjitor.

— ...Smulge-i penele! făcu ea bucuroasă, nerăbdătoare. Smulge-le! Smulge-le!

Dar abia atinse Marele Vrăjitor o pană din coadă, că bătând din aripi cocoşelul îl lovi cu ciocul peste obrazul puhav, se smulse şi zbură fâlfâind peste capetele femeilor şi copiilor, dându-le ocol, neştiind încotro s-o apuce. Găinuşa albă, speriată de singurătate, zbură şi ea din coşuleţ, gârâind pe urmele cocoşelului.

— Puneţi mâna pe ele! Puneţi mâna pe fiare! strigă Marele Vrăjitor, alergând cu braţele întinse spre marginea podelei, de unde era cât pe-aci să cadă.

Copiii, îngrijoraţi de soarta păsărilor, priviră încruntaţi. Apoi izbucniră deodată într-un râs zgomotos.

Paznicii voiră să arunce suliţele în văzduh după cele două păsări – dar fu prea târziu.

Străbătând desişul copacilor, cocoşul urmat de găinuşa albă fâlfâiră sus, sus, şi o apucară apoi către cealaltă margine a pădurii.

— ... S-au dus! Acum tocmai în munte se opresc! gemu Marele Vrăjitor.

— Nu mai faceţi *Ha! Ha! Ha!...* Nu mai faceţi *Hi! Hi! Hi!...* porunci Vrăjitoarea în vreme ce Marele Vrăjitor scrâşni de câteva ori din colţi. Duhul

cel nevăzut, mai adăugă ea, nu face mereu *Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha!* Râde și el, dar mai rar.

Mama băiatului, temându-se că această întâmplare s-ar putea întoarce împotriva odraslelor, zise:

— Vrăjitorul nostru să fie pe pace! Păsările nu zboară în munte, ci în apropiere, la adăpostul nostru, unde au cuibarul cu ouă, grăunțele și apa. Le găsim acolo, numaidecât. Și le-aducem iar încoace!

Dar cu obrazul zdrelit pe care-l pipăia mereu, Marele Vrăjitor se răzgândi și nu mai vru să vadă păsările.

— Numai penele! Numai penele!... făcu el. Cele verzi și albastre! Cele roșii!

— Și cele albe! adăugă repede Vrăjitoarea.

Fata îndrăzni să se apropie de podea și pentru a-și cruța cocoșelul și găinușa, scoase din șuvițele părului ei și întinse penele către Marele Vrăjitor.

— Și acum ce facem cu copiii noștri, cu Ha și Hi? întrebă mama fetei, folosind bunul prilej.

Marele Vrăjitor luă penele, le prinse-n păr și punând jos, alături, coarnele, zise cu glas îngroșat:

— Să rămâie copiii voștri la voi, dar să nu-i văd. Să pască oile, să pască și caprele, ceva mai departe... Să nu-i văd la nunta obștească! Să nu-i văd! Dar își aminti deodată: Să aduceți aici la fiecare Lună Nouă drept ispășire două pene verzi, două pene albastre, două pene roșii.

Vrăjitoarea sări numaidecât:

— Și două pene albe!

— Iar la Lună Plină, urmă cu glas și mai ridicat Marele Vrăjitor, pentru îngăduința de a vă lăsa fata și feciorul, veți aduce un cocoșel fript, să vedem dacă e bun. Și dacă va fi gustos vă dau voie, spre iertarea păcatului vostru și împăcarea marelui Duh, să aduceți Strămoșului celui văzut câte un cocoș fript la fiecare Lună Plină.

— Și câte o găinușă! adause Vrăjitoarea.

Curând se lumină de ziuă. Mamele și copiii, sărutând pământul din fața lor, se-ntoarseră și plecară.

În jurul focului, unul din paznici zise:

— Afurisit cocoșel! A prezis bine. S-a făcut ziuă!

Altul adăugă:

— Mai bine ca noi, el a simțit mersul vremii și l-a vestit!

Al treilea ațipise. Al patrulea zise și el:

— Ce ar fi să prindem, să ținem și noi un asemenea vestitor?

— Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha! făcură paznicii laolaltă, căci era un gând bun.

SĂLAŞE OCROTITE

Urşii furioşi ai peşterilor nu se mai iviră în toamna aceea, nici în timpul iernii. Crâncenii vânători rămaseră şi ei în munte sau trecură înainte, din munte în munte, către Răsărit.

Veni primăvara.

Era vremea ca oamenii să folosească uneltele puternice pe care şi le făuriseră şi să puie stăpânire pe bogata vale a Marelui Fluviu.

Trecuseră iarna cu greu. Mai mult de jumătate din oile şi caprele celor două seminţii fură jertfite Strămoşului celui văzut, al Berbecului şi Ţapului, cărora nu le era îngăduită suferinţa foamei. Rămase în viaţă o singură purcea cu vreo opt pui. Copiii, bătrânii, îşi duseră zilele cu puţin lapte şi rădăcini fierte, bărbaţii cu puţinul vânat pe care-l puteau ajunge, mici animale din care cel mai periculos, lupul cenuşiu, fu descoperit şi prins la oile adăpostite în apropierea taberei.

Sălciile se acoperiseră acum de scame alburii, trestiile tinere începuseră a-şi legăna pămătuful verde. Un grup de bărbaţi dintre care întâiul, în locul suliţei purta în braţe Berbecul de piatră ocrotitor, iar al doilea Ţapul de piatră, intrară în adâncul codrului, după cetele de bouri pe care-i simţiseră.

Fu o luptă grea, la început cu multe vieţi omeneşti răpuse, căci adesea cetele erau mai numeroase decât vânătorii. Dar deprinseră câteva viclenii noi, potrivite pentru asemenea luptă: spărgeau cetele mari cu chiuituri, bătăi în tobe de lemn găunos, în cete mai mici sau le abăteau către malurile povârnite drept, încât fiarele erau silite a se răzleţi şi astfel puteau fi uşor răpuse.

Cele două seminţii trăiră din vânat tot anul următor. Uitară chinul foamei. Dobândiră puteri noi. Femeile băgară de seamă că afumată şi bătută de vânt, carnea îşi păstra gustul vreme îndelungată.

Buni alergători, cu deosebire dintre cei foarte tineri, înarmaţi cu suliţe lungi şi câteva arcuri pe care le mânuiau încă stângaci, fură trimişi să cerceteze împrejurimile, depărtare de o zi. Doi ajunseră până-n poalele muntelui pe care seminţia Berbecului şi seminţia Ţapului fuseseră silite a-l părăsi. Nu dădură de nicio aşezare omenească, nu fură întâmpinaţi de niciun vrăjmaş.

Se-ntoarseră săltând voioşi.

Luptătorul care-i călăuzi şi sfătui, care-i ţinu strânşi în jurul lui şi făcu parte dreaptă la cină din vânatul de peste zi, fu ales Căpetenie de luptă de amândouă seminţiile. Era un bărbat lat în spate, din seminţia Berbecului şi care vorbea puţin, dar privea drept, cu ochii mari deschişi. Sărea ca o veveriţă şi a doborât odată cu o îmbrâncitură copacul tânăr în care i se

spărsese toporul de piatră. La cina obştească nu se îmbulzea şi da bucuros din partea lui câte unui moşneag, câte unui copil.

Se numea *Veveriţa iute*, dar nu era sigur, căci unele femei îl strigau la împărţirea pitei *Copacul umblător*. Aşa-l strigau şi mama şi fraţii, dar tinerii care-l întovărăşiseră în munte îl numeau între ei *Săgeata nevăzută*, amintindu-şi cum pierea şi se ivea iar cu arcul întins, din tufişele pădurii, dinainte, dinapoi, de unde te aşteptai mai puţin.

Adevăratul nume îl ştia numai el şi mama lui – se ferea şi de fraţi! pe care de altfel şi l-a schimbat de-ndată ce fu ales Căpetenie de luptă.

Mai avea obiceiul de a-şi pune tot alte culori pe faţă, pe braţe şi pe trup, de câte ori începea luna să scadă. Nu-l mai cunoşteau atunci nici surorile, ba îl deosebeau numai după făptura-i lată-n spate, neclintirea şi tăcerea lui încăpăţânată la sfaturile celor două seminţii, cu vorbăria lor zgomotoasă şi amestecată.

Bun vânător, bun cioplitor de unelte de piatră, lăsa adesea vânătul lui celor mai slabi sau mai puţin norocoşi şi împărţea răzuitoarele, sulele, custurile şi toporaşele de piatră care i se păreau mai izbutite, altora, mai puţin îndemânatici.

Când da cu ochii de Hi între fete, de Ha între băieţi, se apropia ştiindu-i oropsiţi şi punea mâna pe umărul lor, arătându-şi dinţii albi într-un râs tăcut. Îi recunoştea numaidecât. Căci fata şi băiatul nu aveau îngăduinţa de a pune pe chipul lor culorile de ocrotire şi înfrumuseţare, care le-ar fi dat dreptul de a intra în jocurile şi ospeţele obştei. Neacoperiţi, erau lăsaţi în voia Duhurilor rele.

Căpetenia ştia bine că Hi şi Ha erau oropsiţi din pricina mamelor care călcaseră datina din munte, dar el mai ştia că de vreme ce datina străveche căzuse şi acum se întemeia alta, nouă, Hi şi Ha trebuiau împăcaţi şi încredinţaţi că-n curând va veni pentru ei şi iertarea.

Seminţiile nu s-ar fi încumetat să părăsească pădurea fără prevestirea scurtă a Căpeteniei de luptă, într-un sfat de seară după o îmbelşugată vânătoare, când bourii fuseseră urmăriţi până departe la apele Marelui Fluviu:

— Nu vin după noi vânătorii din munte! Nu sunt vânători nici la Apus nici la Miazănoapte. Cred că s-au tras către Răsărit. Dinspre Miazăzi cum să vină? Că-i opreşte Marele Fluviu.

— Aşa e! făcu şi Căpetenia de pace, cu glasul chibzuit. Am scăpat de urmăritori şi de lupii lor! Am scăpat! Acum putem să jucăm! Şi râzând bătu cu piciorul în pământ, aruncând o privire veselă asupra întregii adunări. Dar aşa să fie? se opri el deodată şi rămase gânditor.

— Am scăpat! Am scăpat! Dar ar putea să mai vie! urmă Căpetenia de luptă fără a se ridica de la locul lui, la picioare cu toporul uriaş de piatră pe care nu mulţi din cele două seminţii l-ar fi putut ridica şi mânui. Cine îi împiedică să mai vie? Cine? întrebă el tare.

— Atunci să plecăm numaidecât! Numaidecât! se pomeni strigând Marele Vrăjitor, îngrijorat că ar mai fi silit să treacă o dată prin suferinţele şi spaimele pe care încă nu le uitase.

— Unde să plecăm? se răsti la el Vrăjitoarea. Unde?

Şi-şi potrivi mai bine coarnele care se aplecaseră pe o sprânceană.

Se lăsă o tăcere grea. Seminţiile erau nedumerite. N-ar fi voit să părăsească aceste locuri hrănitoare şi paşnice. Dar dacă totuşi nu erau deloc paşnice?

— Oriunde am pleca, urmă Căpetenia de luptă ridicându-se încet, sprijinindu-se acum în topor, oriunde am pleca, am fi ameninţaţi. Vrăjmaşii se pot ivi de oriunde. Şi oriunde!

— Văzduhul e plin de vrăjmaşi nevăzuţi, asta aşa e! întări Vrăjitoarea.

— Şi pământul! Şi apele! strigă Marele Vrăjitor. Apoi cu glas şi mai ridicat, aproape înfricoşat: Şi în făpturile noastre se înfig şi se ascund vrăjmaşii!

— Mai bine ar fi să stăm pe loc! zise Căpetenia de luptă cu glas apăsat. Numai că trebuie să lăsăm pădurea care mişună de Duhuri nevăzute, dar ar putea să fie copleşită şi de vânători cu arcuri, suliţe şi pavăze, cum am mai văzut. Să lăsăm pădurea! Să ieşim devale şi să ne zidim sălaşe tari, sălaşe ocrotite!

— Aşa da! Stăm pe loc! Stăm pe loc! se auziră glasuri, mai mult femeieşti.

— Dacă stăm pe loc, zise îngândurat Marele Vrăjitor, ce fel de sălaşe ocrotite putem ridica? Am mai avut sălaşe din care am fugit. Am mai avut! Am mai avut!... N-ar fi mai uşor să ne-ntoarcem la cele pe care le-am părăsit? Muntele e acum pustiu. Năvălitorii întovărăşiţi cu lupii lor s-au dus, s-au dus încolo!

Şi arătă cu mâna spre Răsărit.

O babă cu faţa ciuruită de puncte cărămizii cuprinse în câteva cercuri galbene din care nasul ieşea în afară dat cu negru întinse o mână prea lungă şi vorbi subţirel:

— Am aflat odată în munte, când am dat peste un vânător care venea de departe, din Miazăzi spunea, şi care fugise din seminţia lui. Pomenea el de un soi de sălaşe, neobişnuite pe aici. Dar nouă ne-ar prinde bine, cred. Bine ne-ar prinde!

Baba tăcu, lăsă capul în jos şi oftă.

— Grăieşte, maică! Hai, grăieşte! o îndemnă Căpetenia de pace.

Surorile babei îi dădură ghes în coaste.

— Ştia vânătorul cel străin şi graiurile locului nostru? întrebă Marele Vrăjitor.

— Graiul nu-l ştia! zise tare deodată baba. Dar se pricepea la graiul din noduri şi la scris. A smuls trei fire lungi din scoarţa unui copac, le-a răsucit bine, le-a întins jos şi legând el nodurile cu pricepere, mi-a istorisit prin ele că cei din seminţia lui locuiesc în copaci. Au înjghebat căsuţe pe ramuri sus, încât nu-i ajunge nicio fiară, nicio jivină. Numai şarpele se încolăceşte pe copac şi se urcă uneori până la copiii lor. Dar la fiecare căsuţă e un paznic cu suliţă lungă pe care o vâră în botul căscat al târâtoarei.

— De vânători străini cum se ocrotesc acele seminţii din copaci? stărui Căpetenia de pace.

Baba rămase iar pe gânduri. Apoi zise repede, supărată, de parcă ar fi fost păgubită de un bun al ei.

— D-apoi, de vânători străini, isteţul din pădure nu mi-a istorisit nimic! Dar căsuţa din copac mi-a scris-o. Ia, colea!

Şi baba scoase din sân o frunză lată, cam scorojită pe la margini, pe care se afla desenat cu puncte înţepate un soi de copac înalt, cu ramuri dese în creştet, ca un pămătuf, pe care se afla o căsuţă ca o colivie de porumbei, acoperită cu trestii foarte lungi şi dese, de bună-seamă pentru scurgerea uşoară a ploilor.

— Să ne mutăm şi noi în copaci? întrebă Marele Vrăjitor cu ochii la Căpetenia de pace.

— În copaci nu putem urca nici oile, nici caprele, nici purceaua cu pui, zise repede Vrăjitoarea îngroşându-şi glasul.

Şi dete ocol în patru labe idolului ei, repede.

Se făcu iar tăcere.

Căpetenia de luptă tuşi, apoi zise încet, mutându-şi toporul în mâna cealaltă:

— Săgeţile vrăjmaşului ajung şi în copaci. Nu ne putem urca în copaci. Nu trebuie! Nu trebuie! Dacă vrăjmaşul ne împrejmuieşte cu focuri şi nu pleacă, murim cu toţi de foame acolo sus!

— Nu în copaci! Nu în copaci! strigară gros bărbaţii şi tăcură deodată de parcă s-ar fi temut, băgând de seamă că femeile nu-şi dădură gândul pe faţă.

Femeia care pomenise de seminţia Pisicii Sălbatice se ridică de la locul ei şi privind la cei din jur, vorbi mai mult bărbaţilor, pe jumătate întoarsă de la podeaua Marelui Vrăjitor şi a Vrăjitoarei:

— Mai bine ar fi să chem pe soru-mea, fugită de mică de la noi şi păstrată de seminţia de pe lacuri, să ne spuie cum şi-au zidit sălaşele acei oameni în mijlocul apelor, pe lemne groase înfipte în fundul noroiului. Ea ştie... Spunea că şi vitele tot pe apă, în încăperi, sunt ascunse noaptea, iar ziua le scot la

păscut, că trec pe uscat pe un podeţ lung de ramuri împletite. Noaptea ridică oamenii podeţul. Nici vrăjmaşii, nici fiarele nu se mai pot apropia să le strice odihna.

— Să ne mutăm pe apă! Să ne mutăm pe apă! strigă de alături, ridicându-se şi ea, mama care-şi ascunsese şi crescuse fata în munte.

După strâmbătura feţei se vedea bine că Marele Vrăjitor era tare nemulţumit. Nimeni nu voia să se mai întoarcă în munte, seminţiile căutau mijlocul de a rămâne pe loc. Se bucurau de belşugul şi lărgimea acestei văi, a pădurii apropiate, a zărilor deschise, a apelor Marelui Fluviu... Cu o mână pe coarnele idolului, se ridică în genunchi şi strigă, privind mai mult spre partea femeilor:

— Ce căutăm noi pe apă? Nu ne pricepem să vârâm pari în fundul noroiului. Ne vor arunca în apă numaidecât spinările şerpilor mari izbite de pari. Aşa e, Căpetenie? se întoarse el deodată.

Căpetenia de luptă încruntată, aplecată înainte, privea muchia ascuţită a toporului de piatră.

În tăcerea grea de aşteptare care se lăsă, Căpetenia de luptă fără a lua aminte la Marele Vrăjitor se întoarse către bărbaţi şi zise liniştit:

— Nu e bună nici apa. Nu ne ocroteşte. Dacă vrăjmaşul înconjoară valea şi face focuri pândindu-ne, murim de foame toţi în coteţele de pe lac, cu vite cu tot.

Tăcu o clipă. Murmurul pădurii prin care trecea adierea nopţii târzii înfioră adunarea ca un şopot prevestitor. Toate privirile erau aţintite asupra Căpeteniei de luptă. El mai tuşi o dată scurt, se rezemă în celălalt picior şi zise, întorcându-se către Marele Vrăjitor şi Vrăjitoare:

— Trebuie să ne zidim altfel de sălaşe decât cele din munte. Altfel! Altfel!

— Cum? întrebă Vrăjitoarea cu nerăbdare.

— Ca cei din pisc! Ca cei din pisc! se răsti repede Căpetenia de luptă, şi cu ochii scăpărători, hotărâţi se-ntoarse şi cuprinse dintr-odată în privirea lui cele două seminţii. Să nu ne sprijinim de mal. Nu! strigă el. Împinse deoparte cu braţul liber pe tinerii ciuciţi la picioarele lui şi pe locul gol trase cu ascuţişul toporului un arc mic, tremurat, şi la oarecare depărtare, îmbrăţişând pe cel mic, un cerc mai mare. Nu trebuie să ne rezemăm de mal! mai zise el. Ca să putem lupta din toate părţile. Dacă ne rezemăm de mal, la nevoie cum să mai scăpăm cu fuga? Vrăjmaşii se strâng toţi în faţă. Aşa e?

Nu răspunse nimeni, speriaţi deodată, de parcă şi vedeau duşmanii, chiar atunci, adunaţi buluc, în faţă.

— ...Dacă ne luptăm de jur-împrejur, duşmanii se împrăştie. Aşa e? Şi atunci poate că-i biruim, sau de nu, mai pot scăpa cu fuga femeile şi copiii. Aşa e?

— Aşa e! Aşa e! strigară femeile.

— Aci la mijloc, urmă Căpetenia de luptă îngenunchind şi punând degetul pe arcul scurt, bătătorim un sălaş larg să încapă Strămoşul Berbec şi Strămoşul Ţap, cu slujitorii lor. Căpetenia de luptă se târî în genunchi înapoi şi puse degetul pe cercul cel mare. Aci zidim sălaşele seminţiilor noastre. Aci, la mijloc între sălaşele noastre şi sălaşul Strămoşilor adunăm seara animalele. Aci le adunăm! Aci!

— Aşa! Aşa! strigară deodată câteva femei şi ridicându-se ţopăiră voioase, bătând pământul cu un picior, săltându-şi pruncii adormiţi în desaga de pe spate.

Numai Căpetenia de pace, care venise rezemat într-un toiag noduros, se ridică încet şi trecându-şi înainte şi înapoi mâna, împodobită cu cicatrice, sub nasul înconjurat de cercuri roşii şi negre, zise către Marele Vrăjitor:

— Pe unde intră oile, caprele seara în adăpost, pot intra noaptea şi fiarele. Eu aşa socot. Aşa. Apoi întorcându-se către Căpetenia de luptă: Sau ai de gând să pui paznici de noapte pe la toate intrările?

— Deloc! Deloc! strigă din toate puterile Căpetenia de luptă, privind la cei din jur.

Aruncă toporul deoparte, mânerul lovi gleznele câtorva băieţi şi se lăsă în jos. Trase picioarele sub el şi privind cu încordare cercul care îmbrăţişa arcul cel mic, zise încet, parcă numai pentru sine:

— ...Vânătorii din piscuri, haha! ce mai vicleni! Vânătorii din piscuri! Am luat eu bine seama, când m-am strecurat până la sălaşele lor! Ei au săpat un şanţ mai departe de sălaşe, uite, cam pe-aici. Şi sărind de la locul lui, se trase mult înapoia seminţiilor adunate, dincolo de grupul bătrânilor. Se săltă de câteva ori cât mai sus, să fie bine văzut de toţi. Ei au săpat şanţul dintâi cam pe-aici, de lăţimea a două femei puse cap la cap. Şi adânc! adânc! Cât ai vârî o femeie cu creştet cu tot, să nu se mai vadă deloc.

Vrăjitoarea care ascultase cu gura întredeschisă la marginea podelei, lăsând mult înapoi idolii de piatră, se miră cu glas ridicat:

— Oliolio! Lat şanţ! Adânc şanţ! De jur-împrejurul sălaşelor? Tăcu, apoi întrebă iar: Cine să-l sape?

Dar Căpetenia de luptă nu răspunse, ci rupând-o la fugă şi mai înapoi, în beznă, se opri şi i se auzi numai glasul:

— Iar aci mai săpăm un şanţ! Mai săpăm un şanţ!

Căpetenia de pace zise seminţiilor, cu glas de îmbunare:

— Mai mic! De bună seamă mult mai mic!

— Mai mare! se auzi deodată glasul răstit al Căpeteniei de luptă.

Şi cu paşi mari se apropie de adunarea seminţiilor, trecu printre bătrâni şi femei până-n preajma podelei. Îşi ridică dintr-o mişcare sprintenă toporul

pe care-l lăsă la pământ – şi vru să plece. Flăcăii, înflăcăraţi demult de curajul şi puterea lui erau gata să-l urmeze.

— De ce să fie atât de mare şanţul de colo, din beznă? întrebă Vrăjitoarea cu blajinătate.

Căpetenia de luptă nu răspunse, dar rămase locului.

— Şi cât trebuie să fie de mare, Căpetenie? întrebă gros şi Marele Vrăjitor.

Căpetenia de luptă privi încruntată spre toporul rezemat de gleznă şi gândi tare:

— Ha! Viclenii vânători din piscuri! straşnic se mai ocroteau! Da, da... Mi-aduc bine aminte... Şi ridicând capul spre podea zise încet, cu glas bine socotit, către Marele Vrăjitor şi Vrăjitoare care, în patru labe, ascultau cu uimire: Şanţul de margine, ăl dinafară! ăl dinafară! să fi avut lăţimea a... doi bărbaţi şi a încă doi bărbaţi înalţi. Doi şi încă doi! Ridică cele patru degete ale mâinii stângi, închizând sub palmă degetul gros.

— Doi şi încă doi... repetă gros Marele Vrăjitor.

— Doi şi încă doi! chicoti Vrăjitoarea şi râse ca de o glumă năstruşnică.

După câteva clipe de gândire, Căpetenia de luptă urmă încet, cercetându-şi încă o dată ţinerea de minte:

— Da... da... Atât era de lat şanţul dinafară. Cât doi şi încă doi bărbaţi înalţi. Socoteală bună! Socoteală bună! Ce duşman avea crac atât de lung să sară şanţul în toiul luptei? Căpetenia râse scurt, zgrunţuros. Apoi, adăugă, întunecat: Iar adâncimea şanţului să fi cuprins statul a doi oameni, unul pe capul celuilalt. Tăcu. Mai zise aspru: Cine cade înăuntru, acolo rămâne.

Seminţiile fură cuprinse de un râs înfrigurat, sec, torturat de nelinişte ca şi cum vedeau şanţul ocrotitor plin de pe acum de duşmani căzuţi la fund, unul peste altul.

Dinspre Răsărit, un ciob de lună se ridică din întunericul des al pădurii. Pe nesimţite aerul se răcise. Femeile tremurau uşor. Încordarea în care ascultaseră, ele şi bărbaţii, îi ţinea pe toţi într-o neîntreruptă trezie. Se minunau de asemenea sălaşe, atât de bine ocrotite şi se întrebau cu teamă ca dinaintea unei porunci care le depăşea puterile: Cine să ridice sălaşele? Cine să sape de jur-împrejur şanţuri atât de lungi, atât de late, atât de adânci?

Nu se luă nicio hotărâre. Dar mai era nevoie? Toţi ştiau bine că sălaşurile trebuiau ridicate, şanţurile trebuiau săpate.

Femeile se ridicară pâlcuri-pâlcuri şi se îndreptară încet, cu pruncii în braţe, pe umeri şi în desagi spre focurile oare mijeau încă în tabăra din pădure. Pe urmele lor se îndreptau osteniţi bărbaţii, şoptind în taină cu bătrânii.

Podeaua Marelui Vrăjitor, a Vrăjitoarei, cu idolii în fund, fu înălţată de purtători.

Pe urmele lor mergeau agale Căpetenia de luptă și Căpetenia de pace.

— Mi se pare, zise încet Căpetenia de pace spre a nu mai fi auzită de nimeni, că șanțurile ne vor închide și pe noi în sălașe...

Căpetenia de luptă se opri deodată, îl privi drept, apoi încruntat, se repezi după Marele Vrăjitor, după Vrăjitoare, după idoli, a căror podea se depărtase. Strigă apoi spre Căpetenia de pace care rămăsese în urmă:

— Aruncăm un trunchi peste șanțuri! Aruncăm un trunchi!

În zilele următoare oamenii părăsiră pădurea.

Se adunară apoi în jurul noii încăperi largi cu pereți de chirpici și coperiș de stuf în care, cu dansuri, strigăte și neobișnuită îmbuibare de cărnuri de vânat, jumătate crude, fură mutați idolii de piatră.

Tot aci se adăposteau acum Marele Vrăjitor și Vrăjitoarea, care alesese locul anume dimpreună cu cele două Căpetenii, nici prea departe de pădure, nici prea aproape de ape și stufăriș.

Pe pământul bătut, purtătorii podelei ridicară numaidecât vatra de lut pentru fiertura hranei și a buruienilor de leac.

Câțiva din seminția Țapului începură a căra din pădure ramuri tinere, bine răzuite, pentru pereții sălașelor de jur-împrejurul adăpostului celor doi Strămoși. Dar fură opriți numaidecât de strigătele Vrăjitoarei, în vreme ce Marele Vrăjitor, îngreuiat de cărnurile grase, adormit, sforăia de o noapte și o zi fără întrerupere. Vrăjitoarea se sfătuise în amănunt cu cele două Căpetenii, mai mult prin graiul degetelor și mâinii, spre a nu fi auziți.

Înainte de orice alt sălaș trebuiau săpate uriașele șanțuri de ocrotire! Altminteri, la ce ar fi folosit sălașele?

Oamenii înțeleseră cu ușurință și se grăbiră cu muncile – să nu-i apuce vremea ploilor. Trudiră laolaltă și femeile și copiii mai răsăriți.

Munca fu crâncenă. Cu topoarele noi pe care și le făureau la groapa din dâmbul de dincolo de iaz, unde dăduseră peste o cremene fumurie, săpară – după măsurătorile Căpeteniei de luptă – întâiul șanț mai mic. Munciră astfel fără întrerupere de la începutul verii până târziu în toamna prelungă și secetoasă.

Bărbații săpau gâfâind, femeile și copiii cărau pământul în desagi, apoi în coșuri lungi și late, de răchită împletită, la care se înhămau flăcăii și fetele mai voinice. Când nimereau în adânc un ciot de rădăcină veche, se mai spărgea câte un topor și păgubașul se oprea istovit, privea la cerul albastru, ofta și întreba pe vecinul dinainte sau dinapoi:

— S-or mai întoarce bătrânelul și bătrânica, trimiși la semințiile din Răsărit să afle dacă și la ele s-a schimbat datina înmormântării din tinerețe?

— S-or întoarce! S-or întoarce! făcea vecinul oprindu-se din muncă, ștergându-și cu un braț odată cu sudoarea și pictura feței.

Cel cu toporul spart se ridica din şanţ, rezemându-se cu palma de margine şi se depărta bodogănind.

— S-or întoarce... S-or întoarce... De nu le-o fi tăiat calea niscaiva urşi cu ursoaicele şi puii lor, ieşiţi din vizuină...

Până la dâmbul de piatră, de unde se auzea în toată valea pocniturile cremenei ciocănite, bătrânul istovit îşi tot răsucea gândurile:

— S-or întoarce... S-or întoarce... De nu i-o fi oprit în drum vânătorii de oameni... De nu i-o fi tăiat, de nu i-o fi fript şi mâncat. Norocul celor mâncaţi: Acum se preumblă prin tăriile nevăzute ale Strămoşului! La dâmbul de piatră bătrânelul se pomenea spunând cioplitorilor grăbiţi: Nu se mai întorc! Nu se mai întorc bătrânul şi tovarăşa lui, plecaţi la seminţiile din Răsărit! Au fost păstraţi în mijlocul lor! Au rămas acolo!

Băiatul şi fata, oropsiţi de vechea datină, se întâlneau adesea la căratul crengilor din pădure şi al pământului greu din şanţul întâi. Îşi vedeau, îşi ştiau chipurile neacoperite de culori şi se ruşinau. Îşi aruncau priviri piezişe şi căutau a se pierde printre ceilalţi.

Lutul cărat din şanţ era adunat la un loc, căci trebuia să slujească la ridicarea pereţilor şi vetrelor viitoarelor sălaşe, deosebite pentru fiecare seminţie.

Câteva coperişe de crăci de care fură legate snopuri groase şi lungi de papură se prăbuşiră într-o noapte, acoperind femeile şi copiii din seminţia Ţapului. Erau coperişe blestemate. Ele fură arse, după cuvântul Marelui Vrăjitor, locul fu descântat o zi şi încă o zi, apoi se ridicară alte coperişe, sub privegherea pricepută a Căpeteniei de pace.

La căderea zăpezii, sălaşele ocrotite de întâiul şanţ puteau cuprinde aproape în întregime cele două seminţii. Rămaseră în vechea tabără din pădure câţiva încărunţiţi şi câteva babe, împreună cu vreo câţiva bărbaţi mai dârji dedaţi cu frigul. Făceau de pază. Şanţul dintâi nu înconjura încă toată aşezarea şi prin locul deschis se puteau strecura jivinele flămânde ale codrului, dacă nu chiar vânătorii de oameni ajunşi până la valea Marelui Fluviu.

Fu o iarnă grea şi lungă. Frunzele adunate pentru animale în timpul verii nu fură îndestulătoare. Lipsite de adăpost, cele care fură trase în sălaşe mai scăpară cu viaţă. Cea mai mare parte pieriră de frig şi de foame. În primăvară, spre a nu lăsa iezii să moară fură îngăduiţi la ugerul caprelor, iar copiii seminţiilor rămaseră mai toţi fără lapte.

Se amână săpatul şanţurilor de ocrotire. Pământul mustea încă de zăpada de curând topită. Oile, caprele ieşiră din sălaşe după întâii muguri, întâile fire de iarbă. Numai purceaua şi puii ei friguroşi fură păstraţi într-un colţ al sălaşului seminţiei Berbecului.

Din nămolurile văii Marelui Fluviu, puţinele reptile grase începură a căuta pe mal căldura firavă a razelor soarelui, încât erau vânate cu uşurinţă până şi de copiii mai mari, cu câte o rămăşiţă de suliţă cu vârf de piatră ascuţită.

Marele Vrăjitor la un sfat de seară sună din cornul berbecului şi strigă oamenilor de la înălţimea podelei:

— Mi-a poruncit Strămoşul cel nevăzut noaptea trecută, în vis, să nu ne mai pierdem vremea cu acele câteva oi şi capre care ne-au mai rămas. Dacă om tot înmulţi vitele, cine o mai vâna? Cine? Îşi dădu cu dosul palmei peste buzele unse de grăsime afumată, ospăţul lui de dimineaţă şi de seară. Şi urmă, vorbind de rău, oile, caprele: Ele sunt acum numai de pagubă şi nu folosesc la nimic. Ba ne amintesc şi de foamea, de sărăcia de altădată. Toată vara îşi pierd oamenii vremea să le adune frunze şi ramuri, de s-a uscat jumătate din pădure. O să se usuce toată! O să se usuce! Tăcu, înghiţi şi urmă: Strămoşul nevăzut al Berbecului în mână cu o papură mi-a poruncit în vis să rămânem la vechea noastră îndeletnicire de vânători, să nu mai umblăm după tot felul de poame şi buruieni, asemenea unor nevolnici.

— Astă cam aşa e! râse încet Căpetenia de pace care şedea pe un buştean şi mută lungul lui toiag noduros în mâna cealaltă. Au pus femeile în pământ în jurul sălaşelor tot felul de buruieni cu rădăcină gustoasă şi nu mai umblă să le caute prin pădure. Eu găsesc că nu e rău! Nu e rău! Numai cu păsările care au început să cotcodăcească prin sălaşe, prin copaci, prin toate împrejurimile nu mă prea împac. Când sunt grăbit, mereu mă lovesc de ele!

Şi râse iar, blajin.

— Sunt bune ouăle! Bune ouăle! chicotiră şi câteva femei.

Cu faţa înnegrită de funingine, împodobit cu tremurătoare pene colorate de cocoş, vârâte sub coarne, Vrăjitorul nemulţumit întoarse albul ochilor către Vrăjitoare, acum umflată şi ea ca o mică reptilă:

— Ţie nu ţi s-a arătat Strămoşul Ţapului, în mână cu o trestie?

Vrăjitoarea purta în părul strâns în creştetul capului o pană albă de găinuşă care se zbătea, se-ncovoia, ajungându-i şi gâdilându-i nasul şi o ureche.

Cu mâna apucă tare pe Marele Vrăjitor de piept, îl zgâlţâi şi răcni la el:

— Trezeşte-te! Freacă-te la ochi! Nu vezi că încă dormi? Duhul rău ţi-a trimis amăgirea cu papura! De atâta îmbuibare te-a părăsit şi Strămoşul cel nevăzut! El nu poartă papura-n mână!... Şi întorcându-se către cele două seminţii tulburate: N-aveţi nicio grijă! Îl descânt eu! Dar mai întâi îl pun două săptămâni la post de legume fierte, să se topească slănina rea din el. Ca să i se ivească iar duhul cel adevărat al Berbecului!

— Hi! Hi! Hi! Ha! Ha! Ha! răsună deodată valea până departe.

Seminţiile erau bucuroase să-şi păstreze animalele, deşi nu ştiau cum. Locul între sălaşe era cam strâmt. Vecinătăţile erau ale apelor, ale codrului. Nici prea multe buruieni de hrană nu puteau fi strânse aci.

Vânatul şerpilor nu era prea uşor. Cu deosebire vara, când se trăgeau în nămoluri. Adesea veneau şi femeile şi ajutau. Suliţele de piatră se spărgeau în unele piei prea groase, zgrunţuroase şi vânătorii lipsiţi deodată de arme erau înşfăcaţi de câte o reptilă mai tânără, mişcându-se repede prin ape.

Vrăjitoarea îşi da şi ea seama că jertfirea animalelor nu era o socoteală bună. Căci cine putea cunoaşte înfăţişarea zilei de mâine? Carnea din smârcuri se va împuţina, fără îndoială. O uscăciune neaşteptată ar putea stârpi seminţia şerpilor. Demult şi femeile le adunau ouăle mari, hrănitoare.

Vânătoarea în fundul codrului nu era totdeauna prielnică. Bourii se răreau şi fiarele mai mărunte nu mai îndestulau cele două seminţii.

— Păstrăm oile, păstrăm caprele, auzi tu? strigă Vrăjitoarea către Strămoşul cel văzut al Berbecului, ciucit pe vine şi pipăindu-şi coarnele cu nemulţumire.

Marele Vrăjitor dete din cap c-a înţeles şi cu mâna făcu semn femeilor, bărbaţilor, să se ridice să plece.

Un bătrân priceput cu deosebire la cioplitul pietrelor, înalt şi uscăţiv, ridică mâinile zdrelite şi ceru îngăduirea să vorbească. Se sfătuise în timpul lucrului cu tovarăşii lui şi ajunseseră la încredinţarea că animalele puteau fi duse la marginea de răsărit a văii, unde începea lunca cea rară, cu iarba deasă şi tot felul de buruieni. Iar copiii Ha şi Hi, în seama cărora se aflau animalele, s-ar ocroti la vreme de nevoie în văgăuna malului învecinat. Era şi apă curată acolo, împrejmuită de trestii. Căci şi aşa, mai mult pe acele meleaguri îşi trec vremea ruşinaţi de chipurile lor prea albe.

— Şi cu ce veţi hrăni oile, caprele în vreme de iarnă? întrebă Vrăjitorul.

— Cu ce hrănim animalele iarna? întrebă şi Vrăjitoarea pe cioplitorul care sta cu mâinile ridicate şi cu fruntea plecată.

Răspunsul veni târziu:

— Asta nu ştiu! Asta ştie Ha! Asta ştie Hi!... Ei sunt cu oile, cu caprele...

În batjocură Marele Vrăjitor făcu şi el, rânjindu-şi colţii ferăstruiţi:

— Hihihi! Hahaha!...

Bărbaţii din spatele femeilor, rostiră deodată într-un glas:

— Ştie Ha! Ştie Hi!

Marele Vrăjitor se ridică furios, sună de trei ori din cornul Berbecului şi scoţând din cap coarnele Strămoşului ameninţă seminţiile.

— La sălaşe! La sălaşe!... Duceţi mâine oile, duceţi caprele!... Să mănânce iarbă şi buruieni! Să mănânce frunze! Până s-or umfla! Plecaţi la sălaşe!...

Înfricoşaţi, nedumeriţi, oamenii se ridicară şi se depărtară încet spre adăposturile lor.

Trecuse de miezul nopţii.

Ostenit de furii şi necaz, Marele Vrăjitor adormi îndată.

Vrăjitoarea îşi scoase pana albă, îşi muie palmele în vasul cu seu şi îşi unse bine faţa, înainte de culcare.

Abia aţipi, când din preajma sălaşului, unde vegheau cu rândul cei patru paznici, izbucni deodată strigătul subţire:

— Cucurigu!...

Era cocoşelul care vestea al treilea pătrar al nopţii, timpul când trebuia să se schimbe paznicul.

Alte trâmbiţe, nu prea depărtate, îi răspunseră. Erau cocoşeii din sălaşele apropiate, care vesteau neamului orăteniilor că erau şi ei de veghe. De departe, foarte departe, din cealaltă margine a văii Marelui Fluviu ajunse deodată până la auzul Vrăjitoarei, prin tăcerea răcoroasă a nopţii de vară, trei trâmbiţe de cocoşi, aproape în acelaşi timp:

— Cucurigu!

Erau vestitorii de la marginea de răsărit unde se adăposteau cei doi copii oropsiţi Ha şi Hi, când nu se înapoiau la sălaşe.

PÂINE!... PÂINE!...
sau OILE DESCOPERĂ GRÂNELE

În dimineaţa în care bătrânul cel înalt şi uscăţiv dimpreună cu cele două mame nefericite mânară mica turmă sub mal până-n cealaltă margine a văii, de unde începea lunca pe colina cea lină, nu găsiră pe nimeni la vizuină. Oile abia putură fi ţinute laolaltă, grăbite să năvălească în fânul uscat şi necosit de la poalele luncii.

Una din femei intră în vizuină să puie la adăpost carnea afumată din ajun şi păstrată-n frunze mari, adusă copiilor. Cealaltă se opri în apropiere, sub doi pari înfipţi în pământ, uniţi sus între ei de o stinghie, de care atârnau fire lungi de papură – împletitoarea fetei.

Dar femeia care intră în vizuină se poticni după numai câţiva paşi şi se pomeni cu tălpile pe un aşternut moale, fâșâind mătăsos. Se sperie, gândind că nimerise peste vreo ciudată, lătăreaţă dihanie de apă, strecurată acolo în lipsa copiilor şi, adăstându-şi prada. Ţipă o dată scurt, ieşi în fugă, privind înapoi să vadă dacă nu cumva era urmărită.

Bătrânul cioplitor băgă de seamă că turma păştea cu nesaţ şi iarba uscată! Caprele se ridicaseră cu picioarele din faţă pe copacii din luncă şi smulgeau lăstarii lăptoşi. D-apoi dacă e aşa, să mâie el oile în iarba verde, iar fânul uscat să-l rupă şi să-l păstreze pentru la iarnă, când nu se mai află nicăieri nicio verdeaţă...

Şi mână mica turmă sus, dincolo de lunca rară, până-n mijlocul pajiştei verzi.

— Hi!... strigă mama fetei.

— Ha!... strigă şi mama băiatului, amândouă cu palmele la gură să meargă sunetul, drept, departe.

Dar nu veni de nicăieri niciun răspuns. Numai pădurea dinspre sălaşe trimise înapoi, ca o îngânare, ecoul strigătelor:

— Hiiii... Haaaa...

Târziu se ivi din dreapta, urcând costişa lacului împrejmuit de trestii, papură şi alte buruieni de apă, fata cu şoldurile înfăşurate într-un soi de veşmânt scurt de papură împletită, pe umăr cu o grea încărcătură de beţe verzi din care picurau pe pieptul, spatele şi picioarele ei picături mari de apă.

— O jivină în adăpost! Nu intra! Când o calci face încet şşş – dar pe urmă vrea să muşte! zise repede mama.

Fata surâse. Ostenită, aruncă la picioarele celor doi pari înfipţi în pământ sarcina de beţe şi şterse cu o mână sudoarea frunţii.

— Nu e nicio jivină înăuntru, mamă, e numai un așternut de papură împletită.

La împletitoare lucrau şi fetele, şi mamele din sălaşe. Dar ele împleteau firele lânii smulse de pe spinarea oilor – ca să fie mai moale – amestecate şi cu fire de păr de capră, mai trainice. Lâna, firele de păr de capră erau puţine şi o împletitoare ajungea numai bine întregului trib, care se înveşmânta la nevoie mai mult în scoarţe bătute bine din coajă de arbori şi înnădite cu fire răsucite, din unele soiuri de copaci fibroşi. Blană de urs sau de lup, blană de capră sau berbec, numai câţiva apucau.

În singurătatea şi nevoia ei, fata folosea acum papura, rogozul şi după ce scutura de boabe pămătuful cânepei pentru păsările prăsite folosea şi firele tulpinii smulse de-a lungul, ca legătură. Munca nu era grea, numai prea migăloasă, degetele şi mâinile fetei erau zgâriate pe alocuri până la sânge.

Dar zărind pe bătrânul cel uscăţiv îngenunchiat în iarba uscată, pe care o smulgea de zor, ea îşi puse mâinile în şolduri şi începu să strige furioasă:

— Nu! Nu! Că smulgi şi rădăcinile! La anul nu mai creşte!

Bătrânul se ridică anevoie din şale, gâfâind de osteneală, cu braţele încărcate de câteva smocuri de fân rupt cu greu.

Se rușină. Căci fata avea dreptate. Ea văzuse de aproape cum creşte şi se-nmulţeşte iarba.

— ...Dar cu oile ce cauţi aici? mai întrebă fata, privindu-l drept în ochi.

Răspunse mama băiatului, ţinând încă pe umăr vasul de lut în care adusese lapte dulce de capră:

— Să caute de ele Ha!... Să le pască-n luncă! Nu e treaba lui? A voastră?

Fata privi o clipă-n jos, gânditoare.

Ca şi surorile ei de la sălaşe, fata săpase o groapă nu departe de vizuină, ridicase un cuptor de pământ galben şi alături adunase, curăţise de pietricele lutul gras. Pusese lutul pe o lespede mică de piatră, şi îşi rotunjise cu palmele oalele de trebuinţă.

Avea de gând să ceară bătrânului o custură ascuţită de piatră, pentru a împodobi cu dungi şi ridicături, după obicei, înainte de a le pune în cuptor, la ars, vasele care-i lipseau.

— Şi Ha unde e? întrebă nerăbdătoare mama băiatului.

Puse vasul cu lapte jos, între labele picioarelor.

Fata arătă cu capul înspre Marele Fluviu.

— S-a dus într-o scorbură de salcie departe, prin ostroavele de trestie. A văzut păsări mari, albe, cu ciocul roşu şi altele mai mici, cu pene pestriţe şi albastre care n-au dinţi, nu muşcă, zboară deasupra capetelor noastre, nu ne fac niciun rău şi apoi se întorc în baltă. Ha caută cuiburile să le ia câteva ouă.

Vrem să le punem la clocit. Poate or rămâne şi păsările de baltă alături de găinuşe.

Fata, la stinghiile de lemn, începu a împleti o nouă rogojină.

— Ce nevoie aveţi de atâtea împletituri? întrebă nedumerit bătrânul cel uscăţiv.

Hi râse-ncet, cu amărăciune parcă. Apoi răspunse:

— Noi suntem copii uitaţi. N-avem blana oilor şi caprelor, ca voi, ocrotiţii Strămoşului. Cu ce să ne-nvelim când or începe ploile şi ninsorile? Iarna trecută am stat tot în fundul sălaşului, în jurul focului. Iarna ce vine e nevoie să umblăm afară, să îngrijim orăteniile. Dar poate că vom ispăşi în curând! Şi Strămoşul cel văzut ne va ierta şi ne va primi între voi, sub puterea lui. I-am trimis pene colorate de cocoşel şi pene albe de găinuşă, şi de curând un snop de morcovi dulci.

Fata se repezi până la intrarea vizuinii, unde se afla pe două pietre mari un buştean cu miezul ars şi golit. Cu ciocanul de piatră de alături Hi începu a bate un fel de toacă, întreruptă când şi când. Buşteanul sună înfundat ca o tobă şi pădurea trimise şi ea din adâncuri un ecou înfundat.

Întorcându-se către musafirii ei, fata râse:

— El aude că-l chem, de-ar fi tocmai la malul apelor. L-am chemat să vie numaidecât, că e mare bucurie!...

Fata îi pofti în vizuină, aprinse un foc de găteje, dete deoparte lespedea de piatră care lăsa fumului ieşire în afară şi pregăti în câteva oale carnea, laptele, ouăle.

— Morcovi nu ne dai? întrebă pofticios bătrânul.

Fata aduse din fundul vizuinii o rădăcină cărămizie şi întinzându-i-o:

— Pe celelalte le păstrăm pentru la iarnă.

Ha veni în fugă, aducând într-o desagă de piele de vulpe ouă de raţă, ouă de gâscă – pe care le arătă cu mândrie.

— Haha!... râse el ciucindu-se lângă foc. Până o ninge cred că prăsim şi păsări din ouăle astea! Să poftiţi să le mâncăm fripte!

— Numai să nu-ţi zboare din mână, să se-ntoarcă iar la cuibul din baltă, hihihi! râse fata de el.

Râseră şi cele două mame.

Dar bătrânul cioplitor ridică o mână şi grăi:

— Aşa e, aşa cum spune fata! Cu vânatul zburătoarelor merge mai greu decât cu al alergătoarelor. În munte pe vremea vânătoriei, moştenisem de la Strămoşul cel văzut, părintele celui de azi, două tăblii pe care zgâriasem cu un colţ de piatră chipul unui cerb cu picioare şi coarne şi apoi o cerboaică şi puiul după ea. Era de ajuns să scoatem tăbliile în pădure, să le dăm ocol de

trei ori pe ciucite, șoptind numele fiarei pe care doream s-o vânăm – și ea venea singură drept în vârful sulițelor noastre.

— Nu prea venea vânatul! Nu prea venea vânatul! dădu din cap mama băiatului.

Bătrânul se-nfurie, tuși, vru să se ridice, dar se poticni în propriile-i picioare și rămase pe loc.

— Cum era să vie? se repezi el, înecat de necaz. Cum era să vie vânatul? Că noi nici gropi nu săpam adânci, cu țepoaie în fund pentru lupi, ci numai pe-atât! Și arătă mâna până la cot. Iar lupii și porcii sălbatici de lut ars îi uitam acasă pe vatră, în loc să-i luăm cu noi la vânătoare, zise bătrânul și vârând degetele în oală, scoase o bucată de grăsime fiartă. Ehei! strigă el deodată, amenințând cu grăsimea deasupra capului. Vânătorii pricepuți se pregătesc din vreme pentru vânat! Ei postesc câte două și încă două și încă două zile – ridică cinci degete, apoi le-nchise în palmă și mai ridică pe cel mic – iar femeile lor stau toată vremea vânatului cu fața la perete, ascunse bine în sălașe. Și când oamenii se duc în pădure cu sulițe și topoare, pun pe față chipul fiarei pe care vor s-o vâneze, botul cu urechile ursului, coarnele cerbului, colții porcului mistreț. Așa e – se-ntoarse el către mama fetei – că vânatul atunci nu mai are încotro și cade în puterea vânătorilor?

— Așa e! Nu mai are încotro! adeveri femeia, punând repede cu degetele un tăciune răzlețit mai aproape de oala fierbinte.

Bătrânul înghiți repede grăsimea, apoi lungindu-și gâtul și trăgându-l la loc, urmă:

— S-a dus, s-a dus vremea vânatului! Noi nu ne mai pricepem la vânat ca altădată. Poate și de aceea s-a împuținat. După doborârea fiarei nu mai stă nimeni să joace în jurul ei și vânătorul priceput să vie să-ngenunche apoi alături și să roage Duhul fiarei răpuse să ierte pe vânător, că numai de nevoie i-a vărsat sângele, unde viețuiește viața. Așa e că nu mai îngenunche nimeni lângă lup, lângă veveriță, lângă urs?

— Nu mai îngenunche nimeni! adeveriră împreună cele două mame.

— Și văd acum că femeile de la sălașe adună buruienile pădurii în preajma șanțului celui mare, dinafară, umplut cu apă, ca să le aibă la îndemână, să nu mai bată codrul căutându-le. De parcă omul e făcut să mănânce numai buruieni fierte!

— Când nu e carne, sunt bune și rădăcinile. Bune, bune! zise tare mama fetei, care adunase și ea câteva soiuri de buruieni cu rădăcină hrănitoare pe un petic de pământ ocrotit cu pietroaie, dinaintea sălașelor seminției ei.

— Bune și rădăcinile, încuviință bătrânul. Moșnegii fără dinți trag mai mult la fierturi de buruieni. Dar tot mai bună vânătoarea! Pe vremea mea,

când ne întorceam de la vânat... Că aveam şi noi tăblii acoperite de reni scrişi cu vârful pietrei.

— Atunci de ce pătimeam de foame? îşi aduse aminte una din femei.

Cioplitorul se scarpină în barbă, se strâmbă ca de ceva acru şi răspunse:

— Noi aveam tăblii cu reni şi renii se traseseră demult spre Miazănoapte! Cum era să vină urşii sau lupii sau măcar veveriţele şi vulpile către tăbliile care n-aveau pentru ele nicio putere?... Şi Strămoşul cel văzut nu s-a gândit la asemenea lucru! Nu s-a gândit niciodată!... Apoi domolindu-se: Bănuiesc că n-a venit să-i spuie-n vis Strămoşul cel nevăzut, anume ca să ne pedepsească pentru păcatele noastre şi să pierim. Că a şi trimis împotrivă-ne pe vânătorii cu arcuri – şi aşa că a trebuit să fugim încoace.

Fata se ridică şi aduse dinaintea cioplitorului lespedea învecinată:

— Scrie aici o pasăre mare, albă şi o pasăre mică, pestriţă, cu pene albastre, din cele care trăiesc în baltă.

Şi în vreme ce toţi ceilalţi începură a se ospăta, cioplitorul scrise încet pe lespede cu-n vârf de piatră o gâscă sălbatică, întinzând aripile în văzduh şi sub ea două raţe plutind pe un mic lac, împrejmuit de trestii şi liane.

— Nu sunt bine încredinţat, zise el apoi pe gânduri, dacă raţele şi gâştele din împrejurimi vor zbura numaidecât încoace, în adăpostul, vostru, căci lucrul meu e încă nevrăjit. Se trase şi el alături de bucate. Dar una pot să vă spun cu încredinţare! făcu el ridicând o mână. Dacă prăsiţi aici din ouăle lor gâşte şi raţe, dacă le daţi în fiecare dimineaţă grăunţe culese de pe tulpinile bălţii şi apă curată, apoi chiar dacă or zbura ele iar peste trestii, seara s-or întoarce neapărat încoace la voi!... Cum fac şi păsările aciuate la sălaşe... Vârî mâna-n oală şi duse la gură bucata de carne care-i rămăsese. Dar abia îmbucă o dată, că sări ca ars. Oile!... Oile!... strigă el şi se repezi afară, urmat de toţi ceilalţi.

Turma neobişnuită cu asemenea belşug, se risipise pe o mare întindere. Caprele frânseseră copacii mai tineri spre a ajunge la ramurile fragede, ba un ied se urcase într-un pom şi rămase agăţat între două crăci umede. După ce se ospătă bine, începu să behăie cu necaz, neştiind cum să ajungă la mama lui care se depărta. Berbecii turmei nu se mai vedeau. O apucaseră care-ncotro, urmaţi de oile care acum smulgeau numai câte un fir de iarbă şi porneau înainte mestecând de zor.

Cu strigăte, aruncând cu uscături spre a le tăia calea, femeile şi cioplitorul izbutiră după multă alergătură să adune o parte din mica turmă.

Se întoarseră la adăpost unde fata şi băiatul băteau ţăruşi în pământ şi împleteau cu mlădiţe de răchită verde un început de ocol de animale.

— ...Nu sunt toate!... Nu sunt toate!... striga mereu cioplitorul lovindu-se peste coaste cu palmele, în piept cu pumnii.

Femeile mânau din urmă, în mâini cu ramuri lungi, smulse din fugă, oile şi caprele. Strigară şi ele cu glas mare către fată şi băiat:

— Nu sunt toate!... Nu sunt toate!...

Băiatul ajută cioplitorului şi femeilor să vâre turma în ocol, apoi o rupse la fugă spre apele Marelui Fluviu, unde ştia o limbă de pământ înaintând adânc, deasupra apelor revărsate, acoperită mai tot anul cu ierburi, buruieni şi tot felul de păioase înspicate. Se opri şi strigă spre cei rămaşi în urmă:

— Tăiaţi din marginea luncii iarba uscată şi aruncaţi-o în ocol, să nu fugă oile iar! Le găsesc eu şi pe celelalte, numaidecât!

— Tăiaţi, nu rupeţi iarba! zise fata cu asprime.

Şi le arătă cuţitele lungi de piatră.

Apoi o rupse şi ea la fugă pe urmele băiatului să-i dea o mână de ajutor, să adune şi să mâie-ncoace pâlcurile rătăcite.

„Numai de nu s-or fi înecat!" gândi ea gâfâind şi ridică din fugă, asemenea flăcăului, o cracă lungă.

Soarele da în asfinţit. Apa Marelui Fluviu curgea acum parcă mai repede, cu dungi de lumini roşiatice pe alocuri, cărând parcă lespezi şi grinzi de aur pe care le rostogolea, le îneca, le scotea iar la lumină şi iar le îneca...

Auzul fugarilor fu deodată izbit de murmurul înfundat al valurilor. Se apropiau de limba de pământ, a cărei vedere o acoperea încă o luncă deasă de trestie înaltă.

Băiatul fugea cu paşi mari, în salturi largi, fata cu salturi mici, dar mai repezi – şi-l ajunse tocmai la celălalt capăt al pragului de papuri.

Băiatul se opri. Pe limba de pământ uscat nu se vedea nicio vieţuitoare. Apele din jur se trăseseră de la sine în albia Fluviului după atâtea luni secetoase, lăsând în urmă un mâl gros în care crescuse pe toată întinderea, cât putea cuprinde ochiul, o ciudată pădurice de paie, din care unele îşi ridicau până la un stat de om spicul cu ţepi.

Fata fugi înainte, ocoli limba de pământ şi abia la capătul ei zări parcă o mişcare în lanul des al paielor pe care începuse a le clătina adierea vântului de seară.

— Oile!... Caprele!... S-au înecat!... strigă ea, mişcând o mână către flăcău, fără a întoarce capul spre el.

Pe urmele unui berbec şi ale unui ţap, oile şi câteva capre se-nămoliseră înaintând cu greu, dar smulgând cu furie şi mestecând cu nesaţ paiele încă verzi unele, paiele demult aurii, spicele încărcate de boabe.

Băiatul ajunse fata şi amândoi rămaseră tăcuţi alături, privind îndelung la nesocotinţa acelor animale, care pentru un dumicat erau gata să-şi piardă viaţa.

— Trebuie să fie gustoase paiele cu spicele lor, făcu fata cu ochii mari la râvna unei oi care mesteca pieziş de zor, smulgând, înainte de a fi înghiţit pe celelalte, spicele învecinate.

— Dulci trebuie să li se mai pară boabele! adăugă băiatul.

— N-or fi otrăvite?

— S-ar putea să li se umfle numai pântecele şi până la noapte să crape, lacomele! răspunse băiatul. Lacomele! Lacomele!

— Nesăţioasele! ocărî fata.

Şi fără a mai sta pe gânduri, băiatul părăsi limba uscată de pământ, intră în nămol până la gleznă, făcu un ocol spre a nu speria animalele, şi a le mâna înapoi. Se pomeni în nămol până la genunchi. Fata vru să-l urmeze, dar băiatul îi făcu semn:

— Ia-o pe partea cealaltă!... Taie-le calea dinspre papură, că acolo se-neacă de-a binelea!

Fata intră în nămol până la şolduri şi se opri.

Dar nămolul nu era mai adânc. Pe fundul lui un prundiş de pietre şi nisip făcu mersul uşor. Hăulind, aruncând cu pietre, tinerii strânseră oile şi le mânară înapoi pe limba de uscat. Ele nu voiră să se depărteze, ci priviră clipind spre lanul din care fuseseră alungate. Unele behăiră furioase.

Fata smulse un pai: era lung şi cu rădăcini subţiri, înnămolite. Râzând, îl prinse-n părul strâns în creştet, cu spicul căzut pe o sprânceană. Mai smulse un fir pe care şi-l legă după gât, cu spicul legănat în jos. Era mai viu decât podoabele, colanele de oscioare sau de lut ars.

Băiatul strivi şi frecă un spic între palme, suflă pleava să rămâie boabele şi gustă una.

— E ca o ghindă mică, dar cu miezul dulce! zise uimit către fată. Şi aruncând în gură dintr-o mişcare boabele din palmă, le mestecă repede, cu plăcere.

Ieşiră din lan, plini de nămol. Alungară animalele către luncă şi se spălară în apa care gâlgâia între tufişele de trestii. Apoi băiatul, rupând din luncă un ram, adună iar oile, caprele, mânându-le către adăpost.

Soarele coborâse dincolo de munţii care închideau zarea spre Apus. Fluviul îşi pierduse aurul şi mugea acum întunecat.

Băiatul se ajută şi cu glasul, spre a mâna mai repede mica turmă. La cotitura de unde începea pragul stufos al trestiilor, auzul îi fu atins de zgomotul înfundat al ciocanului de piatră, căzând pe buşteanul găunos. Se opri să audă mai bine. Dar nu era numai sunetul cunoscut. După o pauză, loviturile ajunseră mai înfundate, mai groase, apoi după altă pauză mai subţiri.

Grăbi pasul spre adăpost, fără a se mai gândi la fata pe care o lăsase în apa trestiilor.

— Oile!... Oile!... strigară voioase femeile, ieşindu-i în întâmpinare şi ajutându-i să le vâre în ocol.

Cioplitorul cel înalt ţopăia în jurul buşteanului pe care îl lovea mereu cu ciocanul, scoţând după voie tot felul de sunete.

— De-acum, flăcăule, zise el, abia ţinându-şi răsuflarea, când ai să vii la jocurile noastre în jurul Strămoşului, după ispăşire, n-ai să mai ai nevoie să te baţi cu palmele pe spatele gol, cum ne batem noi de amar de ani. Că o să bat eu cu ciocanul trei buşteni goliţi, unul înfundat la amândouă capetele, altul numai la un capăt şi altul deloc. Trei tobe – trei sunete! Hahaha!... Ia priveşte!

Şi-i arătă cum înfunda pe rând cu nişte pietroaie rotunjite un capăt al buşteanului, apoi pe amândouă, spre a scoate sunete diferite.

— Hahaha!... râse şi flăcăul.

— Hihihi!... răspunseră femeile.

Dar băgară de seamă că le lipsea fata.

— Unde a rămas? întrebă îngrijorată mama.

Băiatul îşi aduse aminte, surâse şi zise:

— A rămas în locul oilor! Cred că adună şi mănâncă boabe! Îi plac şi ei. Duceţi-vă! Într-acolo...

Şi arătă cu mâna.

Femeile găsiră fata încărcată cu snopi de păioase, fire de grâu amestecate cu fire de orz, de mei, de ovăz, de neghină, pe care le smulsese din nămol.

— Boabe bune! Ghindă dulce! le strigă fata de departe.

Şi le îndemnă să facă la fel.

Cu braţele, cu umerii, cu capul ascuns în snopii de grâne legaţi cu papură, se întoarseră toate trei la vizuină, dinaintea căreia bărbaţii aprinseră un foc mare.

Fumul alunga ţânţarii, flăcările ţineau departe jivinele care ar fi voit să se apropie. Înnoptase. Întâiele stele de vară începură a-şi face semne în cerul albastru-închis.

Mama fetei mulse o capră şi fierse-n lapte câţiva pumni de boabe alese din spicele cu ţepi.

Cioplitorul, care nu mai avea dinţi buni, le găsi pe unele cam tari, altele amărui, altele cam iuţi, numai laptele îi păru bun.

— Eu aş zice să alegem boabele după soi, făcu el mestecând încet.

— Asta aşa e! Fiecare soi cu gustul lui! adeveri mama băiatului.

Fata alese atunci boabele cele mari, aurii, le pisă spre a le scoate făina ca la ghinda obişnuită, frământă pasta, apoi o vârî în spuza încinsă.

Când o scoase, o mireasmă nemaicunoscută le dezmierdă faţa.

— E bună!... făcu cioplitorul gustând din pâine.

— Pita asta e dulce!... zise şi mama fetei dând din cap.

— Mâine să vii, moşule, cu toţi oamenii încoace! zise flăcăul hotărât. Să strângem firele din nămolul apelor, până nu-şi scutură boabele! Ce vrei să mâncăm la iarnă? Că eu făină de ghindă în gură nu mai pun! Şi cu ce vrei să ne ţinem oile?

Cioplitorul lăsă capul în piept.

Femeile oftară fără voie.

Le veni în minte Marele Vrăjitor.

Ce va spune de toate aceste înnoiri Strămoşul cel văzut, Atotputernicul, Îngrozitorul?

ŞTII SĂ-NOŢI?

La sfatul de seară al celor două seminţii, Marele Vrăjitor şi Vrăjitoarea laolaltă cu cele două Căpetenii încuviinţară ca turma să rămâie pe tot timpul verii în ocolul din margine, în seama celor doi tineri neispăşiţi. Mamele lor îşi luară sarcina să aducă de acolo la sălaşe în fiecare zi pentru copii, bătrâni şi bolnavi oale mari de lut, pe umeri, cu laptele caprelor şi oilor. Iar bătrânul cioplitor trebui să făgăduiască a veghea ca la Luna Plină să fie tăiat un berbec şi un ţap pentru izbăvirea bătrânilor, iar la Luna Nouă alţi doi pentru izbăvirea pruncilor nou-născuţi: Jertfa de împăciuire a Strămoşului nevăzut.

— Aşa! Aşa! strigară toţi deodată, bucuroşi de înlocuirea jertfelor omeneşti.

— Ce facem cu fetele şi băieţii? Ce facem? Că le-a venit vremea nuntirii! şopti Căpetenia de pace către Vrăjitoarea care purta acum patru pene albe.

Era nevoie de bărbaţi luptători şi între luptători nu puteau intra decât feciori nuntiţi.

— Pregătiţi-vă fetele!... Pregătiţi-vă băieţii!... strigă Vrăjitoarea de pe podea în mijlocul adunării. Aduceţi din pădure tobe tari, cu mai multe glasuri, aşa cum v-a învăţat bătrânul, cioplitor.

Fetele se-ntristară deodată. Unele începură a plânge încet. Băieţii săltară voioşi, cu genunchii îndoiţi, să nu fie văzuţi de cei mari şi se jucară împungându-se cu pumnul în coastă.

— Să pună Strămoşul cel văzut un soroc, ca să ne pregătim feciorii şi fetele cum se cuvine! zise o mamă dând din cap.

Şi plecându-se dinaintea podelei pe acoperământul căreia se clătinau idolii negri cu coarnele înalte, sărută pământul dinaintea lor.

— Pe la malul ţuguiat dinspre Apus nimeni să nu mai calce fără încuviinţare! strigă deodată Marele Vrăjitor. Se uită malul ameninţător! Mi se pare că e supărat.

— Da, da, malul ameninţă! încuviinţară câteva femei, care căutaseră buruieni pe acel loc.

— Să nu-l supărăm mai rău, să nu ne pomenim că vine malul încoace şi se prăbuşeşte peste noi!... adăugă şi Vrăjitoarea.

De la o vreme Marele Vrăjitor clătina capul fără a-l mai putea opri. Vrăjitoarea punea această neputinţă pe seama lăcomiei mai mult decât pe seama Duhului nevăzut. Sub coarnele Berbecului pe care-l purta adus pe sprâncene, prinsese toate penele colorate care-i fuseseră dăruite. Când pomeni de malul supărat, capul porni a se clătina atât de repede, că Marele Vrăjitor se pomeni cu semnele Strămoşului, coarnele, pe nas şi cu penele cocoşeşti zburând în toate părţile.

Se ridică în capul oaselor, cu toată împotrivirea Vrăjitoarei care îl tot trăgea de cot să se lase în patru labe, și începu a striga furios, răgușit:

— Penele! Penele!

Copiii adunară penele și mamele, cu smerenie, ferindu-le de răsuflarea gurii, le duseră și le puseră pe marginea podelei. Vrăjitoarea, care izbutise a trage pe Marele Vrăjitor în patru labe, îi potrivi la loc coarnele Strămoșului și penele colorate dedesubt.

Apoi cu un semn spre stelele cerului, ea zise cu glas cântăreț, mișcând înainte și înapoi capul cu penele albe:

— Când cele trei stele se vor prelungi cu a patra și când linia lor se va întoarce de cealaltă parte, cu vârful spre apele Marelui Fluviu, atunci ziua va fi lungă la fel cu noaptea și în cea dintâi noapte, nici mai mare nici mai mică decât ziua, obștea va nunti!

Bărbații tăcură încruntați. Dar femeile dădură chiote de bucurie. Începură a surâde și fetele, ciucite în jurul mamelor, în vreme ce băieții aruncau spre ele, căutând să le nimerească, oscioarele șlefuite pe care fetele trebuiau să le-nșire pe fir de lână răsucit, colanul lor de mirese.

Și cu două degete, chicotind, băieții traseră unul altuia de dinții din față.

De a doua zi din zori, după plecarea unor bărbați la vânat și a altor la hruba de piatră, fetele Strămoșului Berbec trecură în sălașul Strămoșului Țap, și fetele Strămoșului Țap în sălașul Strămoșului Berbec, căci era oprită cu pedeapsa morții unirea fetelor și băieților din aceeași seminție.

Din aceste sălașe fetele nu mai aveau îngăduirea să iasă până-n toamnă, la săptămâna sorocită, a pregătirii miresei și mirelui. Femeile până atunci trebuiau să bată pădurea, căutând un soi anume de ghindă rotundă cu coaja tare, verde și amară, dar cu miez uleios pentru hrana și îngrășatul viitoarelor mirese. Căci fata cea mai grasă și cu nasul mai scurt era socotită cea mai frumoasă.

Și mâncau fetele toată ziua la nuci, se îmbuibau cu cea mai grasă carne, umblau cât mai puțin, gemând de saț, sau stăteau întinse pe spate, în întrecerea îngrășării. Seara, tinerii adunați înaintea închisorii fetelor se îndemnau la aruncarea suliței, la spintecatul trunchiurilor de copaci, ba se luau și la trântă, izbindu-se, rostogolindu-se până la al doilea cântat al cocoșilor. Atunci dădeau chiot și fugeau fiecare spre sălașul seminției unde istoviți, gâfâind, adormeau buștean.

Oamenii puși la munca nouă, la făurirea armelor viitorilor bărbați și a uneltelor mai mici pentru viitoarele soții, nu mai trecură pe la ocolul din margine, unde fusese mânată turma celor două seminții.

Se abătea adesea pe la ei, de la dâmbul de piatră, unde muncea de zor să taie, să cioplească, să teşească tot felul de unelte, Căpetenia de luptă întovărăşită mai totdeauna de flăcăii pe care-i învăţase a mânui şi arcul, a trage cu săgeata la ţintă.

Alături de Căpetenia de luptă şi de ceilalţi flăcăi, tinerii năpăstuiţi nu se mai simţeau atât de singuri. Cu toată împotrivirea vechii datini, ei se aflau astfel tot în mijlocul obştei, alături de seminţiile lor. Ba flăcăii, la un semn al Căpeteniei, puseră mâna dimpreună cu el, tăiară paiele cu spice din nămoluri, le cărară în fundul vizuinii şi astfel strânseră laolaltă neaşteptata recoltă, hrana de iarnă a turmei, de care răspundeau dinaintea seminţiilor fata şi băiatul.

Pentru ei nu mai tăiară niciun pai, nu mai zdrobiră-n palme niciun spic, nu mai coapseră nicio pită la foamea lor. Căci sufletul le era acum ars de o mare nădejde: să ispăşească vina de a nu fi fost jertfiţi, să fie primiţi la săptămâna pregătirii mireselor şi mirilor, să fie dusă Hi între fetele Strămoşului Ţap, Ha între feciorii Strămoşului Berbec, să intre şi ei, Hi în rândul femeilor, Ha în rândul bărbaţilor.

Când focul se acoperea cu cenuşa lui, după cina cu lapte şi pită de ghindă, Ha de o parte a spuzei, cu mâinile sub căpătâi, părea a dormi. Hi de cealaltă parte, întinsă pe un şold, cu o palmă sub obraz, ţinea ochii bine închişi. Dar somnul cu toată osteneala zilei, nu se lipea de ei. Îi apuca astfel zorii zilei, frământând tot felul de gânduri, tot felul de închipuiri, doar vor afla mijlocul de a îndupleca pe Marele Vrăjitor, de a câştiga voia bună a Vrăjitoarei.

Abia acum, când aflaseră de la mamele lor că fetele şi băieţii de la sălaşe începuseră pregătirile celei mai mari sărbători a vieţii, Hi şi Ha simţeau mai chinuitor singurătatea, blestemul care-i năpustea.

Nici păsările atât de gustoase ale pădurii, desălbăticite de ei, nici legumele cu rădăcina cărămizie, bună şi hrănitoare, alese anume dintre cele cu rădăcina sălcie, nu ajutase la împăcarea Marelui Vrăjitor, nu le adusese iertarea.

Într-o asemenea noapte fără somn, după ce ziua întreagă, pe o căldură pustiitoare, tăiaseră şi căraseră fânul, proptindu-l cu ramuri lungi în stoguri înalte spre a nu fi luat şi destrămat de vânt, băiatul întinse mâna peste focul stins şi nimeri braţul rece al fetei, umezit de lacrimi.

— Hi!... şopti el, dormi?

— Nu, răspunse fata mai mult cu răsuflarea.

— De ce?

— Am văzut aseară, când mulgea caprele, lacrimile mamei. Şi de atunci ochii mei plâng şi ei mereu şi nu mă lasă deloc să dorm. Nu vreau să mai văd ochii mamei în lacrimi! Nu mai vreau!

Şi fata plânse tare.

Băiatul tăcu o clipă. O stea se ridicase dincolo de apele Marelui Fluviu, în piscul munţilor depărtaţi, albăstrii, şi de sus o rază cădea acum înmulţindu-se în alte câteva stele, între genele flăcăului.

Şopti către fată, cu toată fierbinţeala răsufletului:

— Într-acolo!... Spre steaua care se leagănă deasupra muntelui!... Raza ei străbate tăriile până la mine şi iată vorbeşte ochiului, sufletului. Într-acolo, Hi!... Trebuie să fugim într-acolo! Şi vom da peste alte făpturi omeneşti, care nu vor cunoaşte blestemul nostru, le vom duce leguma cea dulce, ouăle găinuşelor şi, nu vom mai fi singuri, nu vom mai fi oropsiţi. Vom lua şi un coşuleţ din grânele cele noi, să le semănăm în vreun pământ bun, să potolim cu pită caldă foamea acelor oameni.

Fata se-nălţă într-o mână. Rămase gânditoare. Cum să-şi lase adăpostul unde se obişnuise, pe mama ei atât de mâhnită, oile, caprele pe care le-ndrăgise, găinuşele care o aşteptau dimineaţa, roadele atât de gustoase, pline de miresme, ale tufişelor acestei păduri?

Şi poate dacă ar mai aştepta...

— E mare Fluviul, Ha! E Fluviul cel Mare! Cum să-l trecem? El răstoarnă ca pe nişte coji scorburile de salcie în care plutim pe lac. Nu vom ajunge niciodată la munţii cei albaştri, zise ea mai tare, ridicându-se în capul oaselor şi privind cu ochii mari drept într-acolo. Nu vezi? Licărul stelei celei mari care se aprinde şi se stinge, se stinge şi se aprinde, clipind ca o privire a cerului, e o momeală! Nu simţi? O înşelăciune! Ne cheamă la pieire!...

Dar băiatul sări de la locul lui, ieşi sub cerul înstelat şi apoi cu ochii mari, fără a clipi, se uită lung la steaua din zare care se clintea, adia parcă în locul ei, ca o floare albă cu petalele despicate.

Cocoşeii din ramurile copacilor apropiaţi începură a trâmbiţa, a da din aripi, a gânguri apoi cu ciocul între găinuşele adormite.

Nu mai era mult până la ziuă.

Fata scoborî spre lac. Gândi că poate va trece pe la turmă Căpetenia de luptă. Avea de gând să-i destăinuiască hotărârea băiatului. Şi vor încerca amândoi să-l întoarcă de la nălucirea lui. Să puie Căpetenia o vorbă la întâiul sfat al seminţiilor pentru tinerii oropsiţi. Să se închine el şi ajutoarele lui, aducând jertfe şi daruri Strămoşului celui văzut pentru înduplecarea Strămoşului nevăzut. Să ceară iertarea tinerilor nejertfiţi, de-ar fi să fie puşi acum la muncile cele mai grele, ei şi mamele lor prea vinovate.

— Vom intra şi noi în hora nunţii, Ha! zise fata voioasă către flăcăul care o urmase. În săptămâna pregătirii, să dăm fuga la sălaşul mamelor noastre! Nu ne va alunga nimeni! Prietenul nostru, Căpetenia şi flăcăii lui, vor înmuia inima Celui Tare şi Duhul nevăzut.

Băiatul dete din cap neîncrezător.

Începu să se lumineze de ziuă. Şi ca o înfruntare, se aruncă şi el într-una din cele şase lotci care se iviră în preajma trestiilor cu oameni porniţi după şerpi. Până la amiază scormoniră în zadar cu ţepoaie lungi nămolurile adânci şi strâmte. Abia pe-nserat stârniră din adăpostul lor doi şerpi greoi, bătrâni. Suliţele de piatră pătrunseră cu uşurinţă, dar jivinele avură destulă putere încă să răstoarne lotcile. Vânătorii începură a se bălăci în apa noroioasă, însângerată, a se agăţa unii de alţii în spaima morţii. Unii căzură la fund. Numai câţiva scăpară: cei care dând fără încetare din mâini şi din picioare, având de ales între viaţă şi pieire, găsiră destulă putere spre a ajunge până la mal.

Unul din ei fu şi Ha, care ajunse la vizuină istovit, în ochi cu spaima morţii, dar pe buze cu surâsul biruinţei: plutise deasupra apei!

— Hi, zise el fetei, în vreme ce se usca la focul cinei, trebuie neapărat să mă mai arunc în apă, ca să pot pluti. Celelalte vieţuitoare cum plutesc?...

— Ele sunt vieţuitoare de apă, răspunse fata.

A doua zi, în mădulare cu spaima din ajun, băiatul luă totuşi fata de mână şi o duse la marginea lacului.

— Acum voi pluti, zise cu hotărâre.

Şi dintr-o mişcare, băiatul se aruncă în lac, în vecinătatea trestiilor. Un alai de broaşte stârnite începură a orăcăi furioase, căţărându-se pe câte o frunză lată la nufărului alb. Un broscoi bătrân, mai cutezător, privi de pe mal mişcările băiatului în valuri, apoi sări şi el mai deoparte, înotând liniştit către mănunchiul de trestii din dreapta. Dar nu se scufundă, nici nu se urcă pe frunze, ci cu labele dinainte şi dinapoi întinse, pluti lin, se lăsă întors în bătaia apei, cu ochii bulbucaţi, mari deschişi către flăcău.

— Hi!... Priveşte cum pluteşte broscoiul! Cu picioarele întinse şi nu se-neacă. Parcă e o frunză verde! strigă băiatul.

— Pluteşte ca o broască, răspunse fata de pe mal cercând apa rece cu piciorul, înainte de a se scufunda şi ea.

— Nu te mişca! Nu te mişca!... gâfâi băiatul cu ochii ţintă la broscoiul neclintit pe faţa apei line.

Şi Ha întinse deodată mâinile în apă, ridică picioarele de pe fund şi le destinse ca broscoiul. Voia să plutească şi el la fel. Dar greutatea trupului îl trase în adânc şi ameţit, cu picioarele din nou în nămol, scoase capul clătinându-l, după ce înghiţi o bună gură de apă.

— Broscoiul pluteşte!... strigă el supărat către fata niţel speriată şi care acum începuse a râde. Eu de ce nu plutesc?

— Pentru că nu eşti broscoi, îl lămuri fata.

— Hahaha!... vru să râdă şi băiatul, dar îl podidi o tusă, din pricina apei reci pe care o înghiţise.

— Tu nu vezi de ce pluteşte broscoiul? îi arăta fata cu degetul. El stă neclintit, cu capul tot în apă.

— Să fac la fel? întrebă el.

Dar fără a mai aştepta răspuns, întinse binişor braţele, ridică picioarele lungite, lăsându-şi capul la suprafaţa apei.

Fata îl văzu plutind câteva clipe – apoi dându-se la fund încet, încet.

Când băiatul înălţă iar capul scuturându-l de apă, auzi glasul fetei care-i păru că vine de departe:

— Ai plutit!... Ai plutit!...

Şi bătu din palme.

Broscoiul plictisit pesemne de mişcările nesăbuite ale băiatului, îi întoarse spatele.

— Mi se pare că trebuie să ţin picioarele desfăcute, ca să plutesc mereu. Aşa le ţine şi broscoiul, zise băiatul scuipând apa din gură.

Până la amiaz flăcăul nu vru să mai iasă din apă.

Fata îl lăsă jocului şi cu două coşuri de papură împletite fugi în pădure să adune degrabă căpşunile cele gustoase şi murele negre, să le ducă repede Căpetenia la sălaşul Marelui Vrăjitor, odată cu rugămintea iertării.

— Până o învăţa el să plutească pe apă ca broaştele, îşi zise fata, tocmai bine primim încuviinţarea să intrăm în sălaşe să ne pregătim şi noi de nunta obştească!

Broscoiul, de la care băiatul voia să-nveţe înotul, îşi pierduse răbdarea şi se duse liniştit, mişcând lăbuţele, între tulpinile trestiilor înalte, unde-l adăstau mormolocii. Băiatului nu-i trebui mai mult: cu sprâncenele şi mintea încordate, cu dinţii strânşi, privi bine mişcările broscoiului. Trebuia să ţie minte. Trebuia să facă la fel. Când voia să-nainteze din starea de plutire, broscoiul îşi strângea picioarele dinapoi din genunchi şi le împingea apoi repede, destinzându-le. În clipa în care le ţinea destinse, înainte de a le aduna iar spre sine, făcea cu lăbuţele din faţă un ocol spre trup – şi trupul înainta lin.

Învăţătura nu fu uşoară. Când băiatul strângea picioarele desfăcute şi le aducea spre sine, uita să facă ocolul din mâini, şi când încruntat se gândea să aducă spre sine mâinile-ntinse, uita să destindă picioarele cu putere, departe de trup.

Dar după câteva zile de scufundări cu apă înghiţită, băiatul izbuti până la urmă să mişte pe rând picioarele, apoi mâinile şi iar picioarele şi iar mâinile, că se pomeni de câteva ori, în avântul înotului, lovind cu capul gardul trestiilor şi speriind broaştele.

Până la amiază izbuti o dată să dea ocol larg mănunchiului de trestii, fără a mai cerca fundul cu piciorul şi fără a mai înghiţi apă.

Când fata se-ntoarse în acea zi din pădure, găsi în ocolul vitelor Căpetenia de pace încruntată, care căuta un berbec şi un ţap. Era sorocul jertfei din acea lună. Fata îi înmână şi două coşuri pline de fructe zemoase, culese din tufişe.

Era o zi fierbinte. Văzduhul clocotea în valuri nevăzute.

Fata nu cuteza a-i spune câtă nădejde punea în darul ei, în cuvântul lui. Dar Căpetenia n-avea nevoie de cuvinte. Şi el nădăjduia, ca şi Căpetenia de luptă să-nduplece cu vremea Duhul văzut şi nevăzut al Strămoşului – ca să poată lua pe lângă sine pe Ha, băiatul cel isteţ.

Căpetenia şi fata scoborâră spre lac.

Apa liniştită, abia încreţită de mişcarea vietăţilor din fund, aburea în bătaia soarelui cotropitor.

— Unde e Ha?... întrebă repede Căpetenia, înaintând spre ţărm.

Un fior ascuţit trecu deodată prin inima fetei, tăindu-i suflarea. Fără glas, abia izbuti să-ngaime:

— De câteva zile... De câteva zile se ia la întrecere cu o broască... Vrea să plutească împreună cu ea... Cine ştie unde l-o fi dus broasca!...

Căpetenia, bombăni mai mult pentru sine:

— Nu cumva s-o fi înecat şi zace acum prins în lianele din fund?

— Nu!... ţipă fata şi se bătu cu palmele peste faţă şi peste cap. Nu s-a înecat!... A fugit!... S-a dus să treacă peste ape!...

Şi arătă cu capul într-acolo, spre Marele Fluviu.

— Se poate? făcu uimită Căpetenia. De ce?

— Spunea să fugim în munţii albaştri, dincolo de Fluviu!

Dar la ţipătul fetei se ivi de dincolo de trestii trupul voinic al flăcăului înotând lin într-un ocol larg, abia gâfâind, scoţând când şi când capul din apă spre a lua aer. Zărind pe cei de pe mal, el ridică în văzduh o mână şi dete un chiot de răsună toată valea.

Întins în fânul pe care-l tăia acum numai fata, băiatul ostenit aţipi. Se visă alergând spre malul Marelui Fluviu, dar fuga lui era fără spor căci se-nămolea cu fiecare pas, iar apele se depărtau mereu... Bufni furios, dete din mâini şi se trezi.

Privi cerul deasupra, albastru, între crengile subţiri ale copacilor şi se bucură că visul cel greu fusese numai un vis.

Hi tăia de zor fânul şi-l lăsa locului, să-l adune băiatul pe înserat. Băiatul o strigă. Ceru o oală cu lapte. În locul laptelui fata îi aduse un coşuleţ pe fundul căruia se mai aflau câteva mure, câteva căpşuni şi un fagure de miere.

— Sunt gustoase poamele astea de pădure, dar nu-mi potolesc foamea, făcu băiatul cu supărare.

— Gustă de-aci, zise fata în mână cu un fagure. Patru scorburi am găsit în pădure. Coropişniţele alea zburătoare mi-au băşicat mâna toată! adăugă ea, arătând un braţ înroşit de înţepături. Şi dacă nu o rupeam la fugă, îmi scoteau şi ochii. Până colea-n vizuină s-au ţinut câteva după mine, bâzâind furioase că le-am furat fagurele.

Fata mai spuse că trebuiau să-nceapă a smulge şi sădi în apropiere tufele risipite, rare, de fragi, mure şi căpşuni.

— Să le avem pe toate la-ndemână, să le culegem dimineaţa proaspete, urmă fata, până nu se usucă de vânt, nu putrezesc de bătaia soarelui. Căpetenia a dus Strămoşului celui văzut două coşuri cu fructele pădurii. I-au plăcut. Mai cere! Căpetenia spune că numai fragile, murele şi căpşunile ne vor dobândi izbăvirea!

Băiatul nu mai credea în vreo izbăvire, dar fructele erau gustoase, într-adevăr. Trebuiau adunate laolaltă, în apropiere.

— Carne au adus mamele?

Fata nu răspunse, privind în altă parte.

Încruntat, băiatul dădu din cap şoptind:

— Au uitat de noi şi ne uită tot mai mult... Sări deodată în picioare. Vino! zise, luând-o de mână. Pe aici nu sunt şerpi moi şi graşi, dar n-ai văzut în nămolul şi apa din preajma lacului cu spic şi boabe nişte jivine mai mici, numai cu două aripioare şi coadă, cu ochi neclintiţi, grăbindu-se către apele Marelui Fluviu? Că spunea femeia a cărei soră se află la seminţia Pisicii Sălbatice, care locuieşte în sălaşe pe ape, că acolo oamenii prind cu împletişuri anume jivinele mici – şi sunt bune! bune! Au aflat de la ea şi oamenii noştri de la sălaşe. Iar Căpetenia de pace ne-a îndemnat şi pe noi şi pe cei din cealaltă margine să le prindem. Că sunt bune! Sunt bune! Cu ce să mai potolim foamea?... Vânatul e puţin...

— Sărac! încuviinţă şi fata.

Mânat de foame, băiatul ajunse înaintea fetei la limba de pământ uscat. Intră în nămol până la genunchi, îl scotoci cu amândouă mâinile, dar nu stârni niciun peşte viu. Pe un vad de pietriş spălat de ape, câţiva crapi mari putrezeau răsturnaţi. Furnici cât nişte viermi le umblau prin ochi şi ieşeau prin bronhiile căscate.

— Miroase greu! făcu fata cu mâna la nas şi fugi repede înapoi.

— Sunt şi vii! Sunt şi vii!... strigă după ea băiatul, arătând cu degetul jocurile unui alai de crăpceni care se lăsau mânaţi încoace şi încolo de gârla nesigură dintre fundul de nămol şi apele Marelui Fluviu.

Fata întoarse capul neîncrezătoare şi văzu pe Ha înaintând în vârful picioarelor şi aruncându-se deodată cu tot trupul şi braţele întinse peste apa gârlei, care se spulberă în lumina soarelui.

Se ridică în genunchi, apoi în picioare, niţel speriat, dar râzând din toată inima.

Ţinea în mâini câte un crăpcean care se zbătea cu putere, să scape. Băiatul îi propti pe piept, chemând cu glas tare fata-n ajutor.

Tocmai când fata ajunse lângă el, un peşte îi lunecă din braţe, săltă prin nămol şi când ajunse la gârlă, ţâşni ca o umbră cenuşie drept spre apele Marelui Fluviu.

— O!... făcu fata cu părere de rău.

Şi deodată, fără a mai sta pe gânduri, zărind goana atâtor peşti încoace şi încolo, se aruncă şi ea cu braţele-ntinse asupra gârlei. Voia să prindă mai mulţi deodată, cu mâinile, cu pieptul, cu capul. Dar îi scăpară toţi şi mofluză se ridică, şiruind de apă.

— Au fugit! zise băiatul privind la peştii care fulgerau spre Fluviu. Nu-i nimic! Ajunge unul astă-seară. Mâine-dimineaţă venim tiptil cu o rogojină şi o vârâm ca un perete la gura gârlei. Pe unde să mai fugă jivinele mici? Tu ţii peretele. Dinspre Fluviu şi eu le adun în coş! Ridicăm apoi peretele ca să vie altele! altele! şi ne întoarcem iar, peste câteva zile. Hahaha! râse băiatul bucuros de acest joc neaşteptat.

Fata neîncrezătoare rămase pe gânduri.

Nu mult după apusul soarelui veni la vizuină Căpetenia de luptă târând de mânerul lung de lemn toporul greu de piatră. Spre mirarea lui, auzi bufnituri repetate şi gemete înăbuşite.

Se opri la intrare şi nu-i veni să creadă ochilor: băiatul, răsturnat într-o rână, îşi acoperea faţa cu mâinile, în vreme ce fata alături de o oală răsturnată şi grâne risipite, în genunchi, căra la pumni în capul, în pieptul, în coastele, în umerii tovarăşului ei. Mai văzuse el încăierări, dar ca o fată să bată cogeamite flăcău, nu mai pomenise. Straşnică fată!... Vru să râdă, dar

nedumerit, se mulţumi a face un pas înainte. Băiatul nu răspundea în niciun fel: se lăsa bătut. Se ferea numai cât putea şi primea la pumni.

Această ciudată luptă ar mai fi ţinut, dacă fata n-ar fi băgat de seamă că se oprise cineva la intrarea vizuinii, întunecând-o.

— De ce-l baţi? zise Căpetenia cu bunătatea-i obişnuită.

Fata privi încruntată spre noul venit, apoi se ridică deodată drept, fără a-şi destinde pumnii şi cu o mişcare scurtă a capului, aruncându-şi cosiţele înapoi, după urechi – într-un hohot repezit de plâns îşi duse pumnii la ochi şi fugi din vizuină. Căpetenia o văzu dând ocol ţarcului şi oprindu-se la poalele copacului în care cocoşeii cu penele colorate, pe câte un ram, se adunaseră demult cu piticile găinuşe albe. Fata îşi acoperi faţa cu mâinile şi plânse îndelung, cu umerii abia scuturaţi.

Băiatul se ridică încet, râse către Căpetenie, îşi aruncă paiele şi pleava din cap, apoi privind în jur, îngenunche şi adună în vasul de lut boabele risipite. Dar îi tremurau mâinile şi nu izbutea. Căpetenia îngenunche alături şi-i ajută.

— M-a bătut, gemu băiatul mâhnit. Bine mi-a făcut! Mi-a spus să nu mă ating de snopii de colo, din fund. Şi eu m-am atins. Am stricat doi ca să strivesc boabele şi să-mi coc o pită. Dacă m-ar fi bătut cu băţul ar fi fost mai bine. Ca să nu mai uit! Ca să nu mai uit! Boabele nu sunt pentru gura noastră, aşa e? Azi un snop, mâine un snop – şi când vine iarna nu mai e niciun snop. Ce mai dă fata la oi, la capre? Şi dacă piere de foame turma ce mai trimitem Strămoşului văzut pentru Strămoşul nevăzut? Şi rămâne fata neispăşită... Cu ciomagul! Cu ciomagul!... făcu băiatul furios pe lăcomia lui. Cu ciomagul trebuia să mă bată!

Şi cum sta în genunchi, începu să-şi care singur pumni în cap.

— Da, da, trebuie ispăşire!... zise Căpetenia cu seriozitate, fără a înceta să adune boabele. Tu nu vrei ispăşire? adăugă, privind drept în ochii flăcăului. Tu nu vrei să te-ntorci la sălaş, la mama ta, la Strămoşul tău, la nunta obştească?

Băiatul nu răspunse numaidecât.

— Căpetenie! zise el, ridicându-se în picioare, arătându-şi dinţii albi. Îl trase de mână afară, în gura vizuinii. Căpetenie, mai zise el cu putere, şi oftă din adânc. Vezi tu steaua care arde colo deasupra munţilor albaştri, dincolo de Marele Fluviu?

Şi arătă cu degetul întins drept spre steaua care-şi desfăcea şi strângea pe rând micile petale albe, mişcându-şi luminile.

— ...Acolo fug!... E steaua nădejdii mele. Ea mă aşteaptă. De multe nopţi îmi vorbeşte şi eu pricep toate cuvintele ei. Mă cheamă! Şi uneori dă un strigăt puternic, să-mi smulg tălpile din acest praf, să fug într-acolo, la ea.

— Ce ştii tu ce e acolo? zise Căpetenia încet, obişnuită demult cu pacostele ştiute, cu năpastele nevăzute care pândesc şi cad pe neaşteptate pe capul oamenilor atât de slabi, uneori lipsiţi de apărare...

Dar băiatul ştia ce era acolo! Îi spusese steaua în graiul ei. Era acolo altfel! Strămoşul de-acolo nu cere nicio ispăşire, ci mai curând ajută pe omul destoinic. El nu urăşte, ci iubeşte făpturile omeneşti zămislite din străvechi timpuri. Acolo cresc alte soiuri de grâne şi ele ajung toate tot anul şi turmelor, şi mamelor, şi bărbaţilor. Poate că oamenii au născocit acolo alt soi de unelte, au mai multe vieţuitoare blajine în jur, pomi cu altfel de roade...

Acolo!... Acolo!...

— Voi fugi la steaua mea! Auzi? Acolo!... Şi întinse braţul, cu ochii mari deschişi către steaua scăpărătoare. Dar mai rămân, adăugă el, târând cu tristeţe cuvintele, lăsând capul în jos şi privind apoi spre copacul încărcat de păsări, la poalele căruia fata încă mai plângea. Trebuie să-i ajut lui Hi să adunăm tufişele cu poame, să le sădim pe-aci pe-aproape, căci ea are alt suflet şi nu vrea să se rupă de aceste locuri, unde se află şi mamele. Ea crede că Strămoşul cel văzut va îndupleca până la urmă pe Strămoşul cel nevăzut. Şi se amăgeşte! Eu nu cred. Tu crezi?

Căpetenia făcu un pas într-o parte şi cu piciorul izbi fără voie în scorbură. Toba sună prelung în tăcerea nopţii.

Căpetenia nu mai răspunse la întrebarea băiatului.

Se-ndreptă spre fată şi se aşeză alături. Scoase din desagă puţină carne, o pită din făină amăruie de ghindă şi un colan de câteva oscioare rotunde, lustruite.

— De la maică-ta, şopti el.

Fata îl privi şi-i zâmbi cu tristeţe. Asemenea dar, dacă ar fi avut parte să locuiască şi ea la sălaşe, trebuia să-l primească de la băieţii celeilalte seminţii. Colanul mamei, descântat numai de ea, din acelaşi strămoş, n-avea nicio putere. Şi în loc să-şi împodobească grumazul, puse colanul alături.

A doua zi bătrânul cioplitor înalt veni cu poruncă din partea Vrăjitoarei să-mpletească fata multe rogojini, de dis-de-dimineaţă până seara, căci Marele Vrăjitor nimerise pesemne într-o zodie neprielnică, încât tot ce-mbucă dă curând înapoi pe sus şi pe jos, de mânjeşte tot sub el şi-n jur. Fusese gras ca o târâtoare grasă. A ajuns de la o vreme numai piele neagră şi os.

— Şi tocmai acum, când suntem aproape de izbăvire, el vrea să plece! zise fata blând, arătând cu o mişcare a bărbiei spre băiatul care răsucea din nou răchita scăpată din împletitura ocolului. A prins o jivină mică, de apă şi mâine, la gârlă, o să prindem mai multe. Şi el vrea să plece!... A învăţat să

şerpuiască pe faţa lacului repede-repede, ca să treacă nevătămat apele Fluviului. Să adunăm numai tufele de poame, să mutăm încoace scorburile cu ceară dulce şi coropişniţele înaripate şi pleacă! Să ştii că pleacă!... Şi cine să mai împletească pe urmă mult, mult, repede, repede papura lacului, firele cânepei?

Bătrânul cioplitor crezu că putea mângâia fata cu vreo câteva cuvinte:

— Nu pleacă el... atât de curând! Nu! Nu! Şi până atunci cine poate prezice hotărârile Strămoşului celui nevăzut, când Strămoşul cel văzut se va ridica din vărsătura şi neputinţa lui? Iată, Hi, că de mâine vin şi eu la împletit rogojini, ba aduc şi pe ceilalţi oameni, că tot nu prea e treabă multă la groapa de cremene.

Băiatul care se apropiase şi auzise cuvintele din urmă, luă loc alături de fată.

— Multă ispravă cu pietrarii, zise, nu cred să putem face la împletit. E muncă femeiască, numai ele au degete subţiri, îndemânatice, repezi. Dacă e nevoie de multă împletitură, să vie-ncoace de mâine fetele mai mici, femeile şi băieţii! Le dau eu şi băieţilor de lucru. Arătă cu mâna pădurea învecinată. Trebuie să adunăm crengi multe şi uscături, să ţină iarna toată, să-ncălzim mieluşeii în vizuină, să nu mai degere ca anţărţ. Aş spune să vie încoace şi bărbaţii în putere sau măcar o parte, să-ngrădim bine nămolurile dinspre Marele Fluviu până-n partea cealaltă a văii, să stârpim buruienile, trestiile de prisos ca să putem îngropa boabele, grânele, după soi, hrana vitelor şi pită pe-ndestulate, de la an la an, pe săturate! Aşa spunea mai ieri şi Căpetenia... Căpetenia spunea!

— Ho! îl certă fata, împingându-l cu o mână. Cum o să vină bărbaţii? Ei vânează carnea şerpilor, alţii, în fundul codrului.

— S-au cam rărit şi şerpii... zise cioplitorul dând din cap. Au vânat oamenii de dimineaţă până seară, ba şi de cu seară până dimineaţa. Iar femeile au cotrobăit pe la mal şi au scos din smârcuri şi buruieni ouăle mai mari, le-au fiert şi le mâncau ţâncii cu o poftă, că se şi băteau pe ele! A dat poruncă Strămoşul văzut să se oprească adunatul de ouă şi vânatul noaptea. Dar cine a stat de-a ascultat? Copiii plângeau şi măruntaiele oamenilor jinduiau după carne. Şi-au pus în cap câte o rogojina găurită la ochi ca să nu fie cunoscuţi de Duhul cel nevăzut şi... vânează şi acum!

Tinerii râseră înveseliţi de această tragere pe sfoară.

Dar bătrânul îi privi cu asprime.

— Nu e de râs! bombăni el gros. Nimeni nu ştie ce năpastă va trimite asupra noastră Strămoşul Berbecului, Strămoşul Ţapului pentru neascultare. A scăpat încoace, rătăcind drumul, un vânător din creierii munţilor, din Strămoşul Vulturului. El a istorisit, legat de un copac, alor

noştri, că neascultând de poruncă şi vânând ei mereu vulturul cu gâtul golaş, duşmanul temut al zmeilor cărora le scotea ochii, s-ar fi aciuat într-o vizuină în preajma sălaşelor un zmeu, şarpele cel mare, şi i-ar fi mâncat pe toţi. Dar au căzut la înţelegere cu el să-i arunce în gură câte doi copii la săptămână – că după ce-i înghite, aţipeşte balaurul până la cealaltă săptămână şi doarme de i se aude sforăitul până-n vale, prin toate văgăunile muntelui.

— Şi nu s-a găsit nimeni să-l răpuie? întrebă repede băiatul.

— Au săgeţi iuţi! Săgeţi iuţi! îşi aminti fata.

— Şarpele e solzos şi toate săgeţile se sparg pe pielea-i groasă, urmă bătrânul cioplitor. Aşa că după ce am ars noi pe acel fugar cu copac cu tot, să nu se-ntoarcă să trimită balaurul asupra noastră, ne-am întrebat şi ne mai întrebăm, dacă nu ne pândeşte cumva o năpastă şi mai mare...

Raţele din preajmă, din micul lor ocol pe care-l împărţeau cu vreo câteva gâşte crescute de fată, din ouăle adunate de pe lac, începură a măcăi repede şi-nfundat, tulburate de glasul oamenilor.

— ...De-ar avea ai noştri la sălaşe, ca voi aici, urmă bătrânul pietrar, mai multă carne de orătenii, poate că s-ar mai lăsa de vânatul şerpilor, ar da ascultare poruncii şi ar vâna mai rar jivinele cele grase, să nu se stârpească... Dar la noi la sălaşe locul e mic, e mic! Nu întins ca aci! La sălaşe colea e pădurea şi colea e apa. Unde să crească şi să se înmulţească păsările, oile şi caprele? Unde buruienile cu rădăcini bune, tufişele cu rod zemos? Nu e loc! Locul strâmt! Locul mic!

Fata făcu băiatului parte din carnea friptă, din pita amăruie.

— Să-ntrebe Strămoşul cel văzut pe Strămoşul nevăzut în noaptea lui cu vise: îngăduie oare oamenilor din sălaşe a creşte raţe şi gâşte, aci la noi, unde e locul larg, a le mânca fripte? fu de părere fata. Acolo femeile n-au început încă a prăsi şi păsări de baltă?

— Cred că nu! răspunse băiatul care avea o idee foarte rea despre Duhul cel văzut şi nevăzut.

— Eu am să pun aceste întrebări întâi Strămoşului văzut al Ţapului, care mi se pare mai blajin şi mai înţelegător, făcu bătrânul cioplitor cu glas scăzut, după ce tuşi spre a-şi alunga nehotărârea. Poate că nu e păcat, ba o fi şi gustoasă friptura de gâscă... Cine ştie? Te pomeneşti!... Tot astfel trebuie să-ntreb şi despre friptura de raţă... La raţe – mai zise el dând din cap adânc gânditor – s-ar putea să fie nevoie de un descântec... Au ciocul mai lat şi fac gălăgie.

Rămaseră toţi trei pe gânduri.

Gâştele gâgâiră şi ele, scoţând şi vârând la loc ciocurile roşii sub aripă. Apoi din copac un cocoşel vesti cu mica-i trâmbiţă întâia împărţire a nopţii.

Îi răspunseră cocoşeii de pe celelalte ramuri – şi mai târziu veni din adâncul pădurii un cu-curigu subţirel, ca de copil trezit din somn.

— Ar fi vremea să mă trag şi eu spre sălaşe, zise bătrânul, ridicându-şi târât picioarele îngreuiate. Mă adastă cu vreo câteva rogojini Strămoşul văzut al Ţapului.

Fata aduse împletiturile din vizuină. Bătrânul se înfăşură în ele şi se legă la mijloc cu o funie de curmei. Îi ajută băiatul. Între timp steaua grăitoare din Miazăzi se schimbase, se ridicase pe cer până deasupra Marelui Fluviu.

— Steaua! Steaua!... bâigui el, privind în sus, necutezând s-o arate cu mâna.

Dar era aceeaşi stea?

Băiatul o recunoscu după floarea mare, albă a capului ei, cu petalele deschizându-se şi adunându-se. Trei cozi lungi, roşiatice, neclintite o prelungeau acum ca trei pânze străvezii de foc, în cerul albastru.

— ...Vine spre noi!... Are două cozi! şi încă una! spuse el, cu ochii mari, cu sufletul plin deodată de o fericire clocotitoare.

— Numai două, răspunse fata, ridicând două degete.

— Eu văd numai una! gemu bătrânul, ciucindu-se, căutând înfricoşat cu ochii în jur un ascunziş. Curând se vădi că steaua avea o singură coadă, ieşind din fâşiile unui nor alb care o despicase.

— Vine să te ia!... şopti băiatului fata cu mâinile strânse pe pieptul înăbuşit. Te ia!... Te ia!... şoptea fata mereu, fără glas.

Parcă ar fi voit să-l ferească, să-l oprească, se întoarse şi se agăţă cu amândouă mâinile de braţul lui puternic.

Băiatul, cu buzele tremurânde, cu trupul încordat ca pentru un uriaş salt în cer, nu putu scoate niciun cuvânt.

— Steaua priveşte drept la mine!... şopti aproape fără glas. Vine drept la mine!...

Pânza de foc a cozii se desfăşura înapoi înspre munţii albaştri, gura deschisă a stelei înainta încoace.

Bătrânul cioplitor nu mai adăstă nici o altă lămurire. Apucând toiagul, o rupse la fugă spre sălaşe.

Era încredinţat că venise sorocul ispăşirii celei mari şi că acel balaur zburător cu înfăţişare de stea va cădea asupra seminţiilor, spre a le stârpi cu foc şi fum. Fugea proptindu-se în lemnul uscat, gâfâia înfăşurat în rogojinele groase, bătând mai mult marginile pădurii, unde s-ar fi putut ascunde la nevoie. Poate că mai era vreme să vestească pe Marele Vrăjitor, pe Vrăjitoare, Căpeteniile, oamenii să se risipească toţi unde vor vedea cu ochii, să-şi piardă urmele.

CERUL TRIMITE VALURI – VALURI DE FOC NEVĂZUT

Vestea adusă de bătrânul cioplitor nu sperie Vrăjitoarea, care pe podeaua din faţa sălaşului fierbea şi descânta zemuri de leac pentru a potoli răscolirile lăuntrice ale Marelui Vrăjitor. De câteva zile Strămoşul văzut al Berbecului nu se mai întorsese din somnul lui zbuciumat. Vrăjitoarea ştia că el se afla într-o călătorie lungă şi grea, spre a ajunge la Duhul nevăzut al chinurilor lui.

Oamenii se odihneau demult în somn adânc: bărbaţii, istoviţi de munca zilei prin nămolurile adânci ale văii, de prin pădurea întunecată după un vânat tot mai sărăcăcios şi pe care abia îl mai găseau, tinerii, osteniţi de luptele de întrecere şi de săriturile dinaintea închisorii mireselor.

Luna se ridică plină şi roşiatică dintre înaltele, groasele ferigi ale pădurii, deveni pe-ncetul tot mai argintie, umplând întinderile cu o lumină rece, ca o străvezie, palidă ceaţă.

— Unde vezi tu balaurul cu trei cozi? întrebă furioasă Vrăjitoarea, aplecându-se în patru labe, cu capul în afară, pe marginea podelei. Ţi-ai pierdut minţile de bătrâneţe şi ai vedenii. Ai căpiat, te-au luat Duhurile!

Vrăjitoarea bombănea ameninţând şi bătând aerul cu nuieluşa din ulcica descântată, dar bătrânul cioplitor abia o auzea, cu ochii pe cer în căutarea zmeului înfiorător, pornit din nalturi către sălaşele celor două seminţii.

Lumina lunii ştersese lucirea stelelor.

Se mai zărea în depărtare, dincolo de apele Marelui Fluviu, o fâşie trandafirie, rărită, tot ce mai rămăsese din steaua cu trei cozi.

— A intrat iar în cer, să nu i se vadă capul!... gâfâi bătrânul, arătând cu mâna spre fâşia destrămată a cometei. Şi mişcă din loc un picior. Dar o să se arate iar!... Vine pe sus de tot, să nu prindem de veste. Uite-i coada! Uite-i coada!...

Vrăjitoarea porunci purtătorilor podelei să se-ntindă cu faţa la pământ şi ea se ridică, oftând, gemând în capul oaselor. Cercetă bolta cerului cu luare-aminte şi zări năframa roşie, micşorată, rărită.

— Ar trebui să pun oamenii să te trezească de-a binelea cu nuiele ude peste spinarea goală, cioplitorule! Aşa arată balaurii? Aşa? Şi încă unul de foc? Mănânci prea mulţi morcovi pe la cei doi oropsiţi! Cine ştie ce poame or mai fi scornit care ţi-au luat minţile – că minţile lor sunt luate demult! Ai adus rogojinile? Rogojinile! Rogojinile! Le-ai adus?

Purtătorii podelei desprinseră pe bătrân din împletiturile de papură, ţinând de o margine şi învârtindu-l ca pe un mosor.

Gemând înfundat, Marele Vrăjitor vru să se ridice, își strânse deodată genunchii în sus, cu fața înnegrită, uscată, schimonosită de dureri, de parcă-i mușca măruntaiele o jivină lăuntrică.

— ...Numai trei împletituri? răcni Vrăjitoarea furioasă. Multe! Îmi trebuie multe! mai strigă ea, arătând de trei ori cele zece degete.

Bucuros de a fi scăpat de o spaimă, căci balaurul de foc pierise acum aproape cu desăvârşire, topit în lumina lunii, bătrânul își acoperi faţa cu mâinile, sărută pământul dinaintea idolilor, se ridică și zise privind drept în ochii Vrăjitoarei:

— Balaurul de foc a fugit în cer! Poate nu mai vine, nu mai vine pe la noi! Se lasă departe, în munte, la sălașele vânătorilor din munte! Dar atâtea împletituri, tinerii din margine nu pot face singuri de la răsăritul până la apusul soarelui. Au numai două mâini. Trebuie multe mâini, multe mâini!...

În zorii zilei următoare, ascultând de cuvântul Căpeteniei de pace, băieţi și fete – în afară de mirese – bătrâni și bătrâne care nu zăceau de vătămătură, precum și bărbaţii încredinţaţi că nu făcea să mai bată nămolurile după târâtoarele prea rare, alergară spre vizuina din margine.

Aduseră stinghii și stâlpi din inima pădurii, și locul cu pruni, meri și peri de pe colină se umplu curând de numeroase împletitoare de lemn la care lucrând cu mâinile păpurișul, adus din balta învecinată de femeile mai în vârstă, fetele celor două seminţii deveniră ţesătoare.

Împleteau de zor pentru Strămoșul cel văzut, pentru lecuirea lui. Celelalte împletituri rămâneau pentru sălașe, pentru îmbrăcăminte și pentru împodobirea mireselor-surori. Până la apusul soarelui stiva de împletituri deveni atât de înaltă, că numai jumătate putu fi înfășurată pe beţe de mâinile oamenilor și cărată.

Băieţii, duși de Căpetenia de luptă și de Ha la marginea apelor, pescuiră toată ziua și se încumetară să înainteze în nămolul scăzut până la răritele lanuri de paie cu boabele dulci, mult dincolo de gârle, între tufișele de trestii.

Cu asemenea ospăţ și asemenea jocuri, necunoscute în preajma sălașului idolilor, zile de-a rândul oamenii celor două seminţii nu mai adăstată alte îndemnuri și porunci. Din zori de zi sălașele rămâneau pustii, numai cu miresele neclintite puse la-ngrășat. Ceilalţi se grăbeau către munca voioasă și hrana atât de gustoasă și nouă de la locurile din margine.

Alcătuiră cete care să bată codrul, să adune buruieni, fructe, alte soiuri de mere și pere, nuci, în vreme ce bărbaţii mai în putere, ajutându-se cu ţepoaie unii, cu săpăliga de os alţii, afânau pământul de pe coline, spre a primi rădăcinile plantelor și mlădiţelor alese.

Căpeteniile văzură că viaţa seminţiilor se petrecea acum mai mult aci decât la sălaşele ridicate cu atâta cazně şi ocrotite cu şanţuri săpate din greu vreo doi ani.

Căzură uşor la înţelegere să ridice şi aci, alături de grădini şi de locul de pescuit, câteva sălaşe, măcar pentru una din cele două seminţii.

Căpetenia de pace întrebă:

— Pe care din seminţii o aducem încoace? Pe care?

— Oricare! făcu scurt Căpetenia de luptă.

Amândoi gândiră însă, fără a se destăinui, că va fi mai greu poate să despartă pe Marele Vrăjitor de Vrăjitoare, care acum se străduia să-l lecuiască de Duhurile rele din pântece. Şi cine să muncească la doborâtul şi căratul lemnelor din pădure pentru stinghiile coperişelor şi pereţilor, cine să sape şanţurile atât de largi, atât de adânci, de ocrotire, când femei, bărbaţi, copii, toţi laolaltă se străduiau din zori până-n noapte la întemeierea acestui nou fel de viaţă, cu tufişele de fructe, cu pomii roditori, cu înmulţirea purceilor, oilor, păsărilor de munte, de pădure, de baltă – pe aceste locuri atât de largi şi roditoare?

Se aflau toţi adunaţi în jurul unui foc mare dinaintea vizuinii, după apusul soarelui, ospătându-se cu peşte fript, cu pita frământată din făina boabelor adunate de tineri de departe, răcorindu-se cu dulci coacăze şi mure acrişoare.

— Acum întinzi mâna numai, rupi rodul şi-l duci la gură! zise bătrânul cioplitor muşcând dintr-o pară.

O babă care nimerise, rătăcită prin pădure, tocmai în partea cealaltă, la capătul ei, unde malul se lasă mai lin, acoperit de tot felul de buruieni şi smicele încâlcite şi unde soarele bate ziua toată, adusese un ciorchine de aguridă şi un bostan alb, ca un mieluşel abia născut.

Pus la jar puternic, bostanul plesni deodată şi-şi arătă dinţii de sâmburi. Era dulce şi aromată carnea dovleacului, iar seminţele – prea migăloase pentru gurile celor bătrâni – fură partea copiilor.

Un bătrân mai pofticios întinse mâna şi rupse o boabă din ciorchinele babei – şi morfoli boaba între gingii.

Dar se schimonosi la faţă deodată, scuipă de câteva ori şi vru să fugă.

Baba îl ţinu de cot.

— Nu e boaba acră, moşule! făcu ea. Eşti dumneata nepriceput. Ia gustă boaba astălaltă, gălbuie, mai de sus.

Şi fără a-l mai întreba, rupse o boabă coaptă şi i-o vârî în gură.

Zeama i se scurse moşneagului pe la marginile gurii, căci nu mai cutezase a o mesteca şi înghiţi.

— E gustoasă, aşa e? făcu baba.

— Dulce! Dulce! îngână moşul, nu îndeajuns de încredinţat.

Ha se apropie de ciorchine, gustă şi el un bob, apoi zise babei:

— D-apoi numai unul ai adus, băbuţo? La noi, ceilalţi care ostenim aci pentru îndestularea tuturor, nu te-ai gândit deloc?

— Eram singură, maică! zise cu jale bătrâna. Cum era să aduc încoace mulţime de ciorchini, câţi erau pe-acolo. Se întind lăstarii devale şi-ncolo, cât vezi cu ochii, iar eu de-abia îmi desprindeam picioarele din încâlcirea lor.

A doua zi flăcăul şi câţiva bătrâni duşi de babă, urmaţi de copii bucuroşi de jocuri şi de fructe noi, cercetară dincolo de pădure costişea largă acoperită de tufele de viţă de vie amestecate cu frânghiile lungi şi verzi ale dovlecilor albi, galbeni, cărămizii.

— Tărtăcuţele astea şi târâtoarele de ciorchini, zise Ha, sunt greu de mutat din locul lor. Şi nici n-avem la marginea lacului un loc atât de potrivit pentru ele.

Moşneagul, încrezător acum, ciugulea de zor din ciorchinii albi, negri, strigând cât îl ţinea gura:

— Sunt dulci!... Sunt dulci!...

— Numai să nu te apuce vreo pântecăraie!... râse baba de el! La inimă sunt mai sănătoase boabele acre!

Oamenii, mai toţi în vârstă, cercetară locul, hotărâră să ridice o împrejmuire de piatră şi să smulgă buruienile, să care dovlecii şi să dea foc vrejilor uscaţi, adunaţi la o margine. Iar strugurii să nu mai fie ciuguliţi de moşnegi hulpavi, ci lăsaţi să se coacă bine.

De la o vreme, cea mai mare parte a seminţiilor se afla ziua în grădini, la locul de pescuit, pe colina cu pomi roditori, cu păsările mereu înmulţite, cu animalele. Numai seara se întorceau la sălaşe şi la rânduiala Vrăjitorilor.

Steaua cu roşia ei coadă se ivea în fiecare seară, dar nu mai speria pe nimeni.

Băiatul care o adăstase, privind-o îndelung cu mâinile pe piept, văzu că nu se îndrepta spre el să-l ridice, să-l ducă în munţii albăstrii, ci pe nesimţite întorcea capul spre apus, spre vechile sălaşe, mutându-şi năframa rărită şi parcă mai lungită înapoi spre Răsărit. Ea călătorea în cerul ei – încotro? Nimeni nu putea spune.

În curând steaua ajunse deasupra văii Marelui Fluviu, desfăşurându-şi coada roşiatică în toată lungimea şi bogăţia. Spre ziuă pierea. Noaptea, ea se ivea din nou pe-ncetul, mutată tot mai spre Apus. După câteva săptămâni capul ei atinse cealaltă zare, apoi se pierdu cu desăvârşire. Şi la a doua Lună Nouă se duse, topindu-şi în cer şi cea din urmă fâşie a năframei de foc.

Ce Duh ocrotise seminţiile? De bună seamă Duhul Strămoşului Berbec, Duhul Strămoşului Ţap!

În jurul podelei cu idoli, alături de care zăcea în amorţire Marele Vrăjitor, în vreme ce Vrăjitoarea cu o nuieluşă descântată, mişcată încet deasupra coarnelor ei de ţap, surâdea arătându-şi dinţii mici, albi, în jurul podelei se încinse un joc în trei cercuri, de bărbaţi, de femei şi de bătrâni. Toţi îşi înnoiseră liniile, cercurile şi punctele colorate ale chipului, îşi răzuiseră părul de prisos lăsându-şi iar câte un smoc în vârful capului, la tâmple, sub bărbie, ba Căpetenia de luptă şi Căpetenia de pace îşi puseră măşti de scoarţă de copac, pe care scriseră cu alb luna, stelele, cometa.

A duduit pământul de bătaia tălpilor, s-a încărcat văzduhul de gâfâitul tot mai repezit al săltăreţilor şi a răsunat până departe toba cu trei glasuri.

Ascunşi în şanţul cu apă, Hi şi Ha, cu feţele tot nevopsite, cu şuviţele părului întreg până la umeri, ca nişte năpăstuiţi ce erau, priviră cu ochi mari, înfriguraţi, la jocul şi veselia celor două seminţii.

— N-a fost steaua mea! Nu m-a ridicat, nu m-a luat! A fost o stea străină! gemu băiatul.

— Mai bine! Mai bine! şopti Hi. Tu să stai aici, la vitele noastre! La grădinile noastre! Aici! Ne vom mântui şi noi! Ne vom mântui!

Era încredinţată – fără a şti bine de ce. Dar simţi nevoia de a dezmierda şi sufletul prea abătut al flăcăului. Îi şopti în auz, mai mult cu răsuflarea:

— Ne va mântui Căpetenia! Aşa spunea! Aşa spunea! Ne va mântui!

La a treia Lună Nouă trebuia să-nceapă pregătirea mireselor, mirilor şi săptămâna următoare nunta obştească.

Cioplitorii făuriră tobe noi din lemn de fag răsunător, ba şi vreo câteva de tei, care răspândeau sunete mai subţiri. Bărbaţii se osteniră şi intrară în nămoluri până dincolo de mijlocul văii, de unde începea prundişul de nisip, vânară câteva bătrâne reptile, de care nu se atinseră, ci le despicară, le uscară, le afumară pentru ospăţul apropiat.

Hi află de la Căpetenia de luptă că Strămoşul cel văzut al Berbecului, plecat de-atâta vreme după Duhul cel nevăzut, nu se mai întorsese – iar făptura lui istovită abia se mai chircea în gemete pe rogojinile suferinţei. Nimeni nu ştia dacă se va mai întoarce între ai lui şi dacă nu va rămâne de-a pururi la Strămoşul cel nevăzut.

— Strămoşul văzut a plecat, plecat demult!... Poate nu se mai întoarce!... şopti Hi într-o seară, la adăpatul animalelor, în marginea iazului.

Băiatul ştia, tăcea. Dezamăgit de steaua pe care atât o îndrăgise, îndârjit, nu mai credea acum decât în braţele şi voinţa lui.

Nu-l părăsise gândul de a fugi în munţii de dincolo de apele Marelui Fluviu şi încercase adesea a le trece. Dar puterile îl lăsară cu mult înainte de a ajunge la mijlocul apei, deşi valurile erau line.

Odată Hi, mai uşoară, se luă după el, ba îl şi întrecu. Întors la mal, flăcăul privi lărgimea Fluviului, gândind că nu trebuia să se lase până nu-l va trece! nu-l va trece!

— Nu-l vei trece, nu!... strigă la el fata de parcă i-ar fi ghicit gândul, şi-l împinse cu putere înapoi.

Dar nu mult după pieirea stelei cu coadă se abătu asupra pământului un potop de flăcări nevăzute, valuri, valuri dogoritoare care secară apele în câteva zile.

Între tufele de trestii, nămolurile, străpunse de rădăcini şi liane, îşi pierdură şi ele pe-ncetul umezeala. Se scorojiră, crăpară, şi oamenii fură cuprinşi de spaimă la ivirea neaşteptată a unor şerpi care-şi părăseau acum vizuinile din adâncuri şi din depărtările văii Marelui Fluviu.

Bărbaţii îi întâmpinară la mal cu suliţe în amândouă mâinile şi cu un braţ de suliţe la picioare. Şerpii bătrâni abia puteau să-şi clintească trupurile, târându-se greu. O suliţă bine ţintită între ochii mari, lenevoşi sau dintr-o parte în moalele pântecului era de ajuns. Jivina se răsturna grohăind, umplând împrejurimile cu un sânge cenuşiu şi rece.

Vânătorii n-aveau răgazul să mai tragă la mal, să despice târâtoarele, spre a le putea căra la sălaşe. Le lăsau cu suliţa înfiptă şi se repezeau cu suliţe noi la celelalte jivine care se târau să scape din cleştele noroaielor înţepenite.

Seminţiile se bucurară o vreme de hrană mai îmbelşugată. Nici fumul nu fu în stare să păstreze ca mai înainte bucăţile de carne şi grăsime puse la uscat. Căldura zilei care începea din zori, creştea neîntrerupt şi ţinea aproape cu aceeaşi putere până după miezul nopţii, putrezea hălcile în câteva ore. Se răspândi o duhoare grea care rămase locului, asemenea unei ape stătute. Nicio adiere din nicio parte nu o clintea, nu o risipea.

De la o vreme nimeni nu se mai apropia de sălaşe, pe acoperişurile şi în preajma cărora se uscau de obicei cărnurile. Miresele care din pricina duhorii abia-şi mai trăgeau sufletul fură mutate în inima pădurii, într-un luminiş, şi adăpostite într-un ţarc înalt de crăci împletite, acoperit şi bine uns cu lut.

Se lăsă pe toată întinderea o tăcere fierbinte, ca o ameninţare. Prin unele desişuri ale codrului, ferigile, iarba luară foc şi copacii începură a arde, sfârâind, trosnind, scăpărând, după ce demult păsările îşi părăsiseră cuiburile din frunzişul închircit şi uscat, fugind cu puii spre Miazănoapte.

Foametea începu a bântui printre oameni. Cei care cutezaseră, împotriva poruncilor Vrăjitoarei, să se atingă de cărnurile putrede, se acoperiră curând de bube pe care nu le închise nicio buruiană, niciun descânt şi pieriră în groaznice dureri, umflaţi ca nişte burdufe.

Marele Vrăjitor se-ntoarse pe-ncetul din lunga lui călătorie, de care vorbea mereu acum în trezie. Rămăsese uscat ca o piele de berbec de anul trecut. Se-nţărcase de la carnea grasă a şerpilor. Abia de mai gusta când şi când din carnea friptă a micilor orătenii aduse de femei, şi în locul apei îşi potolea setea cu fructele acrişoare de la grădinile din margine.

La un sfat de seară, sub ameninţarea cumplitei secete, femeile, bărbaţii sporovăiră îndelung în faţa podelei, de unde, în patru labe, le cercetau ochii scăpărători ai Marelui Vrăjitor. Ei socoteau că bine chivernisite, vitele, păsările, cărnurile, rădăcinile, fructele de la grădinile din margine ar putea ţine viaţa celor două seminţii până la vremea ploilor.

— Şi după ivirea ploilor?... întrebă clătinându-şi coarnele Strămoşul văzut al Berbecului. Se va umple valea de apă, de bună seamă, dar nu şi de carnea grasă a şerpilor. Ce mai e de vânat pe-aci? Nimic. Valea e pustie, pădurea goală. Vă veţi putea hrăni şi sătura cu apă de ploaie? Apa goală nu hrăneşte! Nu hrăneşte!

Rânji, scrâşni din colţi şi râse amar în guşile-i golite de grăsimi.

Vrăjitoarea mişcă şi ea coarnele de ţap, îşi potrivi mai bine pana albă de la ureche şi zise Marelui Vrăjitor în şoaptă:

— Nu râde! Că iar ameţeşti şi iar adormi!... Apoi către mulţimea îngrijorată: Vă mulţumiţi numai cu legumele, cu rădăcinile şi cu măruntaiele păsărilor, oilor şi caprelor pe care le veţi tăia pentru Duhurile nevăzute?

— Mai e şi peştele... grăi încet Căpetenia de luptă.

— Mai e şi peştele... întări Căpetenia de pace şi îşi mută ca de obicei toiagul în mâna cealaltă.

Totuşi ştia că Marele Vrăjitor nu putea suferi mirosul de peşte fript.

— Peştele e puţin! Peştele e puţin!... se auziră glasurile furioase ale femeilor care nu prea avuseseră parte de carnea lui gustoasă.

Marele Vrăjitor se-ntoarse, rosti cu mânie un cuvânt scurt ca o ocară către doi inşi din fundul podelei, care ridicară deodată între ei, deasupra capetelor, berbecul greu de piatră neagră, lustruită. Se ridică şi Marele Vrăjitor şi puse o mână pe coarnele idolului.

— Aşa spune Duhul nevăzut al Strămoşului nostru! Că mare păcat am făcut părăsind muntele şi mai bine ne-ar fi rămas oasele acolo decât să ajungem pe aceste meleaguri afurisite, unde ne pierdem pe-ncetul toate datinile. Şi iată că acum pierdem şi datina vânatului, ca să aducem în curând jertfă Strămoşului numai coacăze şi morcovi. Înapoi! Înapoi! În muntele străbunilor, unde am fost zămisliţi şi meniţi de nevăzutul Duh. Înapoi! Înapoi!...

Se înecă în strigătele lui răguşite şi ar fi căzut pe spate dacă nu l-ar fi sprijinit şi nu i-ar fi venit într-ajutor mâna Vrăjitoarei.

Înfricoşaţi, oamenii îşi acoperiră faţa cu palmele şi începură a se ploconi sărutând pământul, asemeni unor sălcii bătute de vânt.

— A luat codrul foc!... mai zise gâfâind Marele Vrăjitor. Nici el nu ne mai ţine! Ce mai aşteptaţi?

Vrăjitoarea îşi ridică pana albă care-i căzuse de la ureche şi încurcată, neaşteptându-se la această izbucnire a Marelui Vrăjitor, bănuind în bejania triburilor suferinţi poate şi mai mari, încercă să amâie hotărârea fugii şi bâigui către Marele Vrăjitor, către mulţime:

— Duhul... Duhul nevăzut al Ţapului porunceşte... porunceşte întâi un ocol pe la vizuina din margine unde... se află animalele... Trebuie să luăm şi animalele! Să-ncărcăm burdufele cu apa Marelui Fluviu, de oricât de departe! Să legăm mănunchi şi să punem în spinare oilor, caprelor câtă iarbă şi cât fân putem aduna... Şi... şi să mai aşteptăm porunca din urmă!... Porunca din urmă!...

Căpeteniile vorbiră şi ele, dar nu fură de aceeaşi părere. Căpetenia de luptă îndemnă seminţiile să rămâie locului, cât vor putea răbda. Cine prevedea? Seceta fierbinte putea înceta. Şi unde ar mai găsi pentru foamea lor locuri atât de roditoare? Nu trebuia irosită munca atâtor ani. Şi cine poate cunoaşte mai dinainte pericolele care i-ar întâmpina în munţi, dacă seminţiile ar pleca de-aci? Căpetenia de pace, dimpotrivă, nu ţinea să rămâie seminţiile pe loc, căci toată osteneala şi munca de câţiva ani păreau spulberate de focul nevăzut care nu înceta de a sufla din cer. Dar seminţiile să caute a afla întâi încotro să se îndrepte...

Oamenii rămaseră nedumeriţi. O hotărâre nu se luă.

Marele Vrăjitor istovit se puse încet, mohorât, în patru labe.

GRĂDINILE ÎNSETATE

În acea noapte, în afară de Marele Vrăjitor care adormi adânc, sforăi îndelung şi dete din mâini, din picioare, de parcă ar fi alergat spre a scăpa de pierzanie, nu închise nimeni ochii. Oamenii îşi luară uneltele de piatră, bucăţile de rogojină ferfeniţite, puţinele orătenii pe care le prăsiseră şi se-ndreptară spre vizuina din margine. Sălaşele rămaseră în urmă pustii, înecate în duhoarea otrăvitoare a stârvurilor.

— Dacă ridicam din vreme sălaşe măcar uneia din seminţii în partea din margine, alături de grădini şi mai aproape de Marele Fluviu, acum aveam unde să ne adăpostim... zise înciudat Căpetenia de pace, rezemat într-o cracă desfrunzită, înaintând încovoiat pe marginea pădurii.

— Cu ce? Cu cine? întrebă scurt Căpetenia de luptă.

Şi aplecându-se, ridică şi el o cracă. O măsură din ochi, o puse sub braţ, cu gândul de a-şi schimba mânerul toporului.

În mijlocul celor două seminţii, ca un chivot sfânt se legăna podeaua cu Vrăjitorii şi cu idolii de piatră, purtată pe rând de către patru inşi demult sleiţi şi ei de foame.

Cânta încet, cu glas subţirel, ne-ntrerupt, Vrăjitoarea, cântecul izbăvirii şi chemarea într-ajutor a Duhului nevăzut. Ea nu pierduse nădejdea. Spre deosebire de Marele Vrăjitor care dormea adânc, chinuit încă de boala lui de măruntaie, îşi pusese în păr toate penele albe, îşi unsese faţa cu o grăsime roşiatică şi-şi legăna cu plăcere făptura acum dolofană.

Oamenii îngânau şi ei cântecul, întretăiat de gemetele câte unei femei speriate şi de scâncetele copiilor purtaţi în burdufele şi coşuleţele din cârcă, treziţi din somn.

Ajunseră spre ziuă la celălalt capăt al văii. Cerul la Răsărit se înroşea – dar la fel lucea înroşit cerul dinspre Apus de rugurile uriaşe ale ferigilor, aprinse de focul nevăzut al văzduhului.

La vizuina din margine, purtătorii podelelor cu idoli nu găsiră pe nimeni.

Marele Vrăjitor adormit fu purtat cu grijă în adăpostul văgăunii, iar mulţimea se risipi la poalele copacilor. Dar şi aci lacul se uscase, trestiile îngălbeniseră, albiseră. Numai câteva broaşte, care înfruntaseră dogoarea şi nu pieriseră încă de uscăciune, săreau dintr-o parte în alta neliniştite, cu ochii bulbucaţi.

Marele Vrăjitor nu se trezi nici la amiaz, când obişnuia să primească din mâna Vrăjitoarei băutura descântată, friptura de cocoşel şi câteva mure coapte.

Singură pe podea, între cei doi idoli. Vrăjitoarea, mânând purtătorii cu o nuieluşă care-i atingea pe la urechi, fu purtată când într-o parte, când în alta a locului.

Deodată Vrăjitoarea îşi aminti: Miresele!...

Uitaseră miresele în ocolul din pădure.

Miresele trebuie să fi ars odată cu ferigele uriaşe din jur...

Vrăjitoarea lovi cu putere creştetul purtătorilor care se opriră deodată nedumeriţi. N-apucară a pune podeaua jos, că Vrăjitoarea sări însăşi şi cu mâinile ridicate o rupse la fugă spre vizuină, unde începu a bate toba în buşteanul găunos de alături – semnalul din patru lovituri şi o pauză, patru lovituri şi o pauză, chemarea bărbaţilor care risipiţi pe coaja uscată şi crăpată a lacului vânau, încruntaţi cu înaltele suliţe de piatră broaştele săritoare.

Bărbaţii se adunară în jurul Vrăjitoarei.

— Miresele!... Miresele!... făcu ea, smulgându-şi penele albe din cap şi aruncându-le în jur.

La început bărbaţii nu înţeleseră, căci mamele aveau grija fetelor. Abia când aflară că miresele fuseseră uitate în pădurea pârjolită, se uitară în jur după muierile care se risipiseră prin livezile apropiate, să-şi ocrotească pruncii, să dezgroape rădăcini.

Cu securi de piatră pe umeri, zece din cei mai voinici bărbaţi, urmaţi de un cârd de tineri în mâini cu crengi pe care, unite în tărgi, trebuiau să care miresele moarte, vii, cum le-or găsi, o rupseră la fugă înapoi.

În inima pădurii, în dreptul sălaşelor, dădură numaidecât de ocolul tencuit cu lut, adăpostul fetelor care demult nu mai primiseră vreo hrană.

Ocolul fusese pus între copaci mărunţi, de alt soi decât al uriaşelor ferigi, pomi cu scoarţă mai groasă şi frunzişul, mai verde, încât pârjolul din jur nu-l atinse, ba ocrotiseră ocolul şi de zăduful zilei, ţinându-l mai la răcoare.

Se auzea înăuntru o hărmălaie ca de lupi încăieraţi. Bărbaţii se repeziră, socotind că miresele erau lovite de niscaiva jivine, fără a se mai întreba cum ar fi putut pătrunde, căci ocolul era închis pretutindeni, în afară de intrarea acoperită de un buştean cât o stâncă.

Se repeziră în ocol doi bărbaţi. Găsiră miresele într-o stare jalnică, numai pielea şi osul, abia ţinându-se pe picioare, împărţite în două tabere, după Strămoş, gata să se arunce unele asupra altora. De foame, în ochii lor scăpărau pornirile fiarei. Ar fi putut doborî buşteanul de la intrare dacă s-ar fi opintit mai multe laolaltă, dar ele ştiau că părăsind locul se făceau vinovate, pierdeau dreptul la nuntă şi erau alungate din sălaş, lăsate pradă sălbăticiunilor.

Spre a-şi ţine zilele, hotărâseră a jertfi şi împărţi pe una din fete, o mireasă scundă din seminţia Ţapului, care părea a mai fi păstrat în făptura ei oarecare grăsimi. Ea nu se împotrivea, dar cerea să fie jertfită şi o mireasă din seminţia Berbecului, spre a se putea hrăni şi surorile ei din seminţia Ţapului. Miresele din seminţia Berbecului căutară între ele o mireasă, tot atât de scundă, dar nu găsiră şi până la urmă nu mai voiră să dea pe niciuna mireselor Ţapului. Şi miresele Berbecului pândeau de câteva zile să puie mâna pe mireasa osândită, ocrotită de zidul viu, cu gheare şi dinţi al surorilor ei.

— Afară!... strigă unul din bărbaţi. Nu mai sunteţi mirese anul ăsta. V-aţi jigărit de tot. Duhul cel nevăzut a amânat nunta pe un an, ca să vă puteţi îngrăşa la loc. Afară!...

Surprinse de-a binelea, miresele rămaseră neclintite, abia putând crede auzului. Bărbatul celălalt adeveri spusele tovarăşului şi, fără a mai adăsta să fie bine înţeles, cu toporul de piatră şi cu un pumn începu să le îmbrâncească spre ieşire. Unele, lipsite cu totul de puteri, se încurcară în propriile lor picioare şi erau să cadă.

— Foame... scânciră ele.

— Mai repede, mai repede!... le-mpinse din urmă şi celălalt. Cine ajunge mai repede la marginea văii, la ocolul oilor, primeşte o labă de broască friptă.

La cealaltă margine. Vrăjitoarea, privind în jur, dori să vadă oile, caprele, singura hrană mai bună de-aci înainte. Zări numai ocolul pustiu şi începu să ţipe:

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!...

Nimeni nu-i putu da nicio lămurire. Turma pierise, fugise, se risipise de bună seamă în căutarea unui strop de apă şi o fi întâmpinat-o lupii hămesiţi.

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!... striga ea cu jale şi începu să le bocească.

Îşi aminti că mai erau puţinele orătenii, crescute cu greu în jurul sălaşelor şi aduse aci pentru ouăle, dacă nu pentru carnea lor. Acest gând o mai linişti. Căci Strămoşul cel văzut ai Berbecului putea cere pentru Strămoşul nevăzut măcar o găină...

În stânga, pe colina lină, se înălţa o livadă de pruni mici, amestecaţi cu tot soiul de alţi copăcei roditori între care zăceau acum împletitoarele de lemn lipsite de papură şi de lucrătoare. De o parte şi de alta a livezii, ea zări câteva rânduri de tufe înşiruite una după alta şi în spatele vizuinii până-n marginea pădurii, rânduite cu aceeaşi chibzuială, tufe mai dese, plante târâtoare ca şerpi verzui, nesfârşiţi.

Vrăjitoarea nu se mai urcă pe podea, ci în patru labe, cum era datina, înaintă întovărăşită de cei patru purtători înarmaţi cu suliţe până la tufele

de morcovi semănaţi târziu ca să dea la anul rădăcini mari şi dulci. Se opri îndelung între tufişele de coacăze, la căpşunile, murele ascunse între frunze pe tulpinile lor târâte pe pământ.

— Ar trebui ridicate lianele astea şi prinse de ţăruşi înfipţi adânc, zise ea către omul cel mai apropiat.

— Ca să nu muşte?... întrebă el neştiutor, socotind că era un soi necunoscut de şopârle cu frunze.

În dosul tufişelor cu fructe dulci. Vrăjitoarea dete de trei şiruri lungi de copăcei, alcătuind un fel de zăplaz, încărcaţi de cunoscutele fructe, dulcege unele, acrişoare altele, toate strepezind gura şi dinţii.

— De ce or fi adunat cei doi oropsiţi pomii aci la un loc? E plină pădurea de acreala lor! se-nfurie Vrăjitoarea. Nu pricep! Trebuie să-i întreb...

Trebuia să-i întrebe şi cum se făcea că la rădăcina legumelor, tufişelor şi copăceilor săpaseră un fel de oale, bătuseră pământul împrejur, crăpat de curând de parcă supsese apă... Cum apă? De unde apă, în aceste zile de arşiţă şi uscăciune? Marele Fluviu era la depărtare de aproape o zi!...

Dar mai departe Vrăjitoarea în patru labe nu putu înainta, dând cu nasul şi faţa pe neaşteptate în ghimpii unui gard de împletituri, căptuşit şi acoperit de mărăcini.

Bătăi furioase de aripi, un cotcodăcit şi gârâituri de cocoş o lămuri: gardul ocrotea grădina de ghearele orăteniilor care scormoneau de zor pământul, după viermişori.

Apoi Vrăjitoarea se-ntoarse repede, cuprinsă parcă de-o frică, alergând în patru labe pe cărarea dintre tufişe repede, repede către vizuină, dând câte un ţipăt scurt, tânguindu-se, bocind:

— Oile! Caprele! Oile! Caprele!...

Pierderea turmei ar fi fost acum prea dureroasă. Vânatul pierise, el care fusese aproape singura hrană a celor două seminţii. Toţi erau ameninţaţi de foamete, copiii lipsiţi de lapte, bărbaţii siliţi să-nceapă a se ucide şi a se mânca între ei.

Când Vrăjitoarea intră în vizuină, Marele Vrăjitor simţind-o aproape, destinse braţele, strânse pumnii şi gemu de câteva ori.

— Apă... Apă...

Pierea şi el odată cu vechile obiceiuri ale obştei – era omorât de cărnurile putrede de care nu voia, nu putea să se mai lepede.

Vrăjitoarea îi împinse idolul de piatră negricioasă sub cap şi şopti:

— Nu muri! Ţin-te bine! Dacă mori rămân singură şi nu mai pot opri oamenii flămânzi lângă Strămoşul Berbecului, lângă Strămoşul Ţapului. Se vor risipi, vor fugi unde vor vedea cu ochii!

O tainică nădejde îi spunea că turma nu pierise, că cei doi tineri trebuie să fi găsit ei un mijloc s-o păstreze undeva, când se arătaseră vrednici a sădi până aproape de mâna, de gura lor livezi de fructe, grădini de legume, ba să prăsească şi păsările bălţilor.

Ieşi în patru labe să trimită un paznic după cei doi tineri. Dar uimită, rămase locului.

Zări departe în lumina puternică a amiezii care destrămase aburii apelor, începând de la malul Marelui Fluviu, un şir de trupuri golaşe, pe coapse şi pe cap cu învelitori de papură, neclintite, ca de piatră. Doi se desprinseseră şi înaintau încoace, legănându-se, atât de încet că abia pe înserat ar fi ajuns la vizuină. Ei duceau parcă ceva pe umeri şi nicio clipă nu se depărtau sau se apropiau unul de celălalt.

Vrăjitoarea chemă pe cel mai voinic dintre purtători, îi porunci să se lase-n patru labe, i se aruncă în cârcă şi-i arătă şirul din zare:

— Repede! Repede! Acolo! gâfâi ea, arătând spre malul Marelui Fluviu.

Purtătorul o rupse la fugă şi alergă fără oprire, abia trăgându-şi sufletul.

Ajunseră dinaintea a doi tineri, o fată şi un băiat care purtau pe umăr câte un vas mare de lut şi pe celălalt un par gros de care atârnau două burdufe de piele de oaie.

Cărau apă.

Zărind Vrăjitoarea în cârca omului, tinerii voiră să-şi acopere faţa cu palmele şi să se arunce la pământ, dar ea îi opri cu semn al mâinii, strigând:

— Unde e băiatul? Unde e fata? Osândiţii! Blestemaţii! Unde? Unde?

Băiatul ţinând bine vasul de pe umăr, din care se prelingeau totuşi pe trupu-i ars de soare picăturile tulburi ale apei Fluviului, întoarse puţin capul şi arătă cu mâna care ţinuse parul burdufelor:

— Încolo! Încolo! La apă! Noi aducem apă!...

Vrăjitoarea dete de Ha tocmai la malul Marelui Fluviu. Asudat, leoarcă de apă, cu o zdreanţă de rogojină în jurul coapselor, o coajă lată de copac în cap, prinsă cu un fir de papură sub bărbie, să-i ocrotească ochii de lumina arzătoare a soarelui, el umplea vas de lut după vas de lut pe care le trecea vecinului. Vecinul le trecea celuilalt şi astfel, fără ca cineva să se clintească din loc, câteva mari vase încărcate de apă călătoreau până la capătul unde trebuia să se înapoieze tinerii cu burdufuri.

Vrăjitoarea scoborî din cârca alergătorului care se legăna ameţit de fugă, se lăsă în patru labe pe pietriş, apoi se aşeză în capul oaselor.

Băiatul îi turnă Vrăjitoarei apă-n pumni. Ea aruncă apa în obraji şi porunci:

— Toarnă-n cap oala toată! Oala toată!...

Băiatul o răcori astfel, turnându-i în cap câteva oale din apa Marelui Fluviu.

Vrăjitoarea întrebă răstit, flămândă şi ea:

— Ce mâncaţi?

Dar nu aşteptă răspunsul, ci făcu semn băiatului să şadă jos, în faţa ei. Ha se mulţumi a îngenunchea. Zări de-aproape, drept în faţa lui, penele albe, pleoştite, de sub coarnele Strămoşului, şi-i veni să râdă. Dar se opri, căci era mare păcat.

Vrăjitoarea înţelese că apa călătorea pe braţe pentru pomii din livezi şi că lighenuşele de pământ uscat şi crăpat de la rădăcină erau menite să păstreze cât mai multă apă. Pentru ocrotirea legumelor, fructelor, găinuşelor şi cocoşeilor – ce muncă! Ce strădanie! Nu era oare prea greu pentru umerii şi sufletele acestor copii? Şi totuşi niciunul nu părea istovit, nimeni mâhnit.

— Greu?... întrebă ea, ridicând capul spre şirul din apropiere.

— Ne jucăm!... răspunse unul, mai îndrăzneţ.

Vrăjitoarea dete din cap, neîncrezătoare la asemenea joc pe care abia l-ar fi putut juca, în bătaia copleşitoare, istovitoare a soarelui, bărbaţi în puterea vârstei şi dedaţi cu munca.

— Şi vă jucaţi demult? întrebă ea pe Ha.

— De câteva zile... Înainte mă jucam singur, eu şi Hi. Pe urmă am chemat băieţii, fetele, i-am învăţat să plutească pe apă, le-am dat căpşuni... Altfel se usca tot acolo, se usca tot! zise tare Ha, arătând cu bărbia spre grădinile lui.

Şi cum Vrăjitoarea tăcea privindu-l drept în ochi, băiatul, încrezător în această privire, urmă liniştit:

— ...Eu cu Hi nu puteam duce apă destulă. Nici acum nu ducem apă destulă. N-avem băieţi şi fete multe, n-avem oale, n-avem burdufe. Întâi am cărat fiecare oală pe umăr, pe cap, dar era prea departe. Şi am văzut că era mai uşor aşa, să umble oalele singure, numai ele, din mână-n mână.

Alergătorul care-şi revenise şi sta în picioare în spatele Vrăjitoarei, izbucni într-un hohot mare de râs, înveselit deodată de această năstruşnică scornitură. Dar se opri şi duse un pumn la gură. Vrăjitoarea întorsese încet capul, şi-l ajunse privirea ei ascuţită, îndreptată-n sus către el.

Ha urmă repede:

— ...Am să chem curând şi bătrânii pietrari şi babele... Să fim mulţi. Şi să meargă oalele singure prin mâinile lor, de aici de la apa mare până la grădini.

Apoi tăcu deodată. Nu vorbise cumva prea mult? Se-ncruntă.

— De ce nu i-ai chemat mai dinainte? Fără apă se usucă tot, tot! Şi e arşiţă mare.

— Arşiţă mare! încuviinţară băieţii şi fetele.

Ha privi în jur de parcă ar fi căutat ceva, apoi răspunse:

— Nu i-am chemat că n-aveam oale îndestule, n-aveam burdufe pentru toţi. Dar în curând sunt gata şi oalele! Am să le dau oamenilor câte o prună şi am să-i aduc încoace. Am să le făgăduiesc şi câte un morcov.

Vrăjitoarea îşi trase pana udă şi pleoştită care-i căzuse pe un ochi şi o întinse băiatului.

Dar Ha se feri deodată de parcă ar fi fost ameninţat de un şarpe şi sări în lături, în picioare. Vrăjitoarea îi surâse şi-l aduse iar în faţa ei, în genunchi.

— Cine frământă lutul, cine rotunjeşte oalele? întrebă ea, punându-şi pana la loc.

— Hi! răspunse băiatul arătând cu mâna înainte, la un mal înalt şi prăbuşit drept în apele Fluviului. E acolo lut bun şi moale. Hi rotunjeşte şi fetele mici frământă lutul cu pleava, cu paie şi aruncă pietricelele. Hi rotunjeşte, Hi! Fetele frământă, frământă!...

Şi cu amândouă mâinile în nisipul dinaintea genunchilor Ha frământă şi rotunji o oală nevăzută, ca să fie bine înţeles.

— Oile au fugit, au murit... zise Vrăjitoarea amintindu-şi deodată, dând din cap cu amărăciune, căci nu se vedea, nu se auzea pe nicăieri niciuna.

Dar cu faţa destinsă într-un zâmbet larg, băiatul nu se mai putu stăpâni şi, bătând din palme, strigă privind când în ochii Vrăjitoarei, când spre şirul neclintit al tinerilor surâzători:

— Oile! Oile! făcu el. Şi arătând cu mâna întinsă: Tot acolo! Sub malul cu lut! Lângă apă! Au ocol cu papură şi trestie! Au acoperiş cu frunze late! Mănâncă fân! Mănâncă paie! Seara vine acolo un Duh peste ape şi alungă zăpuşeala. A murit numai una. Una!

Şi băiatul ridică un deget.

— Şi carnea oii? Ce-aţi făcut cu ea? întrebă aspru omul din spatele Vrăjitoarei, ştiind că oaia se cuvenea Strămoşului văzut pentru Strămoşul cel nevăzut şi pentru purtătorii lui, care primeau măruntaiele.

Băiatul vinovat lăsă capul în jos, căindu-se de acea mărturisire.

— Carnea am dus-o la hruba de piatră, urmă el cu glas încărcat de remuşcări. Piatra e grea. Munca e grea! Oamenii cereau carne, ca să aibă putere.

Tocmai se-napoiară oalele şi burdufele goale. La celălalt capăt aproape la mijlocul drumului adăstau tinerii care udaseră prunii.

Dintr-o mişcare, Ha sări de la locul lui, umplu vasele cu apă şi le privi apoi călătorind repede, tot mai departe de Fluviu.

— Şi vouă nu vă e foame? Cu ce vă ospătaţi? întrebă Vrăjitoarea.

— Beau lapte! făcu încruntat alergătorul, strâmbându-şi gura de parcă ar fi înghiţit ceva acru. Beau laptele oilor, caprelor!

Tinerii îl priviră şi ei încruntaţi. Fuseseră jigniţi. Ei nu se atingeau de acea băutură albă, de care aveau parte numai copiii. Li se spusese şi se-ncredinţaseră înşişi că băieţii mari care ar bea laptele copiilor se întorc iar în stare de pruncie.

— Vin mamele seara şi iau lapte pentru copii, zise Ha. Noi prindem peşte. Uneori nu prindem. Când prindem peşte mult, ducem şi mamelor.

Asfinţea.

Razele soarelui îşi pierduseră ascuţimea, dar văzduhul dogorit clocotea ca-n amiaz. Nicio adiere de nicăieri. Cine întorcea totuşi faţa spre apele Fluviului, simţea o uşoară dezmierdare, ca atingerea răcoroasă a unui văl nevăzut.

Ha urmat şi de alţi flăcăi dete fuga spre păpurişul înţepenit în nămolul uscat şi ridicară cu luare-aminte, spre a nu-l sfâşia, năvodul lung şi nu prea lat, din câteva rogojini unite. Îl apucară doi de o parte, doi de cealaltă şi intrară în apă.

Fluviul scăzuse mult. Tinerii înaintară până aproape de micul ostrov strâmt şi lunguieţ din mijlocul Fluviului, unde găsiră apa adâncă până la umeri. Aci cu rogojinile bine întinse, pândiră valurile.

— Acum! Acum! se auzi de departe glasul lui Hi care simţise în degete bătaia peştilor cu drumul tăiat!

Doi flăcăi ocoliră cu un capăt al năvodului şi când ajunseră iar în aceeaşi linie porniră-ncet spre mal, târând rogojina pe fundul apei. Apoi cu valurile numai până la genunchi o rupseră la fugă şi înainte ca apa să le ajungă la glezne, se opriră deodată. Ridicară plasa de papură de cele patru colţuri până-n dreptul capului. Peşti albi, peşti cenuşii, peşti cu dungi roşiatice, unii laţi ca frunza de boz, alţii subţiri şi lunguieţi ca nevăstuicile săreau în văzduh, cercând să scape. Dar numai câţiva, mai mici, din marginea năvodului, săltând peste capetele băieţilor, izbutiră să se scufunde iar în apele repezi ale Fluviului.

La mal fetele, băieţii se adunaseră grămadă, cu oalele în braţe. Unii grăbiră înaintea pescarilor osteniţi, să le dea o mână de ajutor. Ceilalţi adăstau cu bucuria şi foamea în scăpărarea ochilor. Nu îmbucaseră nimic de aseară.

Dar plasa de papură purtată pe sus nu ajunse bine la prundul de pietriş, că-n văzduhul înserat răsună glasul repezit al alergătorului:

— Nu se atinge nimeni de vânat! Peştele merge sus, la vizuină, pentru lecuirea Strămoşului văzut!...

Şi întorcându-se cu spatele spre Fluviu, se lăsă în patru labe.

Vrăjitoarea îi sări în cârcă, sprintenă ca-o veveriţă.

Alergătorul se ridică şi o rupse la fugă înainte.

LUPII CARE PLÂNG

În vremea aceasta miresele, zbârcite, urâţite de foame, înaintau prin pădurea pârjolită, cu picioarele goale prin stratul de cenuşă fierbinte, abia târându-se, cele mai istovite întinse pe câte o targă de ramuri. Bărbaţii cu topoarele deschideau drumul prin câte un hăţiş de lăstari cu scoarţă groasă, iar flăcăii făceau paza înapoi, înarmaţi cu ciomege. Pe-ncetul fetele scăpate din acea închisoare a morţii mai prinseră inimă. Găsiră ascunse între rădăcinile dezgolite ale arborilor bătrâni lăcuste mari cu aripile arse, melci cu spirala spartă de foc, cu înaltele coarne întinse, înţepenite. Le adunară şi le mâncară din mers, cu poftă.

Tinerii loviră cu piciorul, descoperind din stratul de cenuşă şerpi numai cât braţul, cu ochi neclintiţi, mari, deschişi, morţi. Aruncară guşa cu venin şi-mpărţiră carnea.

— Repede! Repede!... strigă din fruntea alaiului unul din bărbaţi, ridicând toporul de piatră deasupra capului.

Însera şi cine ştie ce jivine, adulmecând de departe făptura omului, i-ar putea lovi.

Teama lor nu fu zadarnică. Abia se-ntunecă şi auziră din stânga ciudate zgomote, asemenea unor vieţuitoare strecurându-se-ncet, cu luare-aminte, prin frunzişul veşted al tufişelor. Deşi nu răsărise luna, pădurea era luminată de pâlpâirea unui foc nevăzut care mistuia partea dinspre Apus.

Alaiul se opri. Băieţii începură a sări, dând chiote şi lovind cu beţele în scoarţa copacilor, spre a speria fiarele care-i simţise.

Apoi o rupseră cu toţii la fugă să li se piardă urma. Dar sălbăticiunile fură mai viclene şi oamenii se pomeniră cu fâşâitul tufelor în faţă, de parcă fiarele alergaseră pe-ntrecute şi acum le ieşeau înainte tăindu-le calea.

La un luminiş, în bătaia lunii roşiatice care se ridica, bărbaţii cu topoarele în mâini, gata de luptă zăriră o haită ciudată de lupi, vreo cinci, cu laţe mari, albe, ca nişte berbeci bătrâni, cu ochii mici şi urechile clăpăuge. Adăstau. Nu se repezeau. Mai curând păreau gata să fugă-napoi. Erau printre ei vreo două lupoaice, urmate de pui tot atât de albi şi zbârliţi, mici de parcă nu umblau, ci se dădeau de-a rostogolul, rotunzi ca nişte arici.

Alaiul se opri.

Ce era de făcut?

Bărbaţii se sfătuiră, apoi făcură semne băieţilor şi la un strigăt, se aruncară toţi asupra haitei care speriată se risipi cu coada între picioare.

— Dacă omoram măcar unul, aveam ce frige şi mânca la sălaşul cel nou! zise bărbatul cu toporul. Fricoşi lupi! Nu se pricep decât la fugă!...

Alaiul porni din nou. Dar abia înaintară câţiva paşi, că auziră pădurea vuind de lătratul amestecat, întretăiat de câte un sughiţ şi plânsul prelung al lupoaicelor.

— Le e foame! zise o fată.

— Au pui... răspunse vecina.

Haita plângătoare nu rămase înapoi, ci îi întovărăşi astfel până-n marginea codrului, unde începeau grădinile omeneşti.

Aici miresele fură întâmpinate de un miros pătrunzător, ispititor, de peşte fript şi de mamele cu pruncii la sân.

La sfatul din acea seară fură îngăduiţi şi cei doi oropsiţi, băiatul şi fata, căci erau însufleţiţi – se vedea bine – de un Duh hrănitor.

Bărbaţii care socoteau noile îndeletniciri nu prea potrivite pentru firea lor, mai curând pentru a fetelor şi femeilor, ascultară încruntaţi cuvintele cele noi ale Strămoşului. El vorbea acum de la înălţimea podelei prin gura Vrăjitoarei, cu mâinile pe idolii de piatră, în vreme ce Marele Vrăjitor gâfâia fără glas, întins alături.

Căpetenia de pace fu de părere că bărbaţii care vânaseră şerpii să-nveţe acum să plutească pe apă ca broasca şi să vâneze în apele Marelui Fluviu, într-o parte şi cealaltă a ostrovului, înarmaţi cu rogojini. Iar peştii să-i aducă seara la vizuină, la obşte. Strămoşul cel văzut îi va împărţi sălaşelor.

— Să facă băieţii grădini, să adune copăcei şi rădăcini din pădure! strigă Hi, furioasă că unele răsaduri şi o parte a pomilor erau prădaţi.

— Să meargă băieţii cu mine, să adunăm scorburile cu coropişniţi care dau ceară dulce! strigă şi Ha. Să mutăm încoace şi copacii din pădure cu frunza lată şi nuca tare!...

Puteau fi lăsate oile şi caprele numai în seama mireselor? Cine să vadă apoi de păsări, să le adune, să le hrănească, să le prăsească?

— Mamele!... strigă Hi.

Se făcu o linişte scurtă.

— Scroafele şi puii lor sunt în seama noastră! se ridică o mamă de la locul ei.

La un sân îi sugea un ţânc, la celălalt un purceluş.

Vrăjitoarea gândea la grânele cu boabe dulci din făina cărora i se coceau două pite pe zi.

Deodată se auzi în vecinătate plânsul prelung al lupoaicelor flămânde, aţâţate şi ele de mirosul peştelui fript, care străbătuse codrul.

Câţiva bărbaţi se repeziră la grămada de topoare de lângă vizuină şi porniră să alunge fiarele.

— Grăunţe mai sunt la malul de nămol? întrebă Vrăjitoarea.

Fata răspunse că la mal nu se mai afla niciun fir, dar mai erau câţiva snopi în fundul vizuinii pentru pita Strămoşului bolnav, iar oile se vor mulţumi la iarnă şi cu paie.

Căpetenia de pace vorbi şi el oamenilor în felul lui potolit, chibzuit, despre gustul bun al pitei din care nu muşcaseră niciodată, de boabele după care turma umbla cu nările-n vânt şi le spuse că ar fi nevoie de multe spice, multe spice spre a ajunge seminţiilor şi turmei măcar o jumătate dacă nu un an întreg.

Vrăjitoarea se ridică-n capul oaselor şi cu braţele-n sus, cu ochii închişi, cu trupul cutremurat de Duhul cel atotputernic, zise tare:

— Sămânţa!... Sămânţa!... Blestemată să fie gura care se va atinge de un bob. Osândită pe veci să fie mâna care nu va semăna! Usucă-se picioarele cui va călca pe locurile semănate! De somn să n-aibă parte cine se va da în lături de la muncile rânduite, de la treburile potrivite. Şi cine doi ani şi încă un an de-aci înainte se va mai atinge de oaie sau mielul ei, va fi chemat în foc viu şi flăcări mari să dea socoteală de hoţia şi lăcomia lui dinaintea marelui Duh!...

— Înapoi la munte!... bâigui Marele Vrăjitor din fund, de pe rogojină, simţind că iar se pregătea ceva în viaţa tribului împotriva datinilor.

Dar nu-l mai auzi nimeni.

Femeile, bărbaţii, bătrânii, copiii săriră de la locul lor şi ţopăiră până după miezul nopţii în jurul podelei cu idolii negricioşi. Chiuiră. Petrecură.

Ce se va mai întâmpla cu ei, cine putea prevede? Vrăjitorul menea într-un fel. Vrăjitoarea în altfel...

Oamenii nu puteau începe nimic alt, decât ceea ce-i va îndemna nevoia.

A doua zi se făcu numărătoarea sălaşelor cu bărbaţii, tinerii, femeile şi copiii în stare de a merge la o muncă.

O parte luară în seama lor îngrijirea malului cu ciorchini şi bostani, alţii înmulţirea găinilor, alţii pescuitul, alţii împletitul papurei, alţii paza turmei şi adunarea lânii spre a fi dată şi ea la împletitoare, căci la cojoace nu mai putea ajunge nimeni.

Toate miresele deveniră ţesătoare, toţi băieţii încheietori de împletitoare şi pescari.

Bărbaţii în putere scoborâră îndată la nămolul uscat din marginea Marelui Fluviu şi înarmaţi cu uriaşe ţepoaie, se pregăteau să facă-n adânc cuiburi de însămânţări. Dar le sări înainte Hi, în braţe cu un miel nou-născut şi strigă la ei din piscul malului de lut:

— Nu mai prăpădiţi boabele! Nu le aruncaţi! Că n-aveţi prea multe! Şi le arătă, scurmând în genunchi cu o mână, că nămolul uscat era însămânţat mai demult de boabele scuturate la strânsul firelor cu spic. Cum o veni iar apa peste nămol, sămânţa va încolţi şi via creşte. Numai să vie apa! Apa!...

strigă Hi ridicându-se, mutând mieluşelul alb pe celălalt braţ şi arătând spre Marele Fluviu.

Ha rămase descumpănit şi privi lung la Hi – care avea dreptate.

Boabele puteau fi duse înapoi la vizuină pentru pita Strămoşului. Dar Strămoşul poruncise şi blestemase.

„Sământa! Sământa!" îi mai sună în auz glasul ameninţător al Vrăjitoarei.

— Boabele trebuie semănate! Semănate! zise Căpetenia de pace.

— Semănate! răspunseră toţi şi priviră spre vasele mari de lut umplute cu boabe, de la picioarele lor.

Dar unde?

Ha gândi că dacă ar reteza lianele, trestia, papurele de pe toată întinderea, cu cât s-ar lărgi ogorul!... Dar trestia, papurele, lianele erau de folos, nu puteau fi înlocuite, nu trebuiau stârpite.

— În pădure! În cenuşă! E multă cenuşă, e moale!... strigă deodată unul din bărbaţii care adusese în ajun miresele.

Pentru el nămolul şi cenuşa erau la fel, fără a şti încă ce hrană îmbelşugată era cenuşa pentru tinerele rădăcini ale seminţelor încolţite.

Şi astfel, muncind în inima pădurii din zori până-n seară, săptămâni şi săptămâni de-a rândul, scormonind pământul cu ţepoaiele lor grele spre a-l amesteca bine cu cenuşa care ar fi putut fi luată şi spulberată de vânt cu toată semănătura, cele două seminţii făcură un nou ogor.

Cumplită muncă! Necunoscută până atunci de oameni, obişnuiţi numai cu viclenia uşoară a vânatului. Unora li se păru o pedeapsă – osândă rostită de Strămoşul cel văzut, de Strămoşul cel nevăzut, care le dase viaţa şi le-o putea lua înapoi.

Munceau din greu, abia feriţi de razele dogoritoare, doborâtoare ale soarelui strecurat prin frunza aproape uscată a copacilor. Sudoarea le acoperea feţele păroase şi li se scurgea în picuri mari pe întâiele brazde ale întâiului pământ muncit de trupul încordat al omului – pentru ei, pentru urmaşii lor în veac de veac. Oamenii împărţiră ogorul şi semănară boabele alese după soi şi mărime.

— Trebuie udate şi seminţele din ogor! Altfel se usucă! fu de părere Vrăjitoarea la sfatul celor două seminţii.

Căratul apei cu ajutorul vaselor, umblând din mână-n mână, de la malul Fluviului până la semănătura din codrul ars, se dovedi mult mai greu decât săpatul cu ţepoaiele, şi mai nespornic. Sământa în cenuşa fierbinte şi în pământul mereu încins de soare se putea coace şi pieiri. Câteva nopţi de-a rândul, în cântecele prelungi ale Vrăjitoarei şi femeilor, folosind toate vasele şi cele care se plămădeau încă, amândouă seminţiile se osteniră să mute o fărâmă din Marele Fluviu în inima codrului însetat.

Şi într-o asemenea noapte, pe neaşteptate, cerul păru a le veni într-ajutor.

Dinspre Apus se ridicară nori negri întinzându-se în cele patru zări ca un balaur fără cap, din sânul căruia ţâşniră fulgere cu tunete înfundate. Ploile picară la-nceput domol, călduţe, ca o dezmierdare demult aşteptată, dar până la ziuă se preschimbară în vijelie rece, cu răbufnituri de ape, bătute de vânt.

Adăposturile de sub prunişori, firave, din crengi subţiri, rogoz şi trestii, fură luate una după alta ca de o mână din văzduh şi femeile se pomeniră cu pruncii golaşi, cu miresele care încă mai zăceau, toţi sub cerul dezlănţuit. Strigară spre bărbaţii care se ghemuiseră în marginea pădurii şi cărora furtuna nu fusese în stare să le strice somnul. Dar ajutorul lor fu de prisos. În bătaia vântului şi apelor niciun adăpost nu se dovedi statornic.

Îşi aduseră aminte de sălaşele bune, înalte, încăpătoare, din cealaltă parte a văii, şi ar fi pornit-o într-acolo – dar oamenii, încredinţaţi de folosul pescuitului, de bunătatea fructelor şi legumelor, nu se îndurau să mai părăsească locul: poate că vijelia se va potoli curând, vântul va cădea, ploile vor conteni.

Dar vântul furios, cu miile lui de bice de apă nu se linişti. Ba a doua zi, în lumina cenuşie ca un amurg fără sfârşit, norii se rostogoliră dinspre munţii Apusului atât de negri şi vineţi că păreau a se prăbuşi cu totul sub greutatea potopului pe care-l cărau asupra văii Marelui Fluviu.

Şi-n locul picăturilor de apă, oamenii ciuciţi sub copaci, înghesuiţi unii în alţii, dârdâind de frig, se pomeniră în cap cu o ploaie de pietre îngheţate – o răpăitură de grindină care-i sili s-o rupă la fugă. Nu se mai gândiră nici la peştele de fiecare zi, nici la gustoasele fructe şi legume. Fugeau toţi, bătrâni, copii, fete, bărbaţi, pe urma femeilor.

— La sălaşe! La sălaşe! strigară femeile întorcând capul şiruind de apă, către bărbaţii obişnuiţi să le urmeze.

În vizuină Marele Vrăjitor horcăia. Vrăjitoarea îl descânta fără folos. Duhul care-l cuprinsese, de-aci înainte nu-i va mai da drumul.

De câteva ori, paznicii răzbiţi de ploaie şi de loviturile pietrelor din cer încercară a se adăposti la gura vizuinii, dar Vrăjitoarea îi afurisi cu glas ascuţit şi aruncă spre ei tăciuni aprinşi. Unul câte unul părăsiră locul şi se luară după seminţiile fugite. Valea se umpluse de apă. Nămolurile înmuiate înecară stufărişul, ridicându-se pe mal până la poalele livezii. Limba de pământ din zare nu se mai vedea: o acoperiseră nămolurile, apa.

Fata şi băiatul rămaseră descumpăniţi, în bătaia ploii, văzând femeile cu obştea după ele în goană spre sălaşe. Cine va ocroti grădinile, colinele cu pomi de năvala tot mai furioasă a valurilor de nămol, urcând ca o fiară pe brânci costişea roditoare?

Băiatul şi fata se puseră singuri pe lucru.

— Iar plânge lupul... zise fata împletind de zor la gardul din vale, în vreme ce băiatul, în ploaie, cu un ciocan greu de piatră lovea gâfâind într-un par înfipt, la capătul unui şir de pari.

— Ce tot spui? Nu se aude!... îi strigă băiatul cu ciocanul ridicat, gata să lovească.

— Lupul! Lupul! strigă şi fata spre el, ştergându-şi cu o mână ploaia de pe faţa care-i încurca genele şi vederea. Iar plânge lupul! E pe-aproape!

Băiatul nu mai răspunse. Îşi văzu de munca lui.

Fata ştia că vreo câţiva din haita de lupi, cărora pietrarii le tăiaseră calea, fuseseră doborâţi de suliţele bărbaţilor, bucuroşi de a mai vâna. Scăpase o lupoaică tânără, mai sprintenă, cu doi pui, ascunsă-n cine ştie ce scorbură, în vreme ce urmăritorii o căutaseră departe. Plângea... Plângea de foame şi frig... Plângea de singurătate... gândi fata. Plângea de mila ei şi a puilor... Avea şi ea un suflet, lupoaica, suflet de mamă...

Băiatul lăsă ciocanul, apucă un topor şi porni în ploaie spre pădure să taie alţi ţăruşi.

Fata, care împletea cu genunchii în noroi, zise, fără a se ridica, privind în sus, cu ochii micşoraţi de bătaia ploii sau poate de sfială:

— Ha... Lupoaica are şi ea un Duh... Duh de mamă... Vezi că e o grămadă de oase şi capete de peşti, nu departe de copacii orăteniilor. Am văzut că nu s-au atins de ele. Adună şi aruncă-le mai încolo, în pădure, dincotro se aude plânsul mamei... Şi lăsând capul în piept, şopti cu durere şi ruşine: Ha... Nu pot suferi plânsul mamei... Nu pot! Îmi vine să plâng şi eu...

Băiatul nu se miră de purtarea şi simţirile fetei. El le cunoştea bine. Erau simţirile lor de-atunci, ascunşi în vizuina din munte unde crescuseră de mici aproape numai în tovărăşia vieţuitoarelor zise sălbatice, din care unele se arătaseră atât de blajine, de jucăuşe, de prietenoase.

Zadarnică fu munca şi strădania în ploaie a celor doi tineri. A treia zi a potopului, când ieşiră din pădure, de sub copacii orăteniilor unde se adăpostiseră, zăriră pârleazul de împletituri plutind pe apa înnoroiată care înecase toate grădinile şi lovea acum în copăceii de pe colină. Cum de nu fusese încă înecată vizuina?

Tinerii dădură fuga. În vizuină nimeni. Vrăjitoarea între timp luase leşul în cârcă şi în puterea nopţii, cântând a jale cu glas mare, pornise şi ea către sălaşe. Lăsase în urmă idolii de piatră neagră şi penele de cocoş ale răposatului.

— Ce mai căutăm noi aici? făcu băiatul cu ochii pierduţi pe întinderea apei din care ici-colo mai răsăreau câteva pămătufuri de trestie. Hai la mamele noastre, Hi, la sălaşe! Poate că nu ne mai alungă nimeni de-acolo!

Fata simţi că i se urcă deodată tot sângele în obraz şi o furie surdă începu să-i cutremure mădularele. Niciodată nu-i trecuse prin minte că ar trebui sau ar putea să părăsească locurile acestea, grădinile, livezile, păşunile, nămolurile cu grâne, apele cu peşti, copacii cu găinuşe, cocoşeii cântători. Cu pumnii s-ar fi aruncat asupra băiatului dacă nu l-ar fi văzut atât de abătut, nesigur, rătăcit.

Îl părăsi, trecând înainte, cu nămolul până la genunchi, spre colină. Dar întoarse îndată capul spre el şi arătă cu mâna departe:

— Du-te! Du-te! La sălaşe! Acolo!

Şi-şi văzu de drum. Dar o rupse deodată la fugă, împleticindu-se în noroaie, dând strigăte. Zărise turma care fusese lăsată în paza câtorva băieţi la malul de lut, în ocolul adăpostit din marginea Marelui Fluviu.

Flăcăii răbdaseră o vreme, apoi speriaţi de furtună, îngheţaţi de ploaie şi grindină, luară fiecare-n cârcă un ţap şi un berbec ocrotitor şi fugiră pe prundişul Fluviului, ocolind valea cu stuf, către sălaşele cunoscute.

Turma urca acum încet colina dinspre Răsărit, urmând, înghesuită, un ţap bătrân cu coarne lungi şi bărbiţa şiruind de apă.

Fata rupse o nuieluşă dintr-un prun, mână turma ocolind colina spre a duce-o în adăpostul pădurii.

Băiatul îi ieşi înainte. Cu o nuieluşă în mână ajută şi el fetei să adune puţinele oi, puţinele capre.

Îi fu ruşine s-o lase pe Hi singură.

Nu mai fugi la mame, la sălaşe, către care inima îi dăduse brânci.

Ploaia stătu deodată. Apele noroioase pe-ncetul începură a se retrage.

Hi râse, bătu din palme, ridică din nou faţa în lumina soarelui cald.

Băiatul rămase întunecat, încruntat multe zile, furios pe el şi pe nestatornicia lui.

MORTUL ÎN COPAC

Când s-a aflat la sălaşe că Strămoşul cel văzut, după câteva călătorii cu întoarceri, se dusese pentru totdeauna, toţi încremeniră. Bărbaţii se pregăteau să plece la pescuit, băieţii la grădini şi livezi, fetele la împletitoare, cioplitorii la groapa cu piatră. Femeile aprinseseră focurile pentru fierturile hrănitoare şi le stinseră numaidecât. În tăcerea care se lăsase, valea, pădurea răsunau de bocete.

Vrăjitoarea, la picioarele podelei pe care zăcea mortul cu coarnele ridicate parcă acum de-a dreptul din frunte, cu ochii mari, albi, sticlind în faţa înnegrită de vechi straturi de funingine, împodobit cu toate penele colorate, alături de idolii de piatră neagră, ciucită, aprinse buruieni mirositoare ca să mai alunge duhoarea mortului.

Nu se mai îndoia nimeni că dacă potopul încetase, nămolurile se trăseseră înapoi în vechile vaduri, fusese de ajutor Marele Vrăjitor care plecase şi-nduplecase Strămoşul nevăzut. Plecase să nu se mai întoarcă.

După vechile datini din munţi, înainte de unirea cu seminţia Ţapului, oamenii Berbecului, când adormeau pentru totdeauna şi nu mai aveau nevoie de hrană, erau arşi, iar cenuşa spulberată în bătaia vântului, ca Duhul furios să caute, să nu mai găsească leşul şi astfel să nu mai bântuie cu răutatea lui pe cei rămaşi în viaţă. Strămoşul Ţapului mai blajin veni cu datina lui. Mortul era dezgolit, spălat bine şi uns cu lut albicios dacă era femeie, cu lut roşiatic dacă era bărbat, preumblat de către Marele Vrăjitor şi Vrăjitoare pe la fiecare sălaş îndatorat a aduce mortului bucatele cele mai gustoase spre a-l îmblânzi în răutatea lui. Apoi era îngropat şezând, ca să rămână de-a pururi cu capul în sus, pentru a primi cu uşurinţă şi a putea sta de vorbă cu Duhul lui din văzduh.

Vrăjitoarea ar fi trebuit şi ea, împreună cu cei patru purtători, să-l urmeze în lumea Duhurilor, arşi sau îngropaţi de vii.

În jurul podelei, femeile se ciorovăiră câteva seri. Bărbaţii mai la o parte tăceau încruntaţi. Femeile din seminţia Berbecului cerură împlinirea datinei – înmormântarea Marelui Vrăjitor şi a celor apropiaţi lui. Muierile din seminţia Ţapului strigară că nu puteau rămâne fără Strămoş văzut! Şi femeia care ajuta Vrăjitoarei la alegerea şi fierberea buruienilor găsi un mijloc de a stinge cearta: să nu plece dintre ei nici Strămoşul văzut al Berbecului, să nu-l urmeze nici Strămoşul văzut al Ţapului, ci să rămâie mortul de-a pururi în mijlocul sălaşelor.

— Nu v-am spus că am o soră păstrată de seminţia Pisicii Sălbatice care locuieşte în sălaşe deasupra apelor? strigă ea cu necaz.

— Aşa e! Ne-a spus! Ne-a spus! adeveri blajin, împăciuitor Căpetenia de pace, care nu prea vedea cum se vor împăca femeile între ele, căci în seama lor era dintotdeauna spălarea, văpsirea, îngrijirea morţilor. Aşa e! Adesea ne-a spus ea că are o soră păstrată de seminţia Pisicii Sălbatice! mai întări Căpetenia.

Femeia oftă uşurată şi urmă cu glasul ridicat, aproape poruncitor, ca nimeni să nu se mai poată împotrivi:

— Acolo, la seminţia de pe ape, îmi spunea sora mea că mortul nu e îndepărtat, nu e alungat, ci de-a pururi păstrat între ei.

...Nu prea era de crezut. Se ştie că morţii sunt răi.

Să fi fost numai o viclenie?

Femeile din seminţia Berbecului înapoia cărora, mai după copaci, înarmaţi cu suliţe şi topoare, se ciuciseră bărbaţii lor, strigară că era viclenie căci mortul tot va putrezi şi va pieri curând dintre ei.

— Mortul putrezeşte şi miroase! Pe urmă piere cu desăvârşire, se face praf şi pulbere!

Femeia care cunoştea datina seminţiei de pe lacuri se ridică şi cu o pană albă primită într-ascuns din mâna Vrăjitoarei, făcu un semn deasupra capului, să fie bine văzută de bărbaţii înarmaţi ai seminţiei ei.

Apoi se aşeză la loc, cu picioarele sub ea şi-i lămuri:

— Vă spun datina străveche şi adevărată a seminţiei de pe lacuri. La ei nu putrezeşte nimeni. Mortul, golit de măruntaie, umplut cu lut, cusut la loc, pus la uscat şi pe urmă afumat, rămâne întreg aşa cum îl ştim toţi. Dacă îngropăm Strămoşul cel văzut al Berbecului, Duhul cel nevăzut îl va căuta şi-l va găsi poate. Dar dacă nu-l va găsi?

— Dar dacă nu-l va găsi? zise şi Vrăjitoarea, dând mereu din cap, potrivindu-şi când şi când penele albe mişcate de la locul lor.

— Căci s-ar putea să nu-l găsească! Aşa e? urmă femeia.

Nu răspunse nimeni. Isteţimea îi era prea bine cunoscută, atât de cunoscută că-n cele două seminţii mergea vorba că şi adevărul în gura ei devenea minciună. Dar ea urmă:

— ...Încât mai bine ar fi, spre a nu cădea în păcat şi a ne pomeni iar cu vreo năpastă din care să nu mai scape niciunul din noi, să folosim întâi datina străveche şi păstrată cu teamă, a oamenilor Pisicii Sălbatice. Să uscăm, să afumăm pe Strămoşul văzut al Berbecului. Să-l păstrăm în mijlocul nostru. Duhul lui ne va ocroti. Dacă Duhul lui, supărat, va turba şi ne va muşca, vom trece la datina noastră şi-l vom îngropa dimpreună cu toţi ai lui. Să-i îngropăm atunci pe toţi! Atunci să-i îngropăm!

Nici de data aceasta nu răspunse nimeni. Se auzi într-un târziu glasul unei femei tinere:

— Să-ntrebăm şi pe bărbaţii noştri. Să auzim, ei ce spun?

Dar ideea păru atât de jignitoare şi ruşinoasă, că tânăra femeie se pomeni în cap cu uscături şi bolovani. Ce puteau şti bărbaţii în această treabă femeiască? Ei să alerge după vânat, să sape pământul, că celelalte treburi le împlinesc femeile! La rânduiala morţilor numai ele se pricep.

Bărbaţii, mai la o parte, ascunzându-şi armele, tăceau într-adevăr. Căpetenia de pace, rezemată într-o cracă desfrunzită, se strecura de la o seminţie la alta, îndemnând bărbaţii să nu se încaiere înainte de vreme, să aştepte să vadă ce vor spune femeile spre a lua cu toţi o hotărâre.

Abia în sfatul serii următoare, femeile din seminţia Ţapului, ascultând de cuvintele chibzuite ale Căpeteniilor, se lăsară înduplecate să-ncerce întâi şi felul de înmormântare obişnuit la cei care locuiau pe ape. Să se-ncerce! Şi nu multă vreme; numai o vară şi o iarnă şi încă o vară!

Mortul fu spălat de câteva bătrâne, despicat, curăţat de măruntaie ca un berbec mai mare, umplut cu lut şi buruieni mirositoare. După ce fu lăsat în bătaia soarelui şi vântului pe podeaua descoperită şi afumat bine cu frunze de ferigă trei zile şi trei nopţi, fu cusut la loc.

Apoi fu dus cu mare alai pe o targă de crengi în cântecele voioase ale fetelor-mirese, în vreme ce băieţii săreau şi băteau cu putere tobele de lemn, iar Vrăjitoarea împărţea tuturor surâsuri binevoitoare. Alaiul se opri în cercul celor două rânduri de sălaşe.

Aci se afla un stejar bătrân.

Mortul fu bine învelit în rogojini groase, ca să nu-l ajungă ploaia. Doi din vajnicii purtători se urcară în copac unde primiră mortul ridicat de braţele voinice ale celorlalţi doi şi unde fu bine legat şi înţepenit, ca să nu fugă.

O bucurie năvalnică aprinse ochii tuturor. Aveau acum Duhul ocrotitor în mijlocul lor! Feriţi erau de-a pururi de urşii, de lupii care nu vor mai cuteza a se apropia de aceste sălaşe, înfricoşaţi şi alungaţi de Puterea nevăzută care le va ieşi întru întâmpinare! Feriţi erau de molimile clocite, de miasmele pădurii! Poate că se vor ivi acum iar în nămolurile proaspete târâtoarele cărnoase şi grase, ca oamenii vânând cu uşurinţă, să fie iertaţi de munca atât de crâncenă a pământului care soarbe şi istoveşte toate puterile! Şi iar vor avea răgazul să salte flăcăii dinaintea sălaşului fetelor-mirese, bărbaţii, de acum înainte îndestulaţi, să joace în jurul copacului cu afumătura ocrotitoare!

Fetele se dădură la o parte şi priviră numai printre degete, cum cere buna-cuviinţă. Mamele ieşiră din sălaşe cu vasele pline de fierturi gustoase, cu peşte fript şi cu roade culese din livezile de la cealaltă margine. Se ospătară cu toţii. Apoi bărbaţii puseră mâna pe topoare unii, pe suliţe alţii, le

ridicară şi lovind pământul cu piciorul, făcură hora chiuind în jurul mortului ascuns sus în rogojini.

La poalele copacului, Vrăjitoarea cu picioarele sub ea, şezând drept, duse la nas o frunză de iasomie cu mireasmă iute şi trăgând cu coada ochiului la dănţuitori, da din capul fără coarne, încununat acum numai cu pene albe.

Mare însă fu dezamăgirea când bărbaţii care străbătură câteva zile noroaiele lacului, dospind iar în bătaia soarelui, nu mai dădură de nicio târâtoare. Stârpite erau şi stârpite rămăseseră, iar mortul din copac se pare că nu avea nicio putere asupra şerpilor mari din lacurile depărtate, să le momească a se târî încoace şi a oua în nămolurile Marelui Fluviu.

Ba către toamnă sălaşele fură năpădite şi de un soi de ţânţari repezi şi mari cât nişte cocoşi înţepători, lăsând pielea înroşită, îmbrobonită, acoperindu-se apoi de buboaie negre, sângerânde. Scăpară de molimă numai fetele ascunse în adăpostul sălaşelor.

Să fi fost o răzbunare a mortului din copac? Aşa şopteau muierile şi bătrânele din seminţia Berbecului şi cerură la un sfat, ţipând, întoarcerea la datina veche, înmormântarea Strămoşului din rogojină, dimpreună cu toţi ai lui – fără a mai aştepta venirea sorocului încuviinţat.

Dar Vrăjitoarea, lângă idolii de piatră, pe podeaua adusă în mijlocul sălaşelor dinaintea copacului, strigă şi ea, se boci, se bătu cu pumnii în piept, împodobi pietrele negre cu penele albe şi penele colorate, apoi se-ntoarse către femeile neliniştite cerându-le răgazul unei nopţi şi al unei zile, pentru a chema Duhul mortului şi a-i afla voia.

În seara următoare ea le istorisi cu de-amănuntul tot ce aflase. Duhul mortului nu se mai găsea în copac, ci numai leşul. Duhul era plecat departe – şi când se va întoarce, oare cine putea şti? Din această pricină cutezaseră ţânţarii să-şi lase cuiburile din papuri, să se abată asupra sălaşelor, să muşte, să înţepe, să sugă sângele. Dar de îndată ce Duhul se va întoarce în rogojina lui, vor pieri ţânţarii toţi. Şi va fi atunci mare belşug de carne, căci Duhul va aduce cu sine de pe străine meleaguri ouă de un soi nou din care vor ieşi şerpi şi mai mari, şi mai graşi decât cei vânaţi mai înainte. Numai să aibă seminţiile răbdare. Căci de nu-şi va găsi Duhul hoitul în copac, el va zbura de-aci, nu se va mai întoarce niciodată şi va lăsa pe necredincioşi pradă foamei, care e o molimă neîntreruptă.

Porunci apoi, spre stârpirea ţânţarilor, ca toată papura şi trestia din larga vale să fie dată pradă focului acest an, precum de mai multă vreme o văzuse arzând departe, în vecinătatea vizuinii şi grădinilor din margine.

Iar idolii de piatră i-au şoptit că nu mai doresc şi li s-a făcut lehamite de morcovi fierţi. De-aci înainte, ca să nu plece şi ei aiurea, să le aducă femeile dimineaţa lapte de capră crud sau fiert, la amiaz lapte de oaie prins, iar

seara peşte fript şi zeamă de aguridă gălbuie în oală descântată, ţinută până a dat zeama-n must.

Le plac idolilor şi prunele băşicate, dar nu prea multe căci dau durere-n pântece.

CÂINELE, PRIETENUL CREDINCIOS

Toamna fu scurtă și cam secetoasă. Dar în calea lor spre grădini și colinele de pomi, spre pescuit, oamenii văzură că din pământul amestecat cu cenușă se-nălțară fire de grâu, orz, ovăz și mei. Era un covor verde-gălbui pe care pădurea din margine îl ocrotea de vânturile prea puternice.

Mult mai înalte însă dădură lanurile din nămolul acum uscat de la malul Marelui Fluviu, în care oile scăpate adesea de sub privegherea băieților, duși la trecerea înotului, pășteau cu nesaț.

Luncile de papură și trestie fuseseră arse aproape cu totul. Nămolul gras și rodnic se întindea acum de la o zare la alta, adăstând parcă și el sămânța grânelor.

Fetele la împletitoare băteau acum firul de lână în locul papurei, iar femeile coseau copiilor învelitori moi. Începură a se înveli în fote și a-și ocroti capul în tulpane scurte. Curând învățară să le dea culori scoase din rădăcini și buruieni fierte.

Pescuitul nu era întotdeauna prea îmbelșugat, dar femeile sileau bărbații să se îndestuleze și cu fierturi de legume. Și cum bărbații tot mai tăiau într-ascuns câte un cocoșel, câte o găinușă, femeile puseră miresele închise în sălașe să privegheze clocitul și să crească puii cu îngrijire, puii de găină, puii de gâște și de rațe.

La vizuina din margine, unde seara după plecarea țesătoarelor și pescarilor, băiatul și fata rămâneau de pază singuri, se ivi o nouă pacoste: vulpi flămânde; pesemne simțiră din depărtare mirosul cuiburilor și orăteniilor. Fetei i se păru într-o dimineață că lipseau câteva găinușe albe, un cocoșel și o gâscă pusă pe ouă într-un coș cu paie, ascuns într-un tufiș.

— Să fi fugit de la noi?... întrebă fata.

— Poate... Dar n-aș crede, răspunse băiatul. Și ridică de la rădăcina unui copac, în care se aflau între ramuri câteva cuiburi, penele colorate, răvășite ale cocoșelului.

— Aici a fost o bătălie, zise băiatul pe gânduri. Și privind fata drept în ochi întrebă: Nu cumva lupoaica? Lupoaica ta?

Fata se simți deodată vinovată. Ea îndemnase pe Ha să potolească mereu foamea lupoaicei, și fiara se aciuase de-a binelea, adăstând cu ochi mari, hămesiți, aproape în fiecare seară hrană din mâna omului. Uneori nu se arăta câte o săptămână. Găsea poate aiurea altă hrană sau își avea puii ascunși în cine știe ce scorbură depărtată. Rămăsese odată mai multă vreme alături de oameni, după o luptă, când se întorsese cu o labă betejită.

— Lupoaica nu se poate urca în copac la orătenii! zise deodată fata. Altă jivină s-a urcat la orătenii! Altă jivină!

După o clipă de gândire, băiatul răspunse rar:

— Nu era nevoie să se urce în copac... Era de ajuns să pândească la revărsatul zorilor, când păsările sar jos.

O găinuşă nu era pagubă mare. Dar ocolul turmei de alături lupoaica îl putea sări cu uşurinţă. Şi oaia era mai mare şi mai gustoasă decât un cocoşel.

— De mirare că nu s-a dat încă la turmă, şopti băiatul ca pentru el. Apoi cu glas mânios: Alungă lupoaica ta, Hi, sau o pândesc şi o întind lată cu securea!

Curând taina se dete pe faţă. Într-un revărsat de zori fură treziţi de lătrături scurte în marginea pădurii, de gârâitul găinuşelor şi bătaia din aripi a cocoşului.

Cu o suliţă şi un topor în mâini, băiatul se repezi să mai prindă lupoaica albă asupra nelegiuirii ei. În ajun o îndestulase însuşi aruncându-i două oale cu resturi de peşte şi oase de orătenii.

Fata cu inima strânsă se luă după el.

Sub cuiburile orăteniilor nimeriră la o încăierare neaşteptată: lupoaica sfâşiind cu colţii şi ghearele o vulpe tăvălită în pământul şi frunzişul răscolit. Vulpea căuta să scape, lovind cu colţii mici în blana prea lăţoasă a fiarei albe.

La apropierea omului se sperie şi lupoaica. O rupse la fugă într-o parte, lăsând să-i scape vulpea. Vulpea pieri numaidecât în adâncul pădurii. Dar lupoaica, oprindu-se deodată, privi înapoi dând din coadă spre bunii ei prieteni.

— Hihihi! râse fata bătând din palme.

Băiatul râse şi el niţel mai târziu, cam nedumerit, cu armele-n mâini.

În ziua aceea câţiva bărbaţi cu suliţe, bucuroşi de vânat, bătură pădurea în lung şi-n lat în căutarea vulpii hoaţe, dar nu dădură nici peste ea, nici peste ascunzişul ei. S-ar fi ospătat şi din carnea lupoaicei – dar parcă intrase şi ea în pământ.

La cină tinerii nu încetară de a râde, amintindu-şi de întâmplarea din zori, de ciudata apucătură a lupoaicei, care de bună seamă trebuie să fi fost şi ea tot atât de ahtiată de carne caldă de pasăre ca şi vulpea. Apoi flăcăul zise, mai mult în glumă:

— Dacă e aşa, Hi, am putea pune lupoaica flămândă să ne păzească toată gospodăria! Hahaha!...

Dar fata răspunse liniştită, ridicându-se de lângă focul unde fiersese bucatele:

— Dacă-i împletim şi ei un adăpost, înapoia ocolului, ar face pază şi la turmă şi la orătenii. Să-i dăm numai să mănânce mai bine, să-i punem alături şi o oală cu apă.

Băiatul o privi îndelung, socotind că fusese numai o vorbă de haz.

Fata însă nu râse.

De atunci luară obiceiul să pună hrană lupoaicei la locul ştiut de două ori pe zi.

Dar după ce căzu întâia zăpadă, acoperind pădurea cu veşmânt alb, ascunzând potecile şi preschimbând tufişele în arătări la fel una cu cealaltă, lupoaica se rătăci de câteva ori prin ninsori. Apoi nu se mai depărtă de gardul grădinii din fund. O găsiră odată dârdâind de frig în blana-i albă, miţoasă, acoperind cu labele doi pui adormiţi, şi mai albi, şi mai lăţoşi. Nu se mai sperie deloc de apropierea oamenilor şi privi blajină în sus, la flăcăul şi fata care împleteau adăpost de nuiele şi frunze în copaci, orăteniilor, iar jos, alături de copaci, raţelor şi gâştelor înmulţite în timpul verii.

— Şi-a adus şi puii... zise Hi cu toporaşul de piatră în mână, cu un braţ de nuiele la piept, îndreptându-se cu piciorul gol, prin zăpada rece spre vizuină. Nu crezi că le-o fi şi lor frig?... întrebă după o vreme, oprindu-se şi întorcând capul spre flăcăul care ei urma.

Flăcăul nu răspunse, dar ziua următoare bătu câţiva ţăruşi şi împleti un adăpost şi lupoaicei.

Soarta nu-i fu tot atât de blajină ca firea ei, schimbată acum aproape cu totul de vecinătatea şi bunătatea omului.

În toiul iernii, un soi de lupi cenuşii, prelungi, aproape fără păr, cu urechile ascuţite şi ochii roşii ca tăciunele aprins, mânaţi de o foame fără milă, dădură de câteva ori năvală în puterea nopţii asupra turmei din ocol. Sfâşiară şi fugiră cu vreo două animale, fără ca chiuiturile fetei şi flăcăului să-i fi speriat prea mult. Cu rândul, bărbaţi înarmaţi fură puşi de pază, ciuciţi în blană de oaie, în jurul câtorva focuri.

De ocol lupii cenuşii nu se mai apropiară, dar câţiva mai îndrăzneţi şi poate mai flămânzi se apropiară de adăpostul păsărilor strecurându-se pe nesimţite. Dădură aci de lupoaica albă şi puii ei, care făceau de pază. Ea se repezi furioasă şi muşcă deodată din ceafa lupului care vârâse botul la raţe. Hămăituri întâi, apoi lătrături furioase şi bufniturile fiarelor încăierate atraseră luarea-aminte a oamenilor. Flăcăul şi fata, paznicii găsiră orăteniile neatinse, lupii înfricoşaţi gonind spre fundul pădurii. Cu o labă frântă şi pântecul sfâşiat, cu ochii mari deschişi, neclintiţi, cu limba atârnând între colţi, lupoaica albă zăcea în zăpada spulberată şi mânjită de sângele ei. O priviră îndelung. Paznicii nu pricepeau deloc ce se petrecuse...

— Au ucis-o lupii cenuşii, zise flăcăul scurt.

— Nu cumva se mănâncă şi lupii între ei? făcu un paznic.

— Lupoaica albă nu i-a lăsat să se apropie de păsări, zise fata cu lacrimi în glas.

Paznicii ar fi râs de asemenea cuvinte, dacă n-ar fi văzut părerea de rău a fetei.

Unul ridică lupoaica de o labă, o aruncă pe umăr şi porni mai încolo după un tufiş, s-o jupoaie. Aşa piele miţoasă nu se afla pe toate drumurile.

Şi după aceea, paznicii roaseră carnea friptă de pe oase până la ziuă în jurul focului, la ocolul turmei.

La înapoiere până la vizuină, fata îşi ţinu lacrimile. Apoi îşi duse o palmă la ochi, lăsă capul în piept şi flăcăul văzu că umerii fetei începură a se cutremura.

— Plângi după o fiară?... întrebă încet, îndurerat totuşi şi el de pierderea lupoaicei.

— Nu mai era fiară, Ha, era aşa ca noi... nu ştiu cum să spun... Nu mai era lup... Trebuie alt cuvânt...

Apoi aducându-şi deodată aminte, o rupse la fugă înapoi, prin grădina înzăpezită.

În curând se-ntoarse şi intră în vizuina caldă în braţe cu puii albi ai căţelei.

ZEIŢA ALBĂ: VACA

În acel început de iarnă se ivi pe neaşteptate, pe-nserat, bătrânelul priceput în graiul semnelor pe degete şi al nodurilor, dar nu şi baba cu Duhul plin de descântece, care cu vreo câţiva ani mai înainte plecase în taină să aducă de la seminţiile din Răsărit datina – dacă se afla – a păstrării cărunţilor în viaţă.

Când ajunse la grădinile ninse din margine, flăcăul şi fata îl zăriră mai mult golaş, trăgând binişor printre copacii de pe coline, de o frânghioară, o ciudată fiară cu coarne, acoperită bine pe spate cu două blăni de oaie. Pe urmele ei săreau două fiare mici, asemănătoare, învelite în rogojini. Şi mult înapoi, sprijinindu-se într-un toiag înalt cu mâner încovoiat, un om grăsun înveşmântat în împletituri cu dungi albe, cu dungi roşii, în cap cu o căciuliţă de blană de lup.

Cu toţii intrară în vizuină să se mai încălzească. Fata le fierse o oală de lapte de capră în vreme ce flăcăul dete fuga la sălaş spre a vesti ciudata întâmplare.

Ciucit dinaintea focului, străinul grăsun îşi scoase căciula, şi fata băgă de seamă că părul lipsea cu totul, fiind bine răzuit pretutindeni, iar chipul, lui de culoarea lutului ars nu purta niciun fel de culori. Bea laptele pe îndelete şi nu scotea un cuvânt.

Bătrânelul desprinse blănurile de oaie de pe spinarea fiarei cu coarne. Era albă toată şi privea cu blajinătate în jur. Avea ochi frumoşi, iubitori, parcă niţeluş trişti. Fiarele mai mici, puii ei pesemne, se repeziră flămânzi la sfârcurile lungi ale ugerului sec. Ea întoarse capul spre ei, mugi uşor:

— Muu... Muu...

Şi îi linse repede, până unde ajunse cu limba-i mare şi roşie.

— Ea ce mănâncă? Ce să-i dau? întrebă fata pe bătrânel. Sunt aici, în fundul vizuinii câţiva snopi cu boabe în spic, pe care le păstrăm pentru oi.

— Dacă aveţi paie cu boabe în spic, e bine! e bine! chicoti bătrânelul. C-am ţinut biata vacă numai cu buruienile care ne-au ieşit în cale.

Puse deoparte oala cu lapte şi cu dosul mâinii şterse gura în care năpădiseră firele de păr ale obrazului demult nerăzuit şi – se vedea bine – nesulemenit în culori.

Fata dezlegă un snop mic de grâne sub botul vacii. Ba le adulmecă pofticioasă cu nările trandafirii, mari deschise, mai afână snopul cu o copită, apucă repede cu buzele moi, mari, negricioase şi începu să mestece de zor.

Viţeii, unul alb şi altul roşcovan, la foşnetul paielor, lăsară ugerul şi se repeziră şi ei spre botul mamei.

Străinul cu împletiturile dungate şi pielea capului răzuit ridică domol făptura-i grăsună şi trecând la botul vacii, vârî capul unuia din viţei în oala cu lapte pe care o ţinu bine cu amândouă mâinile. Apoi arătă cu o ridicare scurtă a bărbiei rotunde viţelul roşcovan.

Fata înţelese. Luă oala cu lapte din mâna bătrânelului şi hrăni celălalt viţel.

Cât lipăi pe fund limba lui neastâmpărată, fata râse încet, neîntrerupt.

Curând se ivi gâfâind Căpetenia de luptă cu flăcăul şi câteva muieri speriate, care se împotriveau să intre străinul cu fiara albă şi puii ei în sălaşele seminţiilor. Se temeau de o viclenie, de răzbunarea Duhului pierit al mortului din rogojini, rămas neîngropat.

Înconjurară vaca şi viţeii.

Vaca ridică încet capul din paie, privi clipind arar la cei veniţi şi lacomă, vârî iar botul în paiele cu spice gustoase.

— Nu muşcă? Nu duhneşte otravă? întrebară muierile.

Bătrânelul râse încet, apoi se răsti furios:

— N-am bătut eu atâtea drumuri ale pământului, până la Marea cea mare şi fără capăt, ca să aduc cu mine o fiară muşcătoare ca porcul mistreţ, otrăvitoare ca şerpii din nămoluri!

Tăcu. Îşi mai şterse o dată stufărişul de păr al gurii şi zise Căpeteniei:

— Nu se simte? Nu se vede? Şi strigă, ridicând braţul: E o Zeiţă! Apoi către femeile înmărmurite: Vă adeveresc eu şi străinul aci de faţă, că e Zeiţă! Se potoli îndată şi urmă cu bunătate: E Duhul văzut care a zămislit lumea cu tot ce se vede şi nu se vede. E Zeiţă! Şi arătând vaca albă care ridică iar ochii ei drăgăstoşi spre oamenii adunaţi în jur: Ea a zămislit lumea cu tot ce se vede şi nu se vede. Adevereşte şi străinul acesta pe care l-am înduplecat să vie până la seminţiile noastre neştiutoare, să ne-o dăruiască şi să ne-nveţe.

Căpetenia de luptă, care se rezemase în mânerul toporului, îl ridică deodată pe umăr şi zise din toate puterile:

— În lături! Nu se atinge nimeni de Zeiţă!... Şi mai bine ar fi să-ntoarcem ochii de la ea, să n-o mânjim şi supărăm cu necurăţeniile suflării noastre. În lături!... mai răcni o dată.

Cu mâinile puse pe gură să-şi oprească duhul necurat, femeile se deteră un pas înapoi, înfricoşate, smerite.

Toţi priviră în tăcere frumoasa vacă şi viţeii ei, cu boturile fragede încurcate în paie.

Apoi vaca se bălegă.

Străinul se ridică de la locul lui, adună cu luare-aminte şi vârî în desaga de pe umăr balega aburindă.

Pe neaşteptate se ivi şi Căpetenia de pace, încotoşmănată în împletituri de papură, cu moţul tremurând în vârful capului, încărcat de chiciură, care în căldura vizuinii se topi pe dată. Picurii reci îi curseră de-a lungul nasului, cuprins într-un cerc roşu şi unul negru.

Aducea o veste neaşteptată: Vrăjitoarea aflase de sosirea străinului cu vaca şi viţeii, pe care de altminteri îl adăsta de câteva zile, după visele din urmă, şi dorea să-l vadă, să vorbească împreună numaidecât. Noutatea neliniştise şi cele două seminţii care, fără a fi chemate cu sunetul cornului de os, se şi adunaseră în jurul sălaşului cu idoli.

Străinul socotise că va înnopta în vizuină şi mare-i fu mirarea când bătrânelul îl lămuri cu semne şi câteva cuvinte în graiul priceput numai de ei amândoi că sălaşul cu idoli al seminţiilor se afla de partea cealaltă a văii şi că acolo era adăstat cu mare nerăbdare de Strămoşul văzut al Ţapului, care vorbeşte acum şi în numele Duhului nevăzut al Berbecului.

Străinul ar fi lăsat vaca în vizuină laolaltă cu viţeii, prea osteniţi după greul şi lungul drum pe care-l băteau de atâtea Luni Noi. Dar bătrânelul îl încredinţă cu glas mare că fără Zeiţă nu l-ar crede nimeni şi ar fi luat drept un duşman strecurat cu gând de iscoadă.

Porniră astfel iar în puterea nopţii, umezită acum de o ceaţă rece, pe poteca din marginea pădurii, bătrânelul înainte, trăgând vaca de frânghie şi chemând cu glas prietenos şi viţeii pe care-i mâna din urmă străinul cel rotofei, întovărăşit mai de departe cu sfială de femeile şi Căpeteniile celor două seminţii.

Într-unul din şanţuri ardea de jur-împrejurul sălaşului un foc potolit. Noii veniţi trecură podeţul, unde-i adăsta mulţimea uimită, înfricoşată de ivirea acestei ciudate făpturi albe, care parcă lumina bezna din jur, cu coarnele încovoiate unul către celălalt, fiecare ca o lună nouă, iar în spinare cu blăni groase, urmată de pui, albul şi roşcovanul.

În sălaşul din mijloc al Vrăjitoarei, străinul rotund şi îndesat se înclină dinaintea idolilor fără a-şi scoate căciuliţa de blană de lup şi fără a lăsa din mână toiagul înalt cu mânerul încovoiat. Se înclină apoi şi dinaintea focului de pe vatra de lut de lângă intrare, în vreme ce bătrânelul şoptea Vrăjitoarei că-n locurile străinului era necuviincios a-şi dezgoli cineva capul de faţă cu Strămoşii văzuţi sau nevăzuţi şi străinul ţinea să fie smerit faţă de Strămoşii celor două seminţii.

Ciucită pe rogojină, c-un idol într-o parte şi altul în cealaltă parte, jucându-se cu o nuieluşă, Vrăjitoarea întrebă pe bătrânel dacă n-ar voi străinul, a cărui faţă rotundă cu capul răzuit şi a cărui culoare de lut ars îi plăcuse mult de la început şi îi umpluse sufletul de o caldă pace, dacă n-ar dori să rămâie totdeauna aci, cu ea, cu ei toţi.

Dar străinul își încheiase închinăciunile și apropiindu-se de vacă, puse o mână pe grumazul ei puternic și vorbi îndelung, cu ochii lui mari, rotunzi în ochii Vrăjitoarei, care astfel nu mai apucă să afle părerea bătrânelului. Îndelung și uneori repezit, dar apoi iar domol și blajin grăi străinul, lăsând ades pleoapele grele peste ochii mari, ca și cum vedea ceva înlăuntrul lui, sau îi închidea numai pe jumătate, în vreme ce glasu-i abia murmura, de parcă pe urmele gândului și povestirii lui căuta cu migală spre a le rosti cu scumpătate, cuvintele adevărate, singurele cuvinte adevărate.

La un semn al Vrăjitoarei, unul din purtătorii podelei mai aruncă vreo câteva vreascuri pe vatră și o flacără mare, jucăușă, lumină mai bine încăperea. Abia atunci zări Vrăjitoarea și cei doi viței care-și tot înghesuiau boturile în sfârcurile ugerului mamei, lipsit de lapte.

Fumul nu ieși tot prin trestiile și papura acoperișului, încât ochii străinului, neobișnuiți, se umplură usturați de lacrimi.

— De ce plânge? întrebă Vrăjitoarea pe bătrânel, îngrijorată deodată.

— De fum, răspunse bătrânelul. În țara lui e mai cald. Nu se face focul în sălașe, vetrele sunt afară.

— Tu ai înțeles ce a sporovăit adineauri? Eu n-am înțeles nimic! făcu Vrăjitoarea, mânioasă pe toți și pe ea însăși de atâta nepricepere.

Muiată deodată de marea osteneală și de neobișnuita căldură, vaca pufăi puternic din nări, îngenunche întâi domol pe podeaua de lut și se lăsă apoi, mulțumită, pe o parte. Vițeii rămaseră cam descumpăniți și se neliniștiră de mulțimea din jur.

— Spune-i că dacă vrea să rămâie aici cu noi, îl păstrăm. Auzi? Îl păstrăm! șopti Vrăjitoarea către bătrânel, fără a-și lua ochii de la străinul cel rotund.

Străinul, după ce-și încheie cuvântarea, îngenunche alături de vacă și își puse o tâmplă pe unul din ochii ei umezi, în vreme ce o nespusă fericire cu surâs larg i se ivi pe chipul smead. Se ridică, se uită prietenește la cei din jur și rezemându-și toiagul lung de perete, se ciuci pe podeaua de lut cu mâinile amândouă împreunate în poală, nu departe de nuielușa Vrăjitoarei.

— ...De ce ai adus oaia asta mare cu coarne? De ce ai adus și berbecii ei cei mici? întrebă Vrăjitoarea, aplecându-se ușor spre străin și potrivindu-și mai bine pana albă de la urechea stângă.

Străinul nu înțelese, ci arătă cu amândouă mâinile spre bătrânel.

— Oaia asta mare cu coarne! Oaia cu coarne, de ce ai adus-o? strigă Vrăjitoarea, socotind că glasu-i ridicat va fi mai ușor înțeles.

Bătrânelul făcu străinului câteva semne cu degetele, purtate pe la obraz, pe la piept, pe la genunchi, apoi la cot și răspunse Vrăjitoarei:

— Nu e oaie, e vacă, e Zeița rodnică. Și el e slujitorul ei, în neamul lui de la Marea cea mare. Semințiile de acolo se închină toate Zeiței. Că e Vaca

ocrotitoare. Ea dă roadele câmpului, păşunile, grânele. Şi în lăcaşele lor veghează chipul ei cioplit în piatră şi descântat.

Bătrânelul se căută în sân – căci şi el purta acum veşmânt de împletitură dungată albă, dungată roşu – şi scoase câţiva idoli de mărimea unui deget, înfăţişând vaca, apoi o mamă cu coarne de vacă, pe un butuc, purtând pe genunchi un făt cu mânuţele ridicate spre coarnele ei.

Puse idolii pe marginea podelei de lemn, spre spaima abia ascunsă a Vrăjitoarei, care se trase niţel înapoi.

— ...Nu fac rău! Nu fac rău! o linişti bătrânelul. Aşa m-am speriat şi eu la început, până m-au lămurit cu graiul mâinii şi degetelor acei străini blajini. Şi la început, slujind şi eu Vacii, am deprins o fărâmă din graiul lor, încât aş fi rămas acolo între ei, dacă nu le-ar fi fost de mirare toporaşul şi vârful suliţei mele. Asemenea piatră tare şi lucioasă, nu mai pomeniseră şi nici nu bănuiau că s-ar afla sub soare. Piatra lor e sfărâmicioasă, prăfoasă. Şi le-am istorisit eu că pe-aici, prin părţile noastre e piatră multă, multă, un deal şi apoi un munte de piatră tare şi scăpărătoare. M-au întrebat şi de sare. Că ei sărează bucatele cu un fel de cenuşă, după ce ard buruienile aruncate de apa Mării, care e amăruie. Şi sare avem! le-am strigat bucuros. Şi sare! Un deal şi un munte de sare! Te apleci, scormoneşti cu toporul şi-ţi umpli desaga de sare pe o iarnă şi o vară până la cealaltă iarnă!

— N-aveţi piatră? N-aveţi sare? întrebă Vrăjitoarea pe străin, care se mulţumi a o privi numai drept în ochi.

Şi Vrăjitoarea, întorcându-se, făcu semn unuia din purtătorii podelei care ridică de dinapoia idolilor un bolovan de sare vineţie şi o duse drept în braţele străinului.

El împinse binişor bolovanul până sub botul vacii care rumega liniştită, cu ochii pe jumătate închişi, mulţumită, împăcată. Cu ochii ei frumoşi, mari, începu să lingă sarea. Fâşâia limba-i roşiatică pe bolovan, de parcă trecea o lotcă prin păpuriş.

Bătrânelul urmă:

— La neamul de la Marea cea mare, se bucură de sare şi oile, caprele, deşi nu prea e sare pe-acolo, încât mănâncă mai mult şi cresc! cresc!

— Să crească-şi ale noastre! Să crească! făcu Vrăjitoarea. Dar să nu mănânce mai mult. De-abia le ţinem cu paiele şi spicele de astă-vară.

De vechea datină a înmormântării de viu nu întrebă nimeni, dar bătrânelul zise de la sine:

— Când am aflat şi am văzut că închinătorii Vacii nu cunosc, ba urăsc datina îngropării bătrânilor din viaţă, am răsuflat mai uşurat şi am cerut să vie cu mine încoace un slujitor al Vacii, să adeverească el, cu gura lui, dinaintea idolilor noştri.

— Dar baba? Unde ai lăsat baba? întrebă deodată furioasă Vrăjitoarea, clătinând nuieluşa.

Căci ţinuse la acea babă, pricepută în tot soiul de fierturi.

Bătrânelul oftă şi răspunse cu amar:

— Pe bătrânică au pus-o slujitorii vârstnici ai Vacii, în chiar sălaşul de ziduri tari, unde i se aduce Zeiţei hrană pe vreme rea, să arate ce fel de vrăji cunoaşte bătrânica şi ce putere are. Şi s-au încredinţat numaidecât că sălăşluia în Duhul ei mari puteri: lecuia oile de moliciune, din care pricină li se scurgea viaţa roşie pe nas, odată cu sângele, ba a ridicat din tremurătura şi frigul lui, cu un cântec, pe unul din slujitorii Vacii, venit şi el hăt de departe, de la un pământ muntos din mijlocul apelor fără de margini. I-a şoptit în auz, l-a oblojit cu buruieni cunoscute de ea şi i-a cântat o noapte ca pasărea... Cum făcea şi la noi, prin hăţişuri, de momea şi aduna toate păsărelele din frunziş.

— Aşa e! Avea glas! Avea glas! îşi aminti Vrăjitoarea.

— Că după ce s-a sculat din suferinţa lui, de crezuse că-i zburase Duhul, slujitorul Vacii a îmbiat bătrânica noastră cu daruri şi sfaturi, de a luat-o cu el în pământul cu piscuri mari de piatră din mijlocul apelor fără de margini, în ţara Taurului-Minotaurului, unde se simţea – spunea el – mare nevoie de puterile ei, ţara fiind bântuită de balauri şi zmei.

— Şi nu mai vine înapoi? Nu mai vine? întrebă Vrăjitoarea pe străin, neputându-şi ascunde necazul.

— Pe el degeaba îl mai întrebi, urmă bătrânelul. Că şi el crede că bine ar fi să trimitem de mici copii de ai noştri să deprindă de la seminţia lui îngrijirea Zeiţei şi creşterea unor buruieni anume, pe placul Zeiţei şi care-i înmulţeşte laptele. Nu te-a uitat bătrânică, nu! îşi aduse aminte cu mare bucurie vorbitorul.

Şi strigă vreo două cuvinte ciudate către străin care căutând în desaga lui de pe umăr, scoase două ghemotoace de frunze mari, uscate. Dintr-unul alese un pumn de seminţe negricioase, ca furnici rostogolite şi le întinse în palma Vrăjitoarei.

— Ce să fac cu ele? întrebă ea nedumerită, aruncând ochii rotit asupra celor de faţă.

— Dă-le fetei de la margine sau mamei ei, aci de faţă, o sfătui bătrânelul. Să le puie în pământ afânat, de cum s-or topi zăpezile. Va da, apoi, dacă o ploua bine, un soi de buruiană cu frunze mari şi negre ca noaptea. Dar nu frunzele plac Vacii. Gustoasă e pentru ea rădăcina, rădăcina umflată ca morcovul, ba şi mai umflată şi mai negricioasă, mustoasă, dulce! strigă bătrânelul cuvintele din urmă, privind cu ochi mari, uimiţi, adunarea care asculta cu sufletul la gură.

Între timp, străinul desfăşurase şi celelalte frunze, de unde ridicase în văzduh, legănându-l într-o mână, un colan de scoici de mare, încheindu-se jos cu o uriaşă scoică sidefie.

Vrăjitoarea nu mai adăstă altă lămurire, ci prinse colanul în nuieluşă şi-l atârnă numaidecât de grumaji, între celelalte colane de colţi lustruiţi peste care se legăna cornul de os. Scoica cea mare îi ajungea în poală.

— ...Pune scoica la ureche! Pune-o la ureche! îi strigă bătrânelul. Se aude mugetul Mării! Aşa e? Mugetul Mării!...

Vrăjitoarea ascultă numai o clipă vuietul înfundat al scoicii şi speriată îi dete drumul, trăgându-se repede deoparte, gata să arunce colanul.

Dar străinul o potoli cu vreo câteva cuvinte rostite blajin, cu glasul lui răsunător. Vrăjitoarea nu le înţelese tâlcul, dar se simţi dulce împăcată de îmbinarea plăcută a sunetelor acelui grai străin.

Viţeii îngenuncheară lângă ugerul mamei, care îi mai linse de câteva ori, apoi închise ochii.

Vrăjitoarea se simţi cuprinsă deodată de o nelinişte neaşteptată. Îi trecu prin gând chipul Marelui Vrăjitor, neîmpăcatul duşman al datinilor noi.

— Ce va spune Duhul lui? Duhul lui? Nu ne va năpăstui că ne tot îndepărtăm de datine? şopti înfricoşată.

Lăsându-se în patru labe, dete ocol Berbecului de piatră, gemând, plângând. Se opri la marginea podelei, cu ochii lucitori de lacrimi asupra străinului cu chipul rotund. Şi îi surâse.

Bătrânelul înghiţi o dată în sec şi privind spre cei de faţă, cuprinşi – se vedea bine – de aceeaşi teamă, urmă:

— Duhul Strămoşului nostru nu e străin de ce facem! Nu e străin! Ba el ştie mai bine ca noi, că el umblă demult între Duhurile dintâi ale lumii! Căntâi a fost Geb, Duhul Pământului, care ne ţine pe noi şi urmaşii noştri, cum a ţinut şi pe înaintaşi şi vedem cu toţii că Pământul nu ne înghite! Geb nu ne înghite! Străinul aci de faţă, care e un slujitor şi un ocrotit al Vacii, poate adeveri că spun numai ce am aflat de la slujitorii Vacii, de pe ţărmul apelor fără de margini, care şi ei au aflat aceste adevăruri de la slujitorii Vacii, din insula cu piscuri, care şi aceia au învăţat de la alţi slujitori de şi mai de departe, din ţara Marelui Fluviu care de la Miazăzi curge spre Miazănoapte şi aduce în fiecare an nămolul cel rodnic. Şi odată cu Geb a fost Nout, Duhul Cerului, Duh Femeiesc. Şi au zămislit ei pe o vreme de ploaie crâncenă doi copii, pe Usir, care are în seama lui creşterea copacilor, grânelor şi trestiilor şi pe Isit, care e Vaca aci de faţă. Dar au mai zămislit şi doi copii, pe Set, cu înfăţişarea de şarpe şi pe Naftis, floarea care creşte pe nămolurile aduse de Marele Fluviu de la Miazăzi. Şi iată că Set, care bătea mai mult pustiile nisipoase din vecinătatea Marelui Fluviu, varsă cu sângele viaţa lui Usir, îl

taie bucăţele şi-l risipeşte prin toată ţara. Mult la umblat Vaca Isit până a adunat bucăţelele ciopârţite ale fratelui ei şi, ajutată de floarea Naftis, le-a împreunat de a sălăşluit iar în el Duhul vieţii. Dar altfel de viaţă, cea a Duhurilor nevăzute, a morţilor. Încât a rămas de atunci Usir mai mare peste Duhuri, iar Isit, aci de faţă, căreia i se mai spune pe unele locuri Isis, a rămas mai mare peste lumea pe care o vedem cu ochii. E blajină şi hrănitoare. Şi balega şi udul ei sunt rodnice, iar Duhurilor care pleacă din orice pricină dintre cei văzuţi, ea le dă pita şi apa de drum.

— Şi soţ n-are? Ea soţ n-are? întrebă Vrăjitoarea.

— Despre soţ, dacă are sau nu, asta n-aş putea spune, că-n puţină vreme cât am stat şi am putut înţelege destăinuirile îngrijitorilor Vacii, nu toate mi s-au spus şi nu toate le-am priceput.

— Să te mai duci! Să te mai duci! Să afli tot! porunci Vrăjitoarea.

Bătrânelul privi încruntat în jos, apoi către străin. Oftă şi urmă:

— D-apoi cum să aflu? Cum să aflu? Că slujitorii înţelepţi ai Vacii nu spun oricui tot ce ştiu. Tainele şi le şoptesc numai între ei. Dar tot am prins de la îngrijitorul şi închinătorul Vacii, aci de faţă, că ar mai fi vieţuind – nu în insula cu piscuri, ci dincolo de ape, la izvoarele două şi încă unul din munţi ale Fluviului, care se rostogolesc din creastă în creastă la Miazăzi, departe la Miazăzi, unde zăpada nu cade niciodată... Bătrânelul încurcat în vorbă uită de unde începuse. Tuşi. Apoi urmă: Astfel că am aflat că tot ar mai fi fiind, bine ascuns în adăpost nalt de piatră albă, un Duh văzut, pe nume Apis, dar el e Ftah! Ftah! Haha! E Ftah, măcar că i se spune Apis! Şi înfăţişarea lui e asemenea Bourului, cum se arată prin codrii noştri de munte. Numai că acel Duh văzut e roşcovan, bour-roşcovan şi-l recunosc înţelepţii locului, cercetând cu migală dacă poartă chip de Lună Nouă pe frunte, cărăbuş sub limbă şi un vultur pe grumaz, vultur cu cioc mare şi aripile destinse...

Până la ziuă ţinu sfatul în sălaşul idolilor, dinaintea Vacii şi a viţeilor.

Străinul fu ospătat pe podeaua de lemn, alături de Vrăjitoare, unde-l şi cuprinse somnul la picioarele Berbecului de piatră.

Hi şi Ha aduseră Vacii şi viţeilor câte un snop de la vizuină şi mama fetei cără un vas mare cu apă curată, din care sfintele vieţuitoare se adăpară.

Căpetenia şi câţiva flăcăi porniră numaidecât şi se întoarseră în desagi cu bolovani de sare, după un drum de câteva zile până-n munte. Bătrânii mai pricepuţi ai seminţiilor ciopliră câteva unelte pe care le ascuţiră şi lustruiră cu luare-aminte, daruri din partea celor două seminţii pentru neamul de la Marea cea mare.

Străinul, bucuros de daruri, părăsi şi el sălaşele, întovărăşit de Căpetenia de luptă şi de trei copilandri, meniţi a învăţa graiurile de la Mare şi a se

înapoia cu seminţele necunoscute ale acelor locuri, poate şi cu alte vieţuitoare, de folos omului flămând.

Vrăjitoarea nu crezu prea mult în puterea Vacii. De puterile străinului se încredinţă mai uşor, dar el nu putu fi înduplecat a se înstrăina cu totul de ai lui, de a rămâne în mijlocul celor două seminţii.

O ulcică din laptele Vacii muls într-o dimineaţă, Vrăjitoarea o puse, după ce-l descântă, la rădăcina copacului în care se legăna, ninsă, matahala de rogojină a mortului. O întovărăşi bătrânelul.

— Zeiţa asta albă fată câte doi viţei? întrebă.

— Numai unul! Numai unul la tot anul! răspunse bătrânelul. E al ei viţelul alb, viţelul roşcovan e al soră-sii, Vaca bălană, care a căzut pe drum şi nu s-a mai ridicat. I s-a întors pesemne Duhul acasă, la Marea cea fără de margini.

Nici Duhul din rogojini nu se atinse de lapte. Ulcica prinse un strat de smântână.

Vrăjitoarea mai lăsă laptele acolo câteva zile şi câteva nopţi, punând un purtător al podelei să facă de pază, să nu răstoarne ulcica vreo orătenie sau vreo scroafă. Apoi luând laptele prins în sălaş, se ciuci la marginea podelei, sub idolii de piatră şi gustă cu un deget.

— E acru! E acru! ţipă ea scuipând. Nici Duhului din copac nu-i place! Nu-i place deloc!

Şi, repezindu-se afară, aruncă ulcica departe.

Vaca şi viţeii fură trimişi la tinerii din cealaltă margine a văii, şi blajinele animale fură date în paza bătrânelului.

Dar copiii celor două seminţii aşteptau de atunci cu nerăbdare în fiecare dimineaţă laptele dulce şi gros al vacii.

Căci era într-adevăr Zeiţa hrănitoare! Zeiţa hrănitoare!

O PRIVIGHETOARE ZBOARĂ SPRE STELE

Fu o iarnă grea, răzbită de vânturi iuţi, uscate, dinspre Miazănoapte. Oamenii se strângeau în jurul focurilor din sălaşele umplute de fum, fiecare la sălaşul seminţiei şi primeau o dată pe zi din mâna femeilor o fiertură sărăcăcioasă, o bucată de pită din făină de ghindă. Legumele mai dulci, puţinele fructe, laptele de la vitele din margine erau împărţite copiilor şi fetelor care în vara următoare trebuiau să se mărite şi să intre în rândul femeilor. Hrana mai gustoasă, vânatul pe care bărbaţii înarmaţi numai cu suliţele lor de piatră izbuteau, după zile şi nopţi de pândă în inima codrului să-l aducă femeilor, era pregătit aproape numai pentru sălaşul idolilor. Aci veghea între cei doi Strămoşi de piatră neagră Vrăjitoarea împodobită cu pene albe, fierbând, descântând buruieni pentru bolnavii aduşi pe rogojină în preajma idolilor.

Fu o iarnă grea.

Au părăsit seminţiile, ducându-se în lumea Strămoşului nu numai vârstnicii, dar mulţi tineri şi mai mulţi copii, neîndestul de hrăniţi, neîndestul de feriţi, căci nu avură parte de caldele învelitori de lână, iar oi nu s-au mai tăiat şi cojoace n-au mai fost.

Când au aflat că vreo trei bărbaţi vânători, după ce au doborât cu suliţa o veveriţă pe jumătate îngheţată în vârful unei ferigi, au sfâşiat-o cu ghearele şi au mâncat-o crudă pe loc, femeile seara i-au alungat din sălaş cu ţipete şi pari ridicaţi asupra lor, iar Strămoşul Berbecului şi Strămoşul Ţapului, prin glasul Vrăjitoarei, i-au afurisit. Vinovaţii, înghesuindu-se într-o scorbură, au trebuit să-nopteze în codrul îngheţat, pustiit de vântul care urla ca o haită de fiare flămânde.

Numai după ce au adus un urs pe care l-au căutat în muntele depărtat şi l-au găsit în fundul vizuinii lui, istovit de foame şi de frig, şi pe care l-au răpus cu braţele după o crâncenă luptă pe-ntuneric – căci în vizuină suliţa nu putea fi mânuită – bărbaţii fură primiţi din nou la focul sălaşului.

În livezile de la margine, tinerii arbori, adunaţi din pădure şi sădiţi la un loc, nu ţinură toţi piept vijeliilor. Unii fură dezrădăcinaţi cu totul şi purtaţi până-n apele Marelui Fluviu.

Abia în primăvară, flăcăul şi tovarăşii lui de aceeaşi vârstă băgară de seamă că mai toate livezile, mici cum erau, fuseseră aproape cu totul distruse de vijelii. Culmea colinei era pustiită cu desăvârşire.

În vreme ce bărbaţii umblau iar după pescuit şi fetele-ncepură a lucra la împletitoare, flăcăii, în frunte cu Ha, proptiră copăceii de pari înfipţi în pământ, sădiră la loc pe cei doborâţi sau îi înlocuiră.

Nici malul cu frânghiile bostanilor şi butucii strugurilor nu fusese mai cruţat. Moşii, babele, în seama cărora era, găsiră multe mlădiţe îngheţate căci nu ştiau încă de îngropatul coardei de viţă, ca s-o ferească de ger. Dar unele viţe, ascunse în tufişe sau acoperite de pământ de vijelia şi ploaia din toamnă, ieşiră proaspete şi vii din iarnă, încât bătrânii n-avură nimic alt de făcut decât să cureţe locul de buruieni şi să-l apere de năvala caprelor şi iezilor înmulţiţi, care sărind îşi arătară coarnele şi cornițele pe împrejmuirea de piatră.

Fu o primăvară blajină, o vară caldă, când şi când stropită, răcorită de ploi uşoare, trecătoare. Lanul din pădure, lanul din malul Fluviului crescuseră înalte, pe alocuri cât un stat de om, des cel din pădure pe alocuri, de nu se mai alegea fir de fir, spic de spic, mai rar, prea rar în nămolul semănat de la sine.

Dar veni şi ziua când spicele aplecate-ntr-o parte, ameninţau să cadă la pământ sub greutatea rodului. Abia le mai mişca adierea vântului. Femeile aduceau seara câte un coşuleţ de spice, le dezghiocau şi le sfărâmau mărunt cu o piatră rotundă pe altă piatră mai mare, care se tot scobea la mijloc.

Vrăjitoarea puse paznicii într-o seară să bată tobele, al căror sunet străbătu valea, adâncul codrului până la malul Fluviului, până la grădini şi la ocolul animalelor. Pe cărări deosebite, alergând, bărbaţii risipiţi, tinerii, copiii mai mari se strânseră dinaintea podelei cu idoli din mijlocul sălaşelor.

Găsiră Vrăjitoarea cântând îndelung vraja belşugului, dănţuind cu mâinile pe piept dinaintea idolilor de piatră, ridicând nuiaua lungă şi ameninţând spre mortul din copac:

— Peşte ne-ai dat, poame ne-ai dat şi ne vei mai da căci am aflat că au înflorit la vreme şi au prins toate livezile. Oile şi caprele s-au înmulţit, ca să ne-nveşmântăm cu toţii. De-acum înainte, tu, Duh al Strămoşului, pe care te-au hrănit toată iarna oamenii sălaşelor, lăsându-se nemâncaţi ei şi copiii lor, să stai de pază în stihii, să opreşti vânturile tari şi ploile care vin de la Miazănoapte, care vin de la Apus. Ai auzit?...

Niciun răspuns nu coborî din rogojini.

Seminţiile întinse pe brânci trăgeau cu urechea în întuneric.

Furioasă, Vrăjitoarea scuipă într-o parte şi alta, apoi cu glas şi mai ascuţit rosti încă o dată aceleaşi cuvinte care sunară prelung în noapte.

În liniştea care se lăsă din nou, oamenii auziră o fâşâire a papurei din copac – peste care trecuse o adiere abia simţită.

— Se aude! Se aude! Începe să vorbească!... şoptiră babele cu capul în jos, sărutând pământul.

Un codobatur care-şi pierduse perechea întârziată la malul Fluviului zbură neliniştit până-n marginea pădurii şi începu s-o cheme – cu acele

sunete limpezi, rostogolite-n gușă, aproape asemenea privighetorii. Și nerăbdător, din pădure zbură drept în copacul dintre sălașe, de unde zărea apele Fluviului. Se răsuci de câteva ori, sări între frunze pe creasta rogojinii și cuprins de dor, de teama de a nu-și fi pierdut soața, bătu repede papura cu vârful tremurat al cozii lunguiețe și întinzând ciocul spre zarea de Miazăzi, trimise din gâtlejul tremurător un șir de sunete limpezi, înălțându-le, scoborându-le, încolăcindu-le, prelungindu-le, oprindu-le scurt curgerea spre a desprinde și trimite din gâtlejul lui un nou șirag de perle răsunătoare.

— El e! El e! Vorbește-n graiul lui cel nou!... bâiguiră între ei moșnegii înfricoșați.

Vrăjitoarea încremeni cu nuiaua în mână, privi sus la pasărea de pe rogojină. N-ar fi crezut niciodată că Marele Vrăjitor al cărui glas târât în grăsimi îl cunoscuse atât de bine, să și-l fi putut preschimba în cântec și tril de privighetoare. Dar mari sunt minunile Strămoșului!...

Lăsă și ea capul cu pene în piept, ascultând cu încântare, cu sufletul tăiat, melodia tremurată a păsării îndurerate.

Codobaturul se mai suci de câteva ori pe creasta papurii împletite, se mută iar în frunze, apoi din vârful copacului își luă repede zborul. Trecu peste sălașe înspre valea Marelui Fluviu și se pierdu în sus, în albastrul nopții înstelate.

Vrăjitoarea își reveni, oftă, scoborî nuiaua și clătinându-și penele, se-ntrebă:

— Ce-o fi vrut să spuie? Și de ce-o fi zburat atât de repede spre stele?

Rămase pe gânduri și nimeni nu cuteză a face vreo mișcare. Se auzea doar plânsul neîntrerupt, scâncit al unei femei înfiorate.

— ...Trebuie să mai așteptăm. Poate că Strămoșul îmi va face un semn și-mi va spune mai limpede și pe șleau ce avem de făcut de-aci înainte și ce așteaptă el de la noi!

Scoborî încet de pe podea, pe scărița de ramuri.

Purtătorii ridicară podeaua cu idoli și se luară după Vrăjitoarea care în patru labe, nedumerită și îngândurată, târând nuiaua, se îndrepta spre sălașul din mijloc.

Aci o ajunse din urmă Căpetenia de pace, în mână cu un nou toiag lung, curățat de coajă, lustruit.

— Ar fi vremea să adune semințiile grânele coapte! Am vorbit cu oamenii, zise el cu glasul scoborât. Se mulțumesc cu ce adună pe o zi.

Vrăjitoarea înțelese că fără ajutorul Duhului, semințiile nu vor putea fi pornite prea curând la greaua muncă a câmpului.

— ...Dacă se adună iar nourii, balaurii cerului? își aduse aminte Căpetenia.

Şi glasul lui blajin răsună şi mai îngrijorat. Asta aşa e! Vin ploile! Duc grânele iar în pământ, le cară în apele Marelui Fluviu! Asta aşa e! Să ne sfătuiască Duhul din rogojini, care atât de frumos a cântat adineauri! adăugă mai voioasă Căpetenia şi îşi mută în mâna cealaltă toiagul. Să ne sfătuiască bine! Duhul ştie că numaidecât trebuie să adunăm grânele coapte! Să ne poruncească El, cu puterea lui nevăzută! Să ne poruncească!

Şi au stat mai mult de vorbă, Căpetenia şi alţi bătrâni chibzuind laolaltă cum pot culege oamenii mai bine grânele coapte. Vrăjitoarea luă aminte. Găsi şi ea că bun era gândul şi sfatul lor.

În seara următoare, tobele sunară târziu, aproape de miezul nopţii şi Vrăjitoarea, dinaintea podelei idolilor de piatră neagră, cu spice groase împletite între coarne, zise seminţiilor prăbuşite cu faţa la pământ:

— Am stat mai mult de vorbă cu El. Abia adineauri a plecat de lângă mine. Cică belşugul nu e bun, că moleşeşte. Prea ne-am dedat la pită, la fructe şi legume de soi. Nici peştele nu trebuie vânat mereu căci se stârpeşte. Mi-a dat la mână câteva afurisenii atât de cumplite, că mai bine nu vi le spun. Mâine-n zori ne adunăm toţi la culesul grânelor. Cei din seminţia Berbecului cu muieri, bărbaţi, fete şi copii la spicele din pădure, cei din seminţia Ţapului la limba de pământ din malul Fluviului. Afurisit să fie cu unul din acele tainice afurisenii cine va mai smulge firul cu rădăcină cu tot, din care pricină spicul se scutură aproape cu desăvârşire, de rămâne în mâna noastră numai paiul. Lanul trebuie retezat cât mai aproape de pământ cu piatră lungă, bine ascuţită de cioplitori. Omul stă în genunchi, taie, femeile şi fetele adună firele cu braţul şi le lasă stog mic, să se usuce bine. La Lună Plină ducem stogurile în mijlocul văii, unde e pământul bătut şi uscat, iar peste zi scoatem boabele din spice. Boabele! Boabele!

— Pe urmă le mâncăm? întrebă un mâncău înalt şi voinic care încă nu se săturase vreodată.

Căpetenia îl privi cu asprime şi răspunse:

— Nu le mâncăm, ci le-mpărţim! O parte aducem încoace, la sălaş, ca să avem şi în alţi ani belşug de grâne. E partea Strămoşilor. Partea Strămoşilor! Altă parte păstrăm pentru sămânţă, partea cea mai mare, ca să putem însămânţa după ploaie şi valea din faţa noastră. Şi valea! Altfel cum am avea la anul pită bună, fiecăruia pita lui?

— Fiecăruia pita lui!... izbucni mâncăul întins pe pântece, lovind de bucurie pământul cu palma deschisă.

Vrăjitoarea făcu un pas înainte şi-l atinse cu nuiaua peste o ureche. Apoi se trase iar sub idolii de piatră neagră şi urmă:

— Nimeni să nu amestece spicele dintr-un loc cu altele de pe alt loc! Să lase fiecare soiurile neamestecate, ca să aflăm bunătatea fiecărei grâne. Şi

din boabele ce vor mai rămâne sălaşelor după împărţire, femeile să coacă bărbaţilor câte o pită numai în zilele de muncă, dar în fiecare zi câte două pite şi două oale de lapte, pe lângă peştele fript, fetelor puse la adăpost, căci se apropie sorocul nunţii. Iată, se apropie! Se apropie! Tăcu, apoi întrebă: A chibzuit bine Strămoşul din rogojini?

Bărbaţii şi flăcăii, nemulţumiţi de asemenea împărţire a roadelor, nu răspunseră. Femeile însă făcură deodată larmă voioasă, ridicându-se în capul oaselor, dând chiote şi bătând din palme, că pădurea vui şi ea până departe.

— ...Dinţii îi vor cădea din gură, începu a striga Vrăjitoarea cu nuiaua întinsă, ameninţătoare, peste capetele bărbaţilor, ridicaţi în genunchi, celui care va rupe o bucată din pita femeilor sau fetelor! Fiecare îmbucătură i se va preschimba în şerpi care se vor răsuci în el, îi vor muşca şi mânca măruntaiele! Ca un balaur se va apropia de el în somn Duhul nevăzut, îi va lua odihna şi-l va speria, apoi îl va duce departe! Departe! Departe!

Cu ochii măriţi de groază ascultară bărbaţii aceste afurisenii, ştiind că mai erau şi altele.

Dar înţeleseră totuşi pe-ncetul că rânduiala poruncită de Strămoş era înţeleaptă şi spre îndestularea lor viitoare.

Bătrânelul îşi păştea vaca şi viţeii cu care sta îndelung de vorbă în graiul locului lor mai adesea, dar şi în graiul seminţiei lui, când uita. Încât se minuna dacă sfintele vite cu coarne nu prea-l înţelegeau şi mai făceau unele şi după voia lor. Cum s-a întâmplat de au intrat odată în grădina cu legume şi în tufişele cu fructe zemoase, dulci, de la marginea dinspre Răsărit a văii, făcând mare pagubă.

— Până n-or învăţa ele şi graiul nostru, zise bătrânelul către fata şi flăcăul care se sileau să mai îndrepte stricăciunea cât de cât, până atuncea or mai călca sfintele noastre vite şi pe unde nu trebuie. Dar laptele vacii e bun, aşa e? Aşa e? Mai gustos ca al caprei, aşa e?

— Mai gustos şi mai mult! răspunse flăcăul cu oarecare asprime, mâhnit că la plecarea cu străinul, Căpetenia de luptă nu-l luase şi pe el, ci numai nişte ţânci care mai lesne puteau deprinde graiurile de departe.

N-adusese bătrânelul numai Zeiţa albă, ci şi o pricepere nouă în multe îndeletniciri mărunte. Uitase unele pe drumul cel lung. De altele îşi mai aducea aminte.

Astfel, într-o amiază la umbra pădurii, în vreme ce vaca rumega între viţeii care păşteau, fata găsi pe bătrânel cârpindu-şi cojocul, să fie întreg iar la căderea zăpezilor. Dar nu vâra sula de os subţire şi apoi prin împunsătură firul de cânepă bine răsucit în palmă, ci petrecuse întâi firul printr-o găurice din capul sulei – şi trăgea mereu de ea. Împungea şi trăgea sula toată de partea cealaltă, iar împungea şi iar trăgea, că se ţinea firul după sulă şi repede îmbina cusătura.

Fata râse de această viclenie, îngenunche şi privi mai de aproape la meşteşugul bătrânelului.

— Asta am învăţat-o la Marea cea mare, unde sula s-a făcut ac, şi oamenii nu mai pierd vremea să vâre mereu capul firului răsucit în împunsătura sulei. Am mai văzut la ei şi altă pricepere, dar n-am putut lua bine aminte, că mi-a cam scăzut lumina ochilor. Cu răsucitul firului de cânepă, ori de lână, ori de ce o fi. Ei nu mai răsucesc în palmă, ci au şi pentru răsucit un meşteşug şi o unealtă, un fel de beţişor cu cerc de piatră la un capăt. Nu-ş cum prind firul de un cap şi cum fac de se-nvârte cercul de celălalt cap al beţişorului, că se răsuceşte firul de la sine, strâns-strâns, fără să se oprească în loc, de ar fi el lung până devale la sălaşe.

Fata nu mai râse, ci se ridică încet, gânditoare. Se bucura că Ha rămăsese cu ea, la grădini, la pescuit. Dar dacă ar fi plecat şi el la Marea cea mare, multe deprinderi ar fi văzut şi ar fi învăţat acolo, pe care le-ar fi adus încoace, la cele două seminţii.

„Dar dacă ar fi plecat, s-ar mai fi întors?” gândi ea neliniştită.

— ...Căpetenia care a plecat la Marea cea mare are auz bun, vedere bună, urmă bătrânelul, întorcând cojocul rupt şi de cealaltă parte. Când o veni iar la noi, aduce el multe deprinderi noi. Multe! Multe!

— Căpetenia s-o mai întoarce? întrebă fata înainte de a se depărta.

— Se-ntoarce! Se-ntoarce! o încredinţă bătrânelul.

La vremea secerişului, bărbaţii şi tinerii din seminţia Berbecului luară asupra lor lanul din pădure, urmaţi de femeile care strânseră mănunchiurile în ziua întâi, le lăsară să se usuce bine şi le adunară în stoguri mici, zilele următoare. Cei din seminţia Ţapului secerară în nămolul uscat de la malul Marelui Fluviu.

Era o muncă tot atât de grea ca şi săpatul, dacă nu şi mai grea. Neobişnuiţi, bărbaţii osteneau şi cereau mereu oale cu apă rece. Şi de data aceasta îşi aduseră aminte de munca vânatului, mai cutezătoare, dar parcă mai puţin copleşitoare şi uneori mai voioasă. Dacă ar fi fost după inima lor, cum secerau în bătaia soarelui, ar fi aruncat cuţitoiul cât colo şi ar fi pus mâna pe suliţele lor de vânătoare. Dar ce să mai vâneze? Îşi amintiră şi de porunca Duhului care cântase atât de răsunător, tremurător în acea noapte, din copacul Strămoşului. Simţiră, auziră înapoia lor paşii, glasurile femeilor, în seama cărora era hrana tribului şi grija zilei de mâine...

Nu cuteză nimeni să fugă.

Seara primi fiecare pită dulce şi o mâncă mulţumit.

Secerătorii dormiră pe locul muncii, doborâţi de oboseală şi niciun Duh nu le tulbură somnul. Se treziră voioşi, odată cu zorile, mai bucuroşi de muncă.

Dar munca parcă n-avea spor. Vrăjitoarea în patru labe, în vreme ce idolii privegheau de pe podeaua din umbra copacilor, înainta şi ea cu femeile, dând zor secerătorilor. Întinderea încenuşată era lungă şi largă. O furtună neaşteptată sau numai o ploaie repede, ar fi stricat toate bucatele – dacă nu cumva i-ar prinde iarna cu lanul nesecerat.

Oamenii cu lungile cuţite de piatră tăiau fir de fir, pe care mai adesea îl frângeau şi pe jumătate scuturau boabele spicelor. Bătrânelul îşi mâna Zeiţa albă şi viţeii prin luminişurile din preajma lanului, bucuros de zarva secerătorilor. Băgă şi el de seamă, de câteva zile, că munca oamenilor era grea, strădania mare, dar sporul mic.

— Nici până-n toamnă nu dau lanul gata! îşi zise de câteva ori cu necaz.

Şi mână vitele mai încoace.

Se repezi o dată între secerători, se lăsă în genunchi şi apucă mânios custura vecinului care ostenise, o aruncase alături şi gemând îşi îndrepta

şalele. Dar ochii bătrânelului, după ce prinse cu stânga un smoc de fire, se opriră pe tăişul pietrei bine ascuţite.

Se ridică drept, înaltă cuţitul deasupra capului şi strigă înspre secerători, cuprinzându-i pe toţi într-o privire mânioasă:

— D-apoi nu aşa! Nu aşa!

Secerătorii în genunchi, se opriră din muncă.

— Cum? strigă la bătrânel Vrăjitoarea. Şi ameninţându-l cu nuieluşa: Cine te-a adus aci, să opreşti munca oamenilor? Unde ai lăsat Vaca? Unde viţeii?

Bătrânelul se apropie de Vrăjitoare, îngenunche lângă mâinile ei proptite în miriştea ţepoasă, şi-i zise cu blajinătate, arătând cuţitul de piatră:

— Nu aşa! Nu cu aşa custură seceră seminţiile de la Marea cea mare!

— Dar cu ce? întrebă Căpetenia de pace care se apropiase.

— Cu altfel de cuţit! Altfel!

— Ai adus vreunul? întrebă cu bunătate Căpetenia.

— De adus n-am adus, dar mi-aduc bine aminte cum e.

— Cum e? mai întrebă Căpetenia.

Bătrânelul se ciuci cu picioarele sub el, mai ceru vreo câteva cuţite şi cu un pietroi, de-a lungul ascuţişului uneia din custuri, pe care trecu vârful alteia, scoase câte un dinte din cremene, de rămase în curând în mâna lui tremurătoare un scurt ferăstrău cu dinţi ascuţiţi. Îngenunche iar repede, înaintă până la linia lanului şi apucând cu stânga un pumn gros de fire, le reteză cu o singură apăsare mişcată a micului ferăstrău din mâna dreaptă.

Chiuind, după o clipă de uluire, bărbaţii îşi aruncară cuţitele în văzduh şi câteva zile, la rădăcina copacilor din marginea lanului, îşi făuriră – stricând multă piatră la început – câteva scurte ferăstraie fiecare.

Apoi secerişul merse mai lesne, mai repede. La ivirea Lunii Noi, în inima pârjolită, încenuşată a pădurii, sclipi numai marea întindere a miriştii.

Când se adunară stogurile şi se numărară, răbojul lor acoperi cu liniuţe scrijelite de mai bine de cincizeci de ori scoarţa a mai mult de cincizeci de copaci. Iar numărul spicelor trebuie să fi fost atât de mare, că nu putea fi asemuit decât cu al nisipului de pe malul Fluviului, decât cu al stelelor de pe cer.

A dezghioca spic după spic în palmă, ar fi cerut de asemenea prea multă vreme şi i-ar fi prins iarna.

Secerătorii băgară de seamă mulţimea boabele scuturate de paşii femeilor – căci ei secerau în genunchi – şi hotărâră să calce-n picioare toate stogurile, spre a scutura boabele cu mai multă uşurinţă şi repeziciune.

Asemenea ispravă însă nu se putea face în miriştea din pădure, nici în nămolul crăpat de la malul Fluviului. Căpetenia de pace porni cu vreo câţiva băieţi să cerceteze valea, să aleagă un loc neted, cam la aceeaşi depărtare de

pădure şi de limba de pământ şi să-l împrejmuiască bine cu bolovani de piatră, ca niciun bob să nu sară prea departe şi să se piardă.

Astfel folosiră seminţiile întâia lor arie.

Pentru a căra toată recolta cu spinarea depărtare de o jumătate de zi, femeile făgăduiră bărbaţilor câte două pite dulci, una dimineaţa, alta seara şi ridicară spicele, cât puteau cuprinde braţele.

Dacă secerişul şi căratul snopilor fură o caznă, treierişul fu o petrecere.

Tobele de lemn fură aduse în jurul ariei şi toboşarii din zori de zi până-n noapte târziu le bătură cu putere chiuind şi săltând şi ei, în vreme ce trei bărbaţi, umăr la umăr, şi alte câteva şiruri de trei, un şir după altul alergau cu picioarele goale împleticite în snopii risipiţi, în tactul tobelor. Când osteneau, intrau în arie alţii şi le luau locul după ce femeile adunau paiele scuturate şi le duceau la sălaşe. Căpetenia şi Vrăjitoarea privegheau adunarea boabelor în vase mari de lut uscat, puse la rând dinaintea podelei de pe care idolii de piatră neagră priveau treierişul. De atâta zupăit şi chiuit, pământul din jur începu a dudui, a se mişca şi el, iar idolii, bucuroşi de veselia seminţiilor, îşi clătinară şi ei de câteva ori coarnele înalte – întâmplare pe care o văzură toţi şi nimeni n-o putu dezminţi.

Ha şi Hi auziră de la grădinile lor zarva şi veselia din arie.

Nu cumva începură la treieriş şi pregătirile de nuntă?

Ar fi întrebat pe bătrânel, dar nu-l găsiră nici pe colina cu iarbă înaltă, nici pe limba de pământ de la Marele Fluviu. Bătrânelul îşi păştea vitele în miriştea din pădure.

Şi tinerii cu inima neliniştită, dar totuşi plină de nădejde părăsiră livezile, păsările, turmele şi o rupseră la fugă în vale, ocolind pâlcurile de trestie, rare, bătând pământul cu tălpile goale, chiuind şi ei, cu mult înainte de a ajunge la treierători.

Mamele lor îi zăriră alergând şi arătară celorlalte mame, întinzând câte o mână, apropierea tinerilor.

Toţi priviră într-acolo. Alergătorii din arie, neştiind ce se întâmplase, se opriră şi ei odată cu încetarea tobelor.

Vrăjitoarea se urcă repede pe scăriţa de ramuri, se aşeză pe marginea podelei între cei doi idoli şi ca să vadă mai bine, cu mâna deasupra sprâncenelor groase, îşi ocroti ochii de bătaia soarelui.

Nu se mai mira demult de năzdrăvăniile celor doi tineri, dar ceea ce vedea acum i se păru o nălucire şi nu vru să creadă ochilor.

Fata scobora valea cu paşi mici şi repezi, săltând când şi când spre a mări pasul şi a ajunge flăcăul, mai iute la fugă. Înapoia ei alergau, de o parte şi de alta, doi lupi voinici cu blană albă, asemenea unor berbeci netunşi – şi parcă râdeau în căldura zilei. Îşi destinseseră botul, îşi arătau dinţii albi şi limba le

juca pe jumătate afară. Râdeau fără glas!... Lupi să fie?... Căci berbec fără coarne cine a pomenit?... Lupi erau, de bună seamă – lupi care râdeau!...

Şi mai ciudată i se păru Vrăjitoarei vedenia următoare, când flăcăul, care-n fuga-i repezită se depărtase mult de fată, scoase deodată din traista care-i juca pe spate doi pui de lup, la fel de albi, la fel de miţoşi şi care surâdeau parcă şi mai mult. Îi puse jos şi el se aruncă la pământ înaintea lor în patru labe. Puii de lup se opriră o clipă nedumeriţi, priviră-n jur şi deodată unul sări peste flăcău, apoi sări şi celălalt. Flăcăul nu se ridică, ci rămase cu capul în jos. Lupii cei mărunţi, cu dinţii râzători, îi dădură de câteva ori ocol căutând parcă faţa şi când o descoperiră, îl linseră repede cu limba lor roşiatică, unul pe un obraz, altul pe celălalt.

Flăcăul sări în sus chiuind şi o rupse la fugă, repede, repede, cu puii de lup după el. Se opri iar, scoase un beţişor din traista din spate, sări înapoi şi întinse beţişorul. Pe rând, puii de lup săriră peste beţişor într-o parte, apoi încă o dată peste beţişor, îndărăt.

Când flăcăul şi fata cu fioroasele fiare după ei se mai apropiată de arie, câteva femei cu prunci în braţe deteră ţipăt şi fugiră către sălaşe. În curând fugiră şi băieţii, ba şi câţiva bărbaţi. Ceilalţi puseră mâna pe topoare, seceri, suliţe, pari – ce găsiră la-ndemână, spre a se apăra de fiare.

Vrăjitoarea furioasă îşi spuse că tinerii oropsiţi născociseră mijlocul să se răzbune şi veneau acum la arie cu acele dihănii descântate şi care ştiau numai de vraja flăcăului şi a fetei. Cum le-or alunga vraja, cu un cuvânt numai de ei ştiut, sălbăticiunile se vor arunca asupra oamenilor şi-i vor sfâşia.

Se ridică în picioare, şi cu nuieluşa făcu semn fetei şi flăcăului să nu se mai apropie, să se oprească.

Flăcăul rămase locului, strigă ceva la puii de lup care i se culcară la picioare, apoi îi ridică în braţe şi îi puse la loc în traista din spinare. Li se vedeau acum numai capetele lăţoase, ochii mici, voioşi, gurile care surâdeau, gâfâind, destinse.

Fata urmată de lupii cei mari, albi, se opri şi ea.

Vrăjitoarea trimise pe unul din purtători să aducă numai fata, fără sălbăticiunile ei. Iar flăcăul, până la altă poruncă, să rămână nemişcat.

— Cum de ai cutezat să vrăjeşti fiarele şi să le aduci încoace, să sperii oamenii?

— Nu le-am vrăjit, nu sunt fiare... răspunse fata aproape fără glas din pricina goanei repezi, întinsă la pământ cu faţa-n jos.

— Ridică-te! Priveşte la Strămoşul tău! Şi să vorbeşti fără viclenie.

Fata privi drept la coarnele Ţapului, dându-şi deoparte peste urechile mici cosiţele care-i căzuseră peste ochi şi îngăimă:

— Fără viclenie...

— Cum nu sunt fiare? strigă Vrăjitoarea furioasă. Nu sunt lupi? Cutezi să spui că nu sunt lupi?

— Sunt lupi... Sunt lupi... răspunse fata speriată, privind la coarnele care odată cu mişcarea repezită a Vrăjitoarei se clintiseră şi ele. Dar tot nu sunt lupi, căci nu muşcă pe nimeni, ba păzesc noaptea orăteniile, turma, şi ziua oile pe câmp să nu se risipească, să nu se rătăcească. Sunt alt soi de lupi... alt soi...

— Aţi ajuns acolo, la colina voastră, să puneţi lupii să vă păzească turma şi gospodăria? Pentru asemenea vrăjitorie o să vă pierdeţi capul, o să vă ardem în văzul Strămoşilor!

Cele două mame dădură un ţipăt şi căzură cu faţa la pământ.

— ...Arată numaidecât ce vrăjitorie aţi făcut!...

Fata nu răspunse şi după o clipă de gândire scoase din traista care îi atârna la spate, o bucată de pită şi făcându-şi vânt, aruncă departe, spre cei doi lupi miţoşi care adăstau cuminţi în preajma flăcăului. Unul prinse bucata din zbor, se lăsă pe labele din faţă şi începu să mănânce liniştit. Fata aruncă încă o bucată celuilalt.

— Şi carne nu vor?

— Carne vor, dar nu avem totdeauna carne. Mănâncă ce mâncăm şi noi. Beau şi lapte. Zău, beau şi lapte!...

Oamenii în jur ascultau cu gurile pe jumătate căscate. Auziseră ei de la Căpetenie că tinerii din margine îmblânziseră un soi de lupi albi, cărora le făcea mare plăcere să nu sfâşie, ci să păzească oile.

— ...Nu sunt lupi... Nu sunt lupi... zise tare fata. Cu ochii-n lacrimi. Noi le spunem altfel... Îi chemăm altfel...

— Cum le spuneţi? Cum îi chemaţi? făcu Vrăjitoarea neîncrezătoare.

— Hau-Hau!... strigă ea.

— *Hau-Hau! Hau-Hau!...* răspunseră de la locul lor dulăii ridicaţi în picioare, dând din coadă, adăstând să le mai arunce fata şi alte bucăţi.

Vrăjitoarea rămase nedumerită. Ce minte putea crede, putea şti că nu era descântec stricător? Trebuiau întrebaţi Strămoşii numaidecât, chiar în acea seară la sfatul seminţiilor, dinaintea mortului din copac.

Şi până la hotărârea Duhului celui nevăzut, tinerii oropsiţi pot rămâne la arie, să dea şi ei o mână de ajutor – dar fără Hau-Hau!... fără Hau-Hau!...

Sfatul din acea noapte nu duse la nicio încheiere. Muierile sporovăiră fără şir, bărbaţii osteniţi adormiră pe brânci, sforăind – şi niciun codobatur cântător nu mai zbură din pădure în vârful copacului spre a grăi din guşa lui răsunătoare, tremurătoare.

În zilele următoare veni la rând treierişul snopilor din nămolul de la malul Marelui Fluviu. Adună şi Hi paiele, bucuroasă de a se afla între celelalte fete, aruncă şi ea în văzduh pumnii de grâne, să ia vântul pleava, să rămână numai boabele. Ha alergă în rând cu ceilalţi bărbaţi, zdrelindu-şi, sângerându-şi şi el picioarele în paiele rupte, ascuţite, dar nu se plânse.

Spre seară oamenii fură atât de osteniţi că abia mai alergau şi abia mai dezghiocau boabele rotunde din strânsoarea spicelor. Nici toboşarii care săltau şi ei pe împrejmuirea de piatră nu mai loveau, nu mai strigau tare. Ba unuia, care purta legată de gât pe pântecul gol toba cea mare, i se rupse curmeiul de tei, şi buşteanul se rostogoli în arie peste spice, strivindu-le, peste picioarele alergătorilor, zdrelindu-le. Oamenii, speriaţi ca de un Duh rău, săriră strigând peste marginea de piatră şi o rupseră la fugă, abia mai auzind înapoia lor chemarea Căpeteniei de lângă arie şi a Vrăjitoarei de pe podea.

Se speriară şi alţi bărbaţi, alte femei, depărtându-se de arie ca de un loc blestemat.

Rămase între paiele necălcate, nezdrobite numai Ha, uluit, ameţit de durerea neaşteptată. Când îşi mai reveni, se aplecă încet, cu luare-aminte, spre buşteanul cu miezul scobit, îl clinti din loc cu o opintire şi văzu dedesubt spicele sfărâmate, boabele risipite toate din găoacea lor de căderea şi greutatea tobei.

Se înălţă iar şi privind în jur la mutrele speriate, le făcu semn prietenesc cu mâna şi râse deodată lung, după obiceiul lui.

— Hahaha!... Hahaha!...

— Hihihi!... îi răspunse fata, în braţe cu un snop.

Râseră şi alţi bărbaţi, alte femei, de sperietura copilărească. Râseră tot mai mulţi, tot mai tare, de răsună până departe întreaga vale:

— Hahaha!...

— Hihihi!...

Fugarii se-ntoarseră încet, ruşinaţi.

Flăcăul trase curmeiul de tei de la gâtul toboşarului, îl petrecu din nou prin buşteanul rostogolit în arie şi înhăţându-l, începu a alerga peste spice, zdrobindu-le cu uşurinţă. Din două alergături nu mai rămase în arie decât o puzderie de paie zdrobite de greutatea butucului, şi dedesubt boabele în cămăşuţele de pleavă.

PREGĂTIREA MIRILOR ŞI MIRESELOR

Urmă a doua tunsoare a oilor şi împletirea lânii.

Miresele şi mirii trebuiau să primească de ziua nunţii câte o învelitoare de cap, cei din seminţia Ţapului colorată în suc de rădăcină roşie, cei din seminţia Berbecului colorată în verdele de izmă şi frunză de nuc.

Pentru săptămâna pregătirii, după care şi flăcăii primiţi în rândul bărbaţilor trebuiau să iasă la săpatul ogoarelor vechi şi înmulţirea cu ogoare noi în valea uscată, cioplitorii făuriră cuţite mici de puteau tăia firul de păr.

Căpetenia încercă unul pe braţul stâng: sângele ţâşni pe loc.

Sărbătoarea începu dis-de-dimineaţă cu un joc al mamelor, bătând cu un picior pământul în jurul mortului din copac. Alături adăstau înfricoşaţi, dar bucuroşi de a scăpa repede, flăcăii meniţi a deveni bărbaţi. Tobele sunau cu putere, trezind pădurea, străbătând valea largă până dincolo de apele Marelui Fluviu. În jurul podelei şi a idolilor de piatră neagră, împodobiţi cu papură, flori de mac şi buruieni mirositoare, dănţuiau încruntaţi bărbaţii, nu prea veseli de venirea noilor tovarăşi, care dobândeau dreptul de a sta seara la cina lor, nu totdeauna îmbelşugată. Dar se înmulţeau braţele pentru munca mai grea. Miresele din seminţia Ţapului ciucite în jurul Vrăjitoarei care cânta pe nas de la miezul nopţii, clătinându-şi penele din cap, adăstau cu sufletul la gură, îngrijorate şi totuşi fericite de a intra în rândul femeilor, stăpânele seminţiei şi ale ospeţelor.

Tobele tăcură deodată.

Vrăjitoarea se ridică de pe butucul din faţa podelei, se-ntoarse cu faţa la soare, se întinse pe brânci sărutând pământul, se ridică, luă pămătuful de frunze muiat în oala cu zeamă de iasomie. Apoi rosti numai cu răsuflarea câteva cuvinte ne-nţelese, aruncă picăturile spre soare, stropi de departe şi coarnele celor doi Strămoşi, făcând un semn miresei celei mai apropiate.

Sa întoarse către alaiul mamelor care purtau pe cap oale cu tot felul de fierturi, în mâini fripturi în proţap.

— Aţi curăţat miresele? Le-aţi curăţat de Duhurile rele? întrebă Vrăjitoarea.

Răspunseră toate într-un glas:

— Curăţat! Curăţat!

Miresele fuseseră ţinute trei zile cu capul între genunchi, cu părul peste ochi şi afumate cu fum gros de frunze uscate de ferigă şi rogoz ars.

Fata îngenunche, lăsă capul în piept, în vreme ce o mamă îi legă mâinile şi picioarele cu funii groase de curmei împletit.

Vrăjitoarea luă unul din cuţite şi trase cu ascuţişul un cerc larg pe pielea întinsă, netedă, a spatelui. Fata dete un ţipăt şi se zbătu. Dar o mamă se

repezi, îi vorbi tare în ureche, îi luă capul între genunchi şi o ţinu bine de umeri.

— Ruşine! Ruşine! strigă mama în auzul miresei. De ce ţipi? Cum ai să fii mamă? Râd flăcăii! Râd flăcăii de tine!...

Ţâşnitura sângelui stropi faţa Vrăjitoarei, dar fără a ţine seama, ea mişcă repede ascuţişul în tăieturi scurte înlăuntrul cercului, desenând un Ţap cu coarne lungi – Strămoşul seminţiei ei. Peste spatele şiruind de sânge, Vrăjitoarea stropi cu pămătuful câteva picături din zeama de iasomie descântată. Apoi luă din altă oală un pumn de cenuşă, bătând-o bine cu palma peste crestăturile însângerate.

Clătinându-se, mireasa astfel pregătită merse dibuind până-n preajma sălaşelor şi se-ntinse cu faţa-n jos în bătaia soarelui, mai mult leşinată.

Curând fu adusă iar sub cuţitul Vrăjitoarei, care cu migală îi scrise tot felul de podoabe pe braţe, pe sâni, pe coapse – podoabele neşterse ale miresei, căci tăieturile ţesute des, cicatricele încolăcite strâns, deosebeau femeia frumoasă de cea urâtă.

Ziua toată şi încă o zi pregăti Vrăjitoarea miresele din seminţia Ţapului. Apoi veni rândul flăcăilor care ţineau de Ţap – dar altfel era pregătirea lor.

În acelaşi timp în lipsa Marelui Vrăjitor, ajutată de bărbaţi din seminţia Berbecului, Căpetenia cu două degete de la mâna dreaptă, scrâşnind, apuca dinţii din faţă ai mirelui îngenuncheat dinaintea lui şi ţinut bine de mâini duşmănoase.

— Cu urzici l-aţi bătut? întrebă Căpetenia pe ceilalţi bărbaţi.

— Bătut! strigară ei dând din cap voioşi.

— La muşcătura furnicilor l-aţi pus?

— Pus! strigară bărbaţii şi mai tare.

— S-a scărpinat? S-a scărpinat?

Bărbaţii bombăniră între ei. Numai unul răspunse încet, posac.

— Nu s-a scărpinat.

Urmă apoi ceremonia scoaterii celor doi dinţi din faţă.

Căpetenia vârî trei aşchii în gingia de sus a flăcăului de o parte şi de alta a dinţilor, puse un beţişor scurt pe unul din dinţi, apoi pe celălalt şi cu un pietroi gros lovi puternic beţişorul. Dinţii se desprinseră pe rând şi gura mirelui se umplu de un şuvoi de sânge.

Pe rana deschisă Căpetenia lipi o bucată de lut frământat cu sare – şi îmbrânci flăcăul deoparte, să vie altul.

Cu faţa schimonosită de dureri, gâfâind, silindu-se din răsputeri a nu se tângui, căci geamătul cel mai slab l-ar fi împiedicat de a mai intra în rândul bărbaţilor, flăcăul uluit, ameţit de chin, sângerând din toată gura, se întinse

pe spate în preajma sălaşelor, pândit de ceilalţi bărbaţi, care mult ar fi dorit să-l vadă nedemn de asemenea cinste.

Câteva zile la rând, Căpetenia pregăti şi miresele din seminţia Berbecului.

La grădinile din margine, Ha se afla într-un prun, unde strângea omizile într-un coşuleţ, Hi în pădure, în dosul vizuinii, chemând mulţimea de orătenii şi aruncându-le grăunţele de fiecare zi – când ajunse până la auzul lor tobele şi ţipetele mireselor de la sălaşe.

Flăcăul sări din copac şi văzu departe pâlcurile răsfirate ale turmei păscând numai în paza dulăilor. Păstorii trebuie să fi fugit şi ei la sălaşe, să vadă, să se bucure de pregătirea mirilor, a mireselor pentru nunta apropiată.

Fată aruncă dintr-odată între copacii rari toate boabele din vas, uită să mai coboare la malul lacului, unde adăstau raţele măcăind, gâştele gârâind de întârzierea hranei – şi numai cu învelitoarea de papură în jurul coapselor, cu şuviţele părului în bătaia vântului, o rupse la fugă pe potecă, de-a lungul pădurii, spre sălaşe.

Era furioasă că nici mama ei, nici a flăcăului nu-i vestiseră din vreme. Şi iată că dacă n-auzea tobele şi ţipetele fetelor sub cuţit, ar fi rămas în afara seminţiilor, niciodată mireasă.

Vrăjitoarea va întreba pe mortul din copac, gândi fata alergând mereu, alergând din răsputeri. Va mai îngădui oare oropsirea a două suflete? Acum era nevoie de mirese multe, de bărbaţi mulţi, pentru munca la grădini, pentru munca în ogoarele acestei văi fără capăt...

Îşi aminti de Ha. Se opri deodată. Duse palmele la gură şi vru să strige spre grădina de pe colină, dar zări în dreptul ei, departe, dincolo de trestiile rărite, licărul unui trup alergând de-a lungul apei Marelui Fluviu. Traista mică prinsă de gât îi sălta pe spate. Flăcăul o luase înainte.

Îşi găsiră mamele singure, Ha în sălaşul Berbecului, Hi în sălaşul Ţapului, jelind în jurul unei oale puse pe foc, în care fierbeau zemurile colorate pentru învelitoarea capului, trebuincioasă la nuntă.

— Îţi pregătesc o învelitoare roşie, mireasa mamei, plânse mama fetei.

— Îţi pregătesc o învelitoare verde, ginerele mamei, plânse mama băiatului.

În seara în care Vrăjitoarea ostenită de munca-i sângeroasă se urcă pe podea între idolii de piatră neagră, gândind încruntată la bucatele ce vor trebui stricate cu prilejul nunţii apropiate – căci nuntă fără ospăţ nu se putea! – auzi strigătul unui purtător care oprea cu suliţa în întunericul nopţii câteva matahale învelite în papură împletită.

Erau mamele celor doi surghiuniţi.

La un semn al Vrăjitoarei, nefericitele mame se apropiară sfioase de podea, împingând înainte, cu mâinile pe umeri, flăcăul şi fata – ca odinioară când mai ceruseră o dată iertare pentru ei.

— Să-ţi pregătesc fata? întrebă furioasă Vrăjitoarea. Şi zise pe nas către cealaltă mamă: Ai vrea să-l vezi ginere?

Dădu din cap, mestecând repede.

Flăcăul făcu doi paşi înainte şi puse pe marginea podelei o traistă doldora.

Vrăjitoarea găsi înăuntru câteva pere şi toate omizile culese din prun, vii, încolăcite între ele.

— ...Dar ce e cu mărul ăsta lunguieţ şi galben? întrebă ea, mirată, căci nu mai văzuse asemenea fruct.

— Nu e măr, e pară, răspunse băiatul.

— Pere aduci tu? Care strepezesc dinţii şi gura? făcu Vrăjitoarea care până atuncea cunoscuse numai perele pădureţe, acre şi strângând gura pungă.

— Sunt dulci, mai zise flăcăul.

Vrăjitoarea muşcă o dată şi surâse larg. O zeamă bogată i se scurse pe bărbie.

— Să mai aduci mere de astea, făcu ea. Apoi zărind omizile, se încruntă deodată, furioasă iar: Fierte, trebuie să le aduci, fierte!...

Flăcăul, tăcut, lăsă capul în jos.

Vrăjitoarea duse la gură câteva omizi. Erau grase. Îi plăcură.

— ...Cu pere, văd că omizile sunt bune şi crude, zise mai mult pentru sine. Săltându-şi deodată trupul, strigă: Să ridic afurisenia de pe capul vostru nu mai stă în puterea mea! Auziţi bine ce vă spun? Dar pere şi omizi crude să mai aduceţi! Auziţi?... Dacă Duhul lui a plecat de lângă mine, urmă ea tânguitor, arătând spre rogojina din copac, ce pot să mai fac? Sunt şi eu acum numai o biată slujitoare ascultătoare a acestor idoli, care prea arareori vorbesc şi clintesc din coarne. Şi când vorbesc, nici eu nu-i aud, spun drept! Dar de vorbit, vorbesc. Vorbesc noaptea toată uneori! Dar cine-i poate auzi? Tăcu. Simţi mâhnirea mamelor. Ele plângeau încet, fără glas. Lacrimile picurau fierbinţi, mari, una după alta, pe mâinile strânse la piept. Să-ntrebăm şi Duhul din copac... Nu cumva după atâta vreme v-a iertat că nu aţi adus pruncii în săptămâna Lunii Noi? Sau poate c-a uitat. Poate! Poate! Vrăjitoarea mai muşcă dintr-o pară bună, a cărei dulceaţă acrişoară, aromată parcă o mai îmbună. Să-l întrebăm!... Cu mâna întinsă, ea strigă înspre matahala din copac: Auzi-ne! Auzi-ne! Şopti tainic mamelor care de-atâta nădejde îşi pierdură suflarea: Uneori aude şi vorbeşte... Cântă ca un codobatur.

Într-adevăr, în acea seară codobaturul şi perechea lui veniră din marginea pădurii şi zburară în copac. Săriră pe câteva ramuri, îşi jucară cozile prelungi peste papura împletită.

Apoi cu uimire, cu încântare, Vrăjitoarea, mamele, tinerii auziră graiul răsunător al privighetorului – numai câteva sunete – căci se luă îndată după perechea lui care zbură înainte, peste valea largă, pierzându-se-n noapte.

Vrăjitoarea se-ntoarse iar către mamele pline de nădejde, către cei doi tineri uimiţi.

— ...Nu ştiu bine ce-a spus! Dar de spus a spus el ceva, făcu încet Vrăjitoarea, mai căutând o pară în traistă. Adăstaţi pe mâine. Cred că are să-mi tălmăcească la noapte, în vis, mai pe-ndelete, adevăratul lui gând!

Şi făcu semn purtătorilor să îndepărteze mamele cu feţii lor.

Seara următoare nu se mai putură apropia de podeaua cu idolii de piatră neagră pe care Vrăjitoarea îşi lua cina. Purtătorii cu suliţele întinse ameninţară pieptul băiatului şi al fetei. Nici după ce unul din purtători puse Vrăjitoarei dinainte un boboc de raţă fript, câteva ouă de gâscă bine coapte-n spuză şi un fagure de miere, pe care le adusese fata-n traistă, ducându-se şi întorcându-se în goană de la grădină, nu putură afla hotărârea mortului din rogojini. Vrăjitoarea, primind darurile, trimise vorbă celor doi tineri să nu-i mai prindă curând pe la sălaşe – să rămâie încă acolo, departe, la grădini şi la turme!...

Săptămâna următoare începea nunta seminţiilor, la Lună Plină – şi ei rămăseseră nepregătiţi!

Tinerii porniră în aceeaşi noapte spre vizuina din margine. Mamele îi întovărăşiră o bucată de drum şi la despărţire îi împodobiră cu cele două învelitori – roşie în jurul cosiţelor fetei, verde în jurul pletelor băiatului.

Tinerii erau mâhniţi. Se-ncredinţaseră acum că soarta lor era de a rămâne împreună, că niciodată Ha nu va cina seara în sălaşul soţiilor venite din seminţia Ţapului şi nici Hi nu va pregăti bucatele laolaltă cu celelalte femei pentru soţii veniţi din seminţia Berbecului. O clipă nădăjduiseră că vor putea intra şi ei în sălaşele celor doi Strămoşi – şi această nădejde nu se împlinise, nu se va împlini niciodată.

Hi se opri totuşi de câteva ori pe cărare, căutând în ramuri o pasăre care cânta. Ha mergea înainte cu capul în piept. Apoi nu se mai văzu deloc. Când băgă de seamă că era singură, Hi simţi deodată un junghi în inimă. Ce s-ar face fără Ha? Crescuseră împreună, niciodată nu se despărţiseră.

Fata grăbi pasul.

Şi gândi că dacă ar fi intrat în sălaşul celeilalte seminţii, odată cu celelalte mirese, Ha s-ar fi înstrăinat de ea – s-ar fi înstrăinat ca şi cum ar fi plecat departe, departe, peste apele Marelui Fluviu.

O bucurie tainică îi umplu deodată sufletul. Simţi tot mai limpede că Ha de-aci înainte rămânea alături de Hi, că Hi nu se va despărţi niciodată de Ha, că vor munci şi se vor ajuta laolaltă, vor râde laolaltă, se vor ocroti laolaltă – fie şi aşa, ea fără spatele crestat şi însângerat de semnul Ţapului, el cu toţi dinţii în gură.

Fata alergă şi-l ajunse din urmă.

Băiatul se simţea oropsit. Şi nu se putea smulge din întunericul durerii lui. Păşea apăsat, încruntat, privind în jos.

Ea îi puse mâna pe umăr.

— Hihihi!... râse fata-ncet.

— De ce râzi?

— Nu ne vom mai despărţi niciodată... şopti ea, uimită.

CENTAURUL – OMUL CU TRUP DE CAL

Cu vreo câteva zile înaintea nunţii, o ploaie repede, de vară, care ţinu până-n seară, acoperi cu apă o parte din valea largă şi umflă albia Marelui Fluviu până-n preajma limbii de pământ. Ostrovul mic dintre cele două maluri se făcu şi mai mic. Coroanele copacilor lui stufoşi pluteau parcă deasupra apei.

Bărbaţii, tinerii, trăgând de rogojini prelungi în valurile repezi ale Fluviului, adunau peştele pentru nunta apropiată. Se tăiaseră şi câţiva berbeci, câţiva ţapi, sub malul de lut, iar babele, la malul cu struguri, cercau agurida doar vor da de câţiva ciorchini mai dulci.

Hi într-un prun, Ha într-un măr din culmea colinei, culegeau fructe cu luare-aminte, să nu strice crengile încărcate de roade nu îndeajuns de coapte, să nu vatăme pe cele pe care le puneau în traista atârnată de gât.

Mamele în vizuină fierbeau buruienile de descântec.

Un băieţaş cu drag de oi şi de câini sta mai la o parte cu turma, în marginea pădurii şi încerca un fluier de soc.

Soarele ardea cu putere fără a fi copleşitor şi văzduhul limpezit şi mai mult de ploaia din ajun apropiase parcă zările. Munţii din Apus cu crestele înzăpezite păreau la depărtare numai de o zi, iar munţii albaştri din Miazăzi de dincolo de Marele Fluviu îşi desfăşurau din piscuri până în poale faldurile verzi ale codrilor bogaţi.

Ha, care rămăsese cu dorul la acei munţi, se rezemă de o cracă mai groasă şi privi îndelung spre Miazăzi. Tresări, îşi ocroti ochii cu o palmă deasupra sprâncenelor şi ameţit deodată, era să cadă de nu s-ar fi sprijinit, rupând un ram.

— Ce faci? îl certă Hi din pomul de alături, privind la fructele încă necoapte, atârnând de craca frântă.

Ha nu răspunse. Privea încordat într-acolo, înspre celălalt mal, peste apele Marelui Fluviu.

— Nu cumva ai început să vezi stele şi ziua? întrebă ea.

Băiatul trase o dată aer în piept, adânc, şi arătând cu mâna zise:

— Un om pe patru picioare, Hi... Un om puternic, cu piept şi cap roşcat. Hi... priveşte!... Pe malul celălalt al apei! Ridică un arc mare, lucitor, în mâna stângă şi potriveşte o săgeată scăpărătoare, ca un fulger drept, cu mâna dreaptă!... Ţinteşte încoace, spre malul nostru!... strigă flăcăul şi sări din copac.

Hi se-ncredinţă îndată că nu era o nălucire. Omul în patru picioare, cu capul rotund, acoperit de rotocoale de păr roşcat până sub ochi, ţintea mereu cu un arc şi săgeţi atât de luminoase, de parcă scăpăra soarele în ele.

Îl văzu trimiţând săgeţi şi mai la dreapta, apoi lăsând mâna în jos, pe şoldul lui puternic.

Aproape în acelaşi timp un ţipăt înfricoşător, urmat de altele, amestecate, urcară spre livezi, străbătură valea până la sălaşe.

Săgeata ca un fulger ţâşnise din arc, nimerise-n spate pe unul din pescari şi-l străpunse. Nu mai apucă s-o smulgă. Fu luat de apele repezi istovit deodată, înroşind cu sângele lui împrejurimea. Ţipătul lui sperie şi pe ceilalţi care, în strigăte disperate, părăsind năvodul, căutau să ajungă la mal. Nu ajunseră toţi, căci fură loviţi de alte săgeţi.

Ha fu întâmpinat la mal de oamenii care fugeau îngroziţi, neştiind încotro s-apuce, unde să se ascundă de cumplitele fulgere.

Ha nu fugi. Voia să vadă mai bine pe acest neaşteptat, ciudat vrăjmaş.

Se ascunse-n păpuriş şi rămase toată ziua până se-ntunecă, privind încordat spre celălalt mal. Dar nu putu vedea şi afla mai mult. Fiarele în patru picioare cu capul de om mai alergară de-a lungul malului, dar nu cutezară să se arunce în apă să-noate încoace. Apoi pieriră între sălcii. Numai fumul albăstrui care se-nălţa deasupra pomilor arătă că nu se depărtaseră, că poposiseră, pesemne cu gândul de a încerca să treacă a doua zi dincoace.

Hi îl găsi în păpuriş flămând, tremurând de încordare, neliniştit. Ha voia să se arunce în apă niţel mai târziu, dacă vreun nor ar acoperi lumina prea puternică a Lunii Pline, să-noate până la ostrov şi de acolo să cerceteze apucăturile, puterea, felul acelora – şi de nu s-ar afla după aceea vreun mijloc de ocrotire împotriva lor.

Bătrânelul lămuri pe câţiva din cele două seminţii că-ntr-adevăr zărise odată la Marea cea mare nişte fiare în patru picioare, cai le spuneau, fără coarne şi iuţi la fugă. Păstrătorii şi închinătorii Vacii pomeneau şi de un soi de vieţuitoare, jumătate cai, jumătate oameni, pe care în istorisirile lor ciudate îi numeau Centauri. Puternici luptători! Nebiruiţi! Şi iată, se iviseră aievea Centaurii!...

Dar unde era Căpetenia de luptă să apere sălaşele, viaţa seminţiilor?

Se va mai întoarce Căpetenia din depărtările unde plecase? Şi când?

La sălaşe, o bună parte din femei, cu deosebire mamele cu prunci, îşi încărcau învelitorile, oalele, câteva unelte de piatră în coşurile de răchită, îşi aruncau în spinare trăistuţa cu pruncul şi în gura mare îndemnau şi pe celelalte femei, care pregetau. De vreme ce iar se iviseră arcurile şi săgeţile, ce mai puteau face bărbaţii cu suliţele, tinerii cu micile lor arcuri? Ele îşi aminteau bine de atacul din munţi, unde cei care nu avuseseră piciorul iute căzuseră străpunşi de săgeţile ţâşnind de pe crestele de piatră.

— Repede! Repede!

Pâlcuri, pâlcuri, în aceeaşi noapte, porniră prin pădure spre munţii din Apus, să se ascundă ca urşii în văgăuni. Femeile fură urmate de bărbaţi şi de câţiva bătrâni.

La sfatul dinaintea idolilor de piatră neagră, seminţiile strigară îngrozite către Vrăjitoarea cu penele albe răvăşite. Sta ploconită pe podea în genunchi, rezemată-n mâini, cu capul în jos, cu spatele către mulţimea tulburată şi ridica uneori faţa spre mortul din copac.

— Fuga e uşoară! îi grăi fără glas Duhul din rogojină. Am mai fugit o dată! Am mai fugit o dată!

Vrăjitoarea, neclintită, întoarse numai capul spre cele două seminţii şi zise mai mult cu răsuflarea:

— Duhul îmi spune că fuga e uşoară!

Şi întoarse iar capul spre copac, ascultând cu încordare.

— Dar acum, cine fuge moare! grăi mai departe fără glas Duhul rogojinii. Şi cine rămâne locului moare, dacă nu vor fi îmbunaţi oamenii cu trup de cal. Îmbunaţi oamenii cu trup de cal şi rămâneţi locului lângă ogoarele care dau grâne şi grădinile cu poame îmbelşugate! Îmbunaţi-i! Îmbunaţi-i!...

Vrăjitoarea clătină capul cu penele strâmbe, mulţumită de asemenea poruncă. Se întoarse către mulţime, se ridică în capul oaselor şi cu faţa luminată de un surâs larg, strigă:

— Să-l îmbunăm! Să îmbunăm omul cu trup de cal!... Aşa ne porunceşte Duhul. Cine fuge moare! Cine fuge moare!

Un murmur prelung se ridică din mulţimea înfricoşată.

— ...S-or mulţumi oare caii cu piept şi cap de om numai cu îmbunarea şi împăcarea? Vânătorul nu umblă după roadele pământului, ci numai după carnea caldă şi sângele vânatului.

— El râvneşte carnea şi sângele nostru!... strigă mâncăul cu ochii măriţi de spaimă, lovindu-se cu mâinile lungi în cap.

Vorbirea cu Strămoşul din rogojină începu din nou, şi răspunsurile lui până-n zori fură aceleaşi.

A doua zi, câteva cete de femei, urmate de bărbaţii lor, se mai rupseră de sălaşe şi fugiră. Nu se depărtară prea mult. Se ascunseră în tufişe şi adăstară flămânzi.

Centaurii se aruncară odată în apele Marelui Fluviu, dar nu fură în stare să ajungă nici la ostrovul cel mic. Se întoarseră numaidecât, răcnind unii la alţii. În buclele roşii din jurul capului, picături de apă sclipeau în bătaia soarelui.

Ha care ajunsese în puterea nopţii, nezărit, nesimţit de duşman, până-n luminişul din pădurea ostrovului, pândi ziua toată şi putu vedea că centaurii erau întovărăşiţi şi de oameni care duceau la adăpost acele animale înalte,

puternice, dar blajine, cu coarne şi bot prelung – centauri fără piept şi fără cap de om. Crezu că centaurii se aflau între sălciile de pe mal şi bănui că poate nu vânau oameni – nu vânau oamenii care le puteau fi de folos.

Flăcăul se întoarse la vizuină şi află din gura fetei că sălaşele începuseră a fi părăsite.

— Cine va munci ogoarele? Cine va păzi turmele? Cine va săpa grădinile? se întrebă el cu îngrijorare, cu deznădejde.

În aceeaşi noapte, cu un sac de pită în cârcă, băiatul trecu Fluviul – şi rămase ascuns sub celălalt mal până la răsăritul soarelui. Apoi ieşi înaintea oamenilor care veneau să adape caii.

Astfel se-ncredinţă bine că centaurii tot oameni erau – oameni urcaţi pe cai şi care de la mare depărtare păreau o singură făptură.

Fu dus în luminişul dintre sălcii, unde o Căpetenie cu pieptar de plăci de os îl măsură cu uimire. Apoi strigă la el cu putere, întinzând sceptrul lung de lemn cu cap de cal şi rosti repede cuvinte scurte pe care băiatul nu le înţelese.

Fu legat de un copac şi văzu cum acei oameni încălecau şi descălecau caii, aduceau fân, lemne uscate de foc. Auzi mai departe glasuri de femei. Un copil cu părul roşcovan, încârlionţat, veni în fugă spre el, îl privi drept în ochi fără teamă şi-i atinse cu mâna mică genunchiul puternic.

Pitele aduse de Ha fură împărţite între bărbaţii în platoşe de os, în mână cu suliţe de aramă unii, alţii cu suliţe de piatră.

— Mâine îmi vor face seama! îşi zise Ha.

Dar un bărbat cu arcul pe umăr se ridică de la praznic şi întinse flăcăului o bucată de carne friptă.

Apoi fu dezlegat şi adus în mijlocul suliţarilor şi arcaşilor, în jurul focului. Strigară la el, îi făcură tot felul de semne. Băiatul înţelese că le plăcuse pita şi ar fi vrut să vadă şi ei grânele din care se scotea făina cea gustoasă – dar cum nu puteau încă ajunge până acolo, l-ar trimite înot. Se va mai întoarce?

Un bărbos, care purta în cap o ţesătură subţire de păr de cal şi ţinea în mâna dreaptă o suliţă, întinse suliţa spre pieptul flăcăului, tuşi, apoi râse scurt. Vânătorul cu sceptrul de lemn, clătină din cap că nu.

Băiatul înţelese că se temeau să nu fugă, dacă l-ar trimite singur să le aducă seminţele hrănitoare.

A doua zi, ajutat de trei arcaşi, bărbosul tăie o salcie groasă, îi arse miezul – şi lotca fu gata.

În zori de zi, trecură Fluviul. Ha îi duse în fundul vizuinii, de unde scoaseră câţiva snopi şi două burdufuri umplute cu două soiuri de grâne. Scoborâră apoi iar la mal. Dar îi ajunse din urmă fata, pe spate cu trăistuţa.

— Trebuie să le ducem şi fructe, Ha!... Să-i îmbunăm şi cu fructe!...

Mare fu uimirea vânătorului fruntaş, căci nu înceta de a-şi tot clătina capul şi tot atât de mare neliniştea vânătorului cu şarpele de aramă aflând că acei snopi încărcaţi de spice fuseseră culeşi din ogoare muncite şi semănate cu un an mai înainte.

De fructele aduse de Hi nu voiră să se atingă. Vânătorul cu sceptrul de lemn întinse, către pieptul ei botul de cal şi porunci prin semne să guste întâi. Fata gustă un bob de strugure, apoi muşcă dintr-un măr. Toţi o priveau cu ochi mari, aproape fără răsuflet, adăstând s-o vadă prăbuşindu-se cu spume la gură, otrăvită. Dar fata arătă că erau gustoase, mai muşcă dintr-o pară, supse cu buzele pofticioase o prună bine coaptă. Vrăjitorul călăreţilor, clintind suliţa cu şarpe rămase încruntat, neîncrezător şi începu să vorbească repede, repede, cu glas apăsat, de păru fetei şi băiatului că latră.

Căpetenia cu sceptru îl asculta cu necaz şi întinse deodată mâna spre traista care atârna de pieptul fetei, scoase un măr şi muşcă o dată cu sete. Muşcă de câteva ori abia mestecând, umflându-şi fălcile şi încercând zadarnic a scoate vreun cuvânt, spre a destăinui şi celorlalţi că era bun! era bun! Mai luă un măr şi-l întinse vecinului, apoi un ciorchine pe care-l împinse în gură tot. Dar fata i-l scoase binişor dintre fălci şi-i vârî între buzele groase câte un bob.

Lătră şi el a râs.

Băiatul şi fata schimbară o privire. Ştiau acum că nu vor mai fi ucişi ca nişte vrăjmaşi.

Căpetenia aruncă pe umerii băiatului o blană de urs, pe umerii fetei o blană de vulpe. Dinspre munţii apropiaţi venea ades o adiere friguroasă. Fata fu trimisă în tabăra femeilor din jurul carelor încărcate de arcuri şi săgeţi, băiatul în tabăra bărbaţilor în preajma adăpostului cailor şi boilor mărunţi.

În acea noapte, la focul Căpeteniei şi Vrăjitorului, vorba repezită, strigătele nu mai încetară. Până la miezul nopţii se auziră pumnii căzând greu pe platoşele de os.

Trebuia luată o hotărâre de care ţinea viaţa următoare şi soarta celor închinaţi Şarpelui de lemn.

Vrăjitorul arătă, fără a putea fi dezminţit, că dacă fructele şi grânele oamenilor de dincolo de Fluviu, supuşi Berbecului şi Ţapului, erau atât de gustoase – cât de bine era să fie loviţi şi prinşi de vii! Cine putea crede că Vrăjitoarea celor două seminţii de dincolo de apă n-avea în gura ei descântece şi afurisenii tainice, care ar fi în stare să adoarmă viclenia Şarpelui, să-l înfrângă şi să-i mănânce pe toţi ai lui fripţi? El, purtătorul suliţei cu Şarpele de lemn nu putea lua asupră-şi schimbarea datinei care cerea ca vânătorii călări să alunge dinaintea lor, să prindă pe străini, iar nu

să se îndulcească şi să-şi moaie vigorile cu buruieni şi poame. Vicleană, vicleană era fata cu cosiţele scurte şi pe cap cu împletitura cea moale şi roşie!... Şiret şi cu ochi scăpărători era flăcăul cel sprinten care trece apa ca peştele şi poartă peste plete învelitoarea verde!...

Unii ascultau înfricoşaţi, dând din cap, alţii spărgeau când şi când câte o nucă din traista adusă, mestecau încet, cu mulţumire, fără a mai lua aminte la toate cuvintele Vrăjitorului...

Căpetenia îşi puse sceptrul cu bot de cal la picioare, în faţa focului, şi rămase multă vreme pe gânduri.

Apoi zise:

— Mi se pare că deocamdată nu suntem în stare să trecem Fluviul. Nu ştim să plutim pe apă, n-avem lotci destul de încăpătoare. Şi caii, armele nu încap în lotci fără să le răstoarne. Până la iarnă, când îngheaţă apele, e vreme lungă şi oamenii de dincolo de Fluviu care au prins de veste că-i pândim, vor fugi, se vor risipi şi niciodată nu vom mai pune mâna pe ei. Cine ştie ce soi de vânători, mai bine înarmaţi şi mai numeroşi ca noi hălăduiesc în munţii de dincolo, din partea Apusului.

— Să treacă Fluviul în lotci numai arcaşii, apoi numai caii, să vâneze repede oamenii Berbecului şi Ţapului până n-o rup la fugă! îi întâmpină Vrăjitorul.

Căpetenia mai cugetă o vreme şi urmă:

— Multe lotci se vor răsturna, vom pierde mulţi luptători, mulţi cai înainte de a ajunge la sălaşele lor. Au ieşit cu Strămoşii de piatră în marginea pădurii şi luptătorii lor s-au ascuns după copaci, în mâini cu suliţe lungi. În pădure unde se vor trage la apropierea noastră, la ce ne vor ajuta caii, la ce sunt bune săgeţile? Va trebui să ne luptăm numai cu suliţele, ca şi ei. Şi atunci, cine poate spune cum va fi sfârşitul luptei? Sunt îndârjiţi şi poate mai numeroşi. Sunt doi Strămoşi acolo, sunt doi, şi noi înaintăm numai cu unul, numai cu unul! Ridică două degete, apoi numai unul, ca să fie bine înţeles. Cu mare necaz am scăpat din încăierarea cu seminţiile din munţi, cu topitorii de aramă. Abia le-am putut smulge câteva suliţe.

— Şarpele e mai isteţ! Şarpele e mai tare! Pe unde a trecut, a doborât pe toţi ceilalţi Strămoşi. Ţarcul nostru a fost totdeauna plin de duşmanii prinşi.

Căpetenia nu se dădu învinsă, ci luându-şi sceptrul, îşi înălţă pieptul.

— Îi bate Şarpele! Îi bate! Poate că da! Poate!... Şi ce ispravă am făcut? Dacă alungăm oamenii din valea Marelui Fluviu, ce am dobândit? Dar odată cu ei pierdem toate avuţiile lor – şi numai ei ştiu să le înmulţească, an de an! Se pricepe oare Şarpele nostru la alegerea şi sădirea pomilor cu fructe, la creşterea unor vietăţi noi, necunoscute, după care nu mai e nevoie să alergăm, să le căutăm şi să le doborâm – când nu ne doboară ele pe noi? Pita

atât de bună din care am gustat toţi adineauri, o poate coace Şarpele nostru? Din ce? Cum? De unde? Cu cele două seminţii laolaltă, cu ce au dobândit ele săpând pământul, îngrijind pomii cu roade, cu ce ştim noi când desfundăm pământul şi aruncăm sămânţa, am putea an de an să culegem un belşug de pe întinderile noastre, de pe întinderile care se văd în stăpânirea lor, dincolo de Marele Fluviu, cum n-am mai cunoscut niciodată.

Vrăjitorul clătină din cap nemulţumit şi vru să plece, văzând că vânătorii care mestecau mereu din bunătăţile traistei celei vrăjite de Strămoşii Ţapului şi Berbecului, credeau mai curând în cuvintele Căpeteniei. Cu Şarpele de lemn, ridicat deasupra capului, porni spre tabăra cailor. Dar se-ntoarse:

— Păstraţi-vă Şarpele! zise furios. Văd că nu mai are nicio putere asupra voastră! Şi aruncă suliţa în foc, adăugând: Chemaţi Berbecul şi Ţapul să vă poruncească ei!

Căpetenia scoase Şarpele din foc şi-l întinse Vrăjitorului.

— Puterea Şarpelui nu ştiu dacă e mai mare decât a Ţapului şi Berbecului, zise. Dar nici mai mică nu e! Să stea de vorbă mâine, în ostrov, Strămoşul nostru cu Strămoşii lor! Poate că se vor înţelege.

La sfatul celor două seminţii, ţinut în marginea pădurii, al Berbecului şi Ţapului, bărbaţii, femeile ascultară aceste cuvinte ale Căpeteniei:

— Sunt mulţi! Sunt tari, cu arcuri şi cu acele vieţuitoare alergătoare! Sunt mulţi! Să-i îmbunăm! Să-ncercăm să-i îmbunăm! Şi să ne fie fraţi! Să le fim fraţi!

Când flăcăul a doua zi, trecând înot apele Marelui Fluviu, aduse Căpeteniei şi Vrăjitoarei vestea cea bună, a împăcării, o parte din seminţii se risipise. Pe podea, între cei doi idoli de piatră neagră, trecu şi ea, niţel înfricoşată, dar încrezătoare, în lotci legate, până-n ostrov întovărăşită de Căpetenie şi de câţiva bărbaţi în putere. Aci găsi în luminişul dintre ulmii înalţi, Căpetenia călare, alături Vrăjitorul cu Şarpele de lemn şi pe Hi la gât cu traista golită de fructe.

Închinătorii Şarpelui, Căpetenia şi Vrăjitorul se încredinţară îndată că închinătorii Berbecului şi Ţapului, Căpetenia şi Vrăjitoarea erau buni-bucuroşi ca împreună să trăiască frăţeşte. Şi Căpetenia celor două seminţii, cu ajutorul bătrânelului care cunoştea graiul semnelor mâinii şi al nodurilor spuse:

— Să scoboare Şarpele de lemn cu marele şi puternicul lui Duh, să scoboare în valea largă a Marelui Fluviu, că mai rodnic e acolo pământul ca-n munţii de baştină. Ca prieten! Ca frate!

În zilele următoare se văzu că cei trei idoli pe podeaua din luminiş se împăcau de minune. De sus, gustând din poame după fripturi uşoare şi pită din făină de grâu, Vrăjitorul Şarpelui şi Vrăjitoarea Berbecului-Ţapului priviră la jocul deosebit al mirilor, al mireselor celor trei Strămoşi acum înfrăţiţi.

Cele două Căpetenii îşi făgăduiră ca malurile nedesţelenite ale Marelui Fluviu să fie preschimbate în ogoare rodnice, colinele şi de o parte şi de alta a apelor să fie sădite cu pomi roditori, aleşi după gustul fructului de cele trei seminţii. Din grâne de asemenea să se păstreze pentru sămânţă mai multe soiuri şi la fel să fie alese şi crescute păsările, vitele mari şi mici. De-aci înainte să treacă Marele Fluviu, să ajute la muncă şi calul iute alergător, de care se vor apropia spre a-l folosi şi seminţia Berbecului, a Ţapului.

Pentru care Vrăjitoarea cu adâncă plecăciune mulţumi celui cu Şarpele de lemn.

Vrăjitoarea pe podea cântând îndelung, cu putere, împodobi cu pene colorate de cocoş de munte tichia de împletitură din creştetul Vrăjitorului şi tuturor celor de faţă puterea lui păru crescută. Iar Vrăjitoarea primi cu mare bucurie pentru împodobirea gleznelor, două brăţări.

În numele Căpeteniei, Vrăjitorul ceru Vrăjitoarei mâna fetei Hi pentru feciorul cel mai viteaz al Şarpelui şi mâna băiatului Ha pentru fata cea mai frumoasă a Şarpelui.

— Vor fi bucuroşi... răspunse Căpetenia celor două seminţii. E o cinste mare şi pentru Strămoşii noştri, Ţapul şi Berbecul. Numai că el n-a fost încă pregătit şi nici ea. Dar îi vom pregăti aci, numaidecât!

Flăcăul fu găsit la herghelia care păştea în capătul ostrovului şi adus dinaintea idolilor.

Dar fata nu fu găsită nicăieri.

La începutul nunţii obşteşti, ea sărise în apa Fluviului, trecuse înot dincolo şi se ascunsese în fundul livezii ei de pruni.

Aci o găsi Ha, venit cu un pâlc de tineri arcaşi ai Şarpelui, înfăşuraţi în blănuri miţoase.

El înţelese purtarea fetei şi nu mai încercă s-o înduplece să treacă înapoi apa Marelui Fluviu să-şi ia bărbat din seminţia Şarpelui...

Destăinui noilor prieteni veniţi cu el că fata pentru nimeni şi nimic în lume nu-şi va părăsi păşunile şi grădina – şi îi lăsă apoi să se înapoieze singuri la nunta obştească din ostrov.

Ha şi Hi ascultară în acea noapte până după al doilea cântat al cocoşilor sunetele tobelor şi fluierelor care ajungeau din ostrov, îndulcite de depărtare, până la auzul lor şi priviră cu ochi mari la numeroasele focuri aprinse acolo, între copaci, ca roiuri de stele ţâşnind din pământ.

— Mai pleci? şopti fata privindu-l dintr-o parte.
Flăcăul tăcea, privind drept înainte.

*

...Aşa trebuie să se fi desfăşurat viaţa unor seminţii în vecinătatea Dunării, acum vreo patru-cinci mii de ani.